

Літературна Чернігівщина

Лазар Баранович

Лазар (у миру Лука) Баранович (1620 – 3 (13). 09. 1693) – український релігійний, політичний діяч, Архієпископ Чернігівський і Новгород-Сіверський, письменник-просвітник.

Віктор Забіла

Віктор Миколайович Забіла (1808, с. Забілівщина Борзнянського району – листопад 1869, Борзна) – поет-романтик.

Борис Грінченко

Борис Дмитрович Грінченко (27. 11. (09. 12). 1863, хутір Вільховий Яр Роганської волості Харківської губернії – 23. 04. (06. 05) 1910, Київ) – письменник, педагог, лексикограф, літературознавець, етнограф, історик, публіцист. У 1894 – 1902 роках жив у Чернігові, працював у губернському земстві.

Пантелеймон Куліш

Пантелеймон Олександрович Куліш (26. 07 (07. 08). 1819, Вороніж, Глухівський повіт, Чернігівська губернія – 2 (14). 02. 1897, хутір Мотронівка, нині село Оленівка Борзнянського району) – письменник, фольклорист, етнограф, мовознавець, критик, редактор, видавець, філософ.

Леонід Глібов

Леонід Іванович Глібов (21. 02 (05. 03) 1827, с. Веселий Поділ, Хорольський повіт, Полтавська губернія – 29. 10 (10. 11). 1893, Чернігів) – поет, байкар, видавець, громадський діяч.

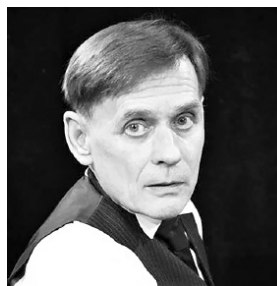
Ганна Барвінок

Олександра Михайлівна Білозерська-Куліш, дружина Пантелеймона Куліша – 23. 04. (05. 05) 1828, Борзна або хутір Мотронівка, нині у складі с. Оленівка, Борзнянський район – 06. 07 (23. 06) 1911, там же) – письменниця.

Опанас Маркович

Опанас Васильович Маркович (27. 01. (08. 02). 1822, с. Кулажинці, Гребінківський район Полтавщини – 20. 08. (01. 09.), 1867, Чернігів) – фольклорист-етнограф та громадський діяч. Член Кирило-Мефодіївського Братства.

Володимир Банюк, провідний актор Молодіжного театру, відзначив 60-річчя

В 1985 році разом з іншими акторами-одномудцями на чолі з режисером Геннадієм Касьяновим стояв біля джерел створення Чернігівського обласного Молодіжного театру.

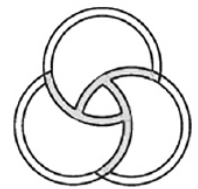
За 36 років творчої діяльності Володимир Банюк зіграв величезну кількість ролей вітчизняного та світового репертуару в постановках Геннадія Касьянова та інших режисерів. Ось тільки деякі з них. Генерал У – «Реггеді Енн» за У. Гібсоном; Хамберт – «Лоліта» Едварда Олбі за В. Набоковим; Маркіз Форліпополі – К. Гольдоні «Трактирниця»; Прокіп Свиридович – «За двома зайцями» Михайла Старицького; Граф – «Дванадцята ніч» В. Шекспіра; Яйчниця –

«Одруження» за М. Гоголем; Гаєв – «Вишневий сад» А. Чехова; Полоній – «Гамлет» В. Шекспіра; Гордничий – «Ревізор» за М. Гоголем; Тартюф – «Тартюф» Ж.-Б. Мольєра; Монтанеллі – «Овід» за Е. Л. Войнич; Тев'є Тевель – «Поминальна молитва» Г. Горіна за творами Шолома Алейхема; Гаррі – «Степовий вовк» за Г. Гессе; Професор Преображенський – «Собаче серце» М. Булгакова.

Володимир Банюк – лауреат престижної обласної літературно-мистецької премії імені Михайла Коцюбинського. Причому, з її першого нагородження у 1992 році, в числі 5-ти тодішніх лауреатів.

Студія «ВІАТЕЛ» – феномен української культури

Ця столична студія дійсно є феноменом. Насамперед, у створенні документальних фільмів про видатних українців, людей, пов'язаних долею, творчістю з Україною. Мова про грандіозний, тривалістю вже понад півтора десятиліття проєкт «Гра Долі». Але не тільки це. Студія – це й багато інших цікавих проєктів.

ВІАТЕЛ

Отже, знайомимося зі студією, її творцями.

«ВІАТЕЛ» – дітище талановитого подружжя українських митців. Це Василь Вітер і Галина Криворчук.

Василь Петрович Вітер. Засновник студії «ВІАТЕЛ», президент ТОВ «ВІАТЕЛ». Кінорежисер, сценарист, член Національної спілки кінематографістів України (далі – НСКУ), доцент, завідувач кафедри телережисури Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, Заслужений діяч мистецтв України

Галина Іванівна Криворчук. Засновник студії «ВІАТЕЛ», директор ТОВ «ВІАТЕЛ». Сценарист,

продюсер, член НСКУ, член Національної спілки журналістів України.

Георгій Георгійович Кривошеєнко. Кінооператор, фотограф. Член НСКУ, викладач кафедри телережисури КНУТКТ ім. І. К. Карпенка-Карого

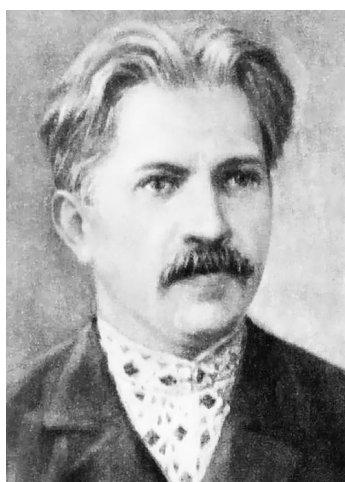
Наталія Вікторівна Сопіт. Актриса, телеведуча. Сценарист, член НСКУ.

Олег Миколайович Головешкін. Звукорежисер

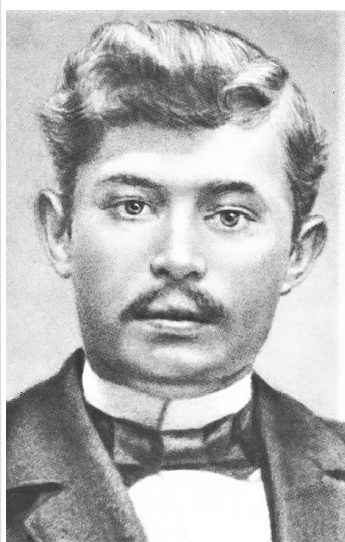
Арсеній Миколайович Бортник. Режисер монтажу. Комп'ютерна графіка.

Олександр Сергійович Демиденко. Відеоінженер.

1 Літературна Чернігівщина

Володимир Самійленко
Володимир Іванович Самійленко (22. 01. (03. 02.) 1864, містечко Сорочинці, Миргородський повіт, Полтавська губернія – 12. 08. 1925, Боярка) – поет-лірик, сатирик, драматург і перекладач. У березні 1893 року переїхав до Чернігова на посаду секретаря редакції «Земського збірника». З 1905 року в Києві в редакціях газет. Потім працював юристом у містечку Добрянка на Чернігівщині до 1917 року.

Степан Васильченко
Степан Васильович Васильченко (справжнє прізвище – Панасенко; 27. 12. 1878 (08. 01. 1879), Ічня – 11. 08. 1932, Київ) – письменник і педагог.

Ігор Качуровський
Ігор Васильович Качуровський (01. 09. 1918, Ніжин – 18. 07. 2013, Мюнхен, Німеччина) – поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, педагог, радіожурналіст.

Олександр Довженко
Олександр Петрович Довженко (29. 08. (10. 09) 1894, Сосниця – 25. 11. 1956, Москва, Передєлкіно) – письменник, кінорежисер, кінодраматург, художник, фундатор національного та класик світового кінематографа. Шедеврами світового кінематографа визнано його картини "Звенигора" (1927), "Арсенал" (1929), "Земля" (1930; 1958 на міжнародному кінофестивалі у м. Брюссель названий серед 12 найкращих фільмів всіх часів і народів).

Юрій Мушкетик
Юрій (Георгій) Михайлович Мушкетик (21. 03. 1929, с. Вертіївка Ніжинського району – 06. 06. 2019, Київ) – письменник, голова Спілки письменників України, Герой України. Депутат Верховної Ради УРСР 11-го скликання.

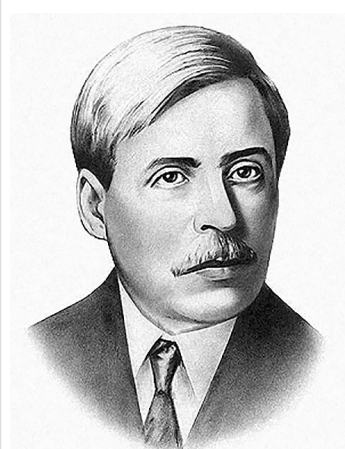
Микола Вороний
Микола Кіндратович Вороний (24. 11. (06. 12.) 1871, Катеринославщина – 07. 06. 1938, Одеса) – письменник, перекладач, театральний режисер, актор. На початку 1900-х кілька років жив і працював у Чернігові.

Володимир Дрозд
Володимир Григорович Дрозд (25. 08. 1939), с. Петрушин, Чернігівський район – 23. 10. 2003, Київ) – письменник, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка (1992).

Марко Вороний
Марко Миколайович Вороний (5 (18). 03. 1904, Чернігів – 03. 11. 1937, розстріляний з групою української інтелігенції в урочищі Сандармох, Карелія) – поет, перекладач. Син Миколи Вороного.

Іван Кочерга
Кочерга Іван Антонович (24. 09. (06. 10.) 1881, Носівка – 29. 12. 1952, Київ) – письменник-драматург.

На сторінках 4–6 сьогоднішнього номера, в публікації «Розстріляна література» також довідки про таких письменників – наших земляків: **Михайло Могилянський, Василь Еллан-Блакитний, Павло Тичина, Михайло Івченко.**

Бібліотека імені Коцюбинського почала проєкт «Клуб книгомандрівників» представленням газети «Струна»

У Чернігівській центральній міській бібліотеці стартував новий літературно-мистецький проєкт «Клуб книгомандрівників». «Ми плануємо запрошувати не лише письменників та культурних діячів, а й спортсменів, лікарів, громадських активістів, бізнесменів, щоб вони розповіли, як книга та читання допомогли їм стати успішними», розповіла ініціатор проєкту, директорка Чернігівської міської Центральної бібліотечної системи, кандидат філологічних наук Людмила Зіневич.

Оскільки бібліотека працює в умовах карантинних обмежень, проєкт реалізується у форматі он-лайн трансляцій. По завершенні ефіру, запис програми можна переглядати на сайті Чернігівської міської ЦБС та на її сторінці у мережі «Фейсбук».

Першим гостем «Клубу книгомандрівників» став 20 листопада журналіст, письменник, редактор обласної газети «Світ-інфо» Петро Антоненко. Говорили про класичну та сучасну літературу. Петро Антоненко також представив щойно створену ним обласну літературно-мистецьку газету «Струна».

Представлення вела директорка бібліотеки Людмила Зіневич. Прямую трансляцію вів на своєму сайті SVOBODA.FM журналіст Олег Головатенко. Також запис вів журналіст Сергій Кордик: на сайті «Біла хата», «Суспільний кореспондент», «Спецкор». На всіх цих сайтах, а також у Фейсбучі (у тому числі на сторінці Петра Антоненка) є запис цього представлення. Ось, наприклад, посилання на один з цих сайтів: <http://speckor.net/biblioteka-u-chernigovi-zaprosnyue-do.../>

Подаємо запис цього представлення. Бесіду веде Людмила Зіневич.

– Сьогодні в нашій бібліотеці презентується проєкт «Клуб книгомандрівників». І перший наш гість – журналіст, письменник, просвітник, видавець не однієї газети в Чернігові Петро Якович Антоненко.

Петре Яковичу, будь-який письменник починається з дитинства. Яка була ваша перша книжка?

– В дитинстві? Гоголь, «Вечори на хуторі». І там такі страшилки, які запам'ятаю на все життя.

– В якому віці?

– Десь п'ять з гаком. Це з домашньої бібліотеки батьків.

– Ви так рано подорослішали, відразу почали з Гоголя, з класики. А дитячі казки в дитинстві були?

– Казки я читаю по сьогодні. Андерсена все життя читаю. Зрозуміло, що тоді читав.

– Хто найбільше вплинув на формування ваших літературних смаків? Бабуся, мама, вчитель?

– Може, батько. Він багато читав. Звичайний селянин, шофер, ще там інші посади мав, але в принципі селянин. Він надзвичайно багато читав, передплачував журнали, газети, додатки до журналу «Огоньок» ці багатотомні. Я пам'ятаю – Мопасан, Бальзак. Дивно, як він все це встигав читати.

– Школа заохочувала читати українську літературу?

– Ну, вчили. «Ми всі училися по-троху», як казав класик. Я українські книжки також читав з дитинства.

– У сільській школі була бібліотека?

– Безумовно. І шкільна, і поруч сільська бібліотека. Я чомусь в сільську більше заохотився. Може, через те, що там була чудова бібліотекарка, Проня Артемівна. Уявіть, вона мені, крім іншого, порадила у 16 років прочитати роман про любов Івана Франка «Перехресні стежки». Я кажу: так я нічого там не втямлю. А вона каже: ти прочитай. От, роль бібліотеки.

– А взагалі яке значення мала бібліотека у повсякденному житті? Коли діти й дорослі були ще голодні, не затяглися рани втрат.

– Звичайно ж, бібліотеки мали більшу питому вагу, ніж зараз. В моєму селі й електрики до 1967 року ще не було. Радіо було, радіовистави слухали. І, звичайно, біблі-

отека – це був один з центрів тягіння для селян і нас, школярів.

– А в сільській хаті були книжки?

– Були. Не тільки у нас домашня бібліотека. Але і у моїх товаришів, однокласників були книжки, у кого більше, у кого менше. Навіть не пригадаю жодної хати без книжки. Нехай навіть церковна, яку, до речі, ховали, Псалтир чи Біблію, не виставляли так.

– Книга – це була цінність?

– Книгу цінували. Вона і коштувала щось, при злиднях сільських. Але духовна цінність, безумовно. Бо, як я сказав, ні телевізорів, ні інтернету.

– Що спонукало вас вступити на факультет журналістики?

– Знову згадаю батька Якова Гнатовича. Він писав у районну газету, був місцевим поетом, друкувався. Причому, там, крім бадьорих віршів, були гумор і сатира, такий у нього був акцент. Це я, мабуть, теж у нього запозичив. І у мене після школи якихось вагань, роздумів не було, куди йти. В газету. Я навіть одразу після школи потрапив працювати в районну газету, до армії працював, поки не призвали. Потім повернувся туди.

– А пам'ятаєте свій перший художній твір? В якому віці і який?

– Не рахуючи віршів бадьорих, які всі пишуть у 13–15 років, перші твори були, коли я працював у районній газеті. Я йшов від суто газетних матеріалів, до літературних. Це були такі невеликі новели, які я друкував у цій газеті. Газета – це гарна школа для літератора, яка дає багатий матеріал. Але, здається, це Хемінгвей сказав, що з цієї школи треба вчасно втекти, бо вона засушує стиль. Я навіть одну з цих новел включив у свої книжки, «Щедрий вечір».

– А першу свою новелу пам'ятаєте?

– Найпершу згадати зараз важко. Якось з цих новел. Чи то про те, як десятикласниця закохалася у вчителя. Чи друга новела – як син їде з міста, провідати нарешті матір у селі, а вона в цей час поїхала до нього в місто, повезла йому клумачок картоплі, і розминулися. Ось такі плаксиві новели, але з життя.

Лауреати Нобелівської премії з літератури

Нобелівською премією, найбільш престижною у світі в царині літератури, відзначені понад сто письменників. Під час світових воєн в окремі роки премія не присуджувалася, натомість інколи, як виняток, відзначали одразу двох лауреатів.

Право висування на премію мають лауреати попередніх років, члени Шведської академії, подібних інших академій та інститутів, університетські професори літератури та філології, літературні організації.

Значно вужче коло тих, хто визначає переможців. Це Шведська академія, заснована королем Густавом III ще 1776 року. У її

складі всього 18 академіків – письменники, вчені, історики. Академіки обирають зі свого складу Нобелівський комітет, у якому лише 4 – 5 осіб, які працюють безпосередньо над відбором лауреатів із великого списку щорічних номінантів.

Таке доволі келійне нагородження призвело до того, що визначення лауреатів викликає неоднозначну реакцію. Академікам закидають, що вони визначають лауреатів за важко зрозумілими критеріями. Імена багатьох лауреатів дійсно мало що говорять читацькому загалу.

Проте за всю історію нагороджень, звичайно, Но-

белівської премії удостоювалися й дійсно видатні майстри слова: Тагор, Ролан, Гамсун, Франс, Шоу, Томас Манн, Голсуорсі, Фолкнер, Хемінгуей, Камю, Маркес, Варгас Льюса.

Водночас марно шукати в списку нобелістів таких видатних письменників, як Лев Толстой, Чехов, Джек Лондон, Теодор Драйзер, Марк Твен, Стефан Цвейг, Франц Кафка, Хорхе Луїс Борхес, Алехо Карпентьєр. Чимало відомих письменників свого часу номінувалися на премію, але так її й не отримали. Або знову були дивними критерії відбору, або одночасно, в той же рік, номінувалися кілька видатних майстрів слова.

Книги нобелівських лауреатів в українському перекладі, які варто прочитати

Нобелівська премія з літератури – своєрідна гарантія вагомості, значковості та часто геніальності автора. Кожен з цих романів, безсумнівно, став новою сходинкою світової літератури.

Жан Марі Гюстав Ле Клезіо, «Потоп»

Ле Клезіо – французький та маврикійський письменник, що був удостоєний Нобелівської премії з літератури у 2008 році.

Ключова тема «Потопу» – розмірковування про самотність і страхи мешканця великого міста. Головний герой роману – 27-річний, абсолютно не пристосований до життя, вчитель Франсуа Бессон. «Потоп» – це пік його депресії та розгубленості. Ле Клезіо разом з Франсуа Бессоном шукає відповіді на вічні питання про сенс життя та сутність щастя

Самюел Беккет, «Уот»

Нобелівський лауреат 1969 року, один з основоположників театру абсурду, який, окрім талановитих п'єс, писав не менш вражаючу прозу.

Над романом «Уот» автор працював з 1942 по 1945 рік. Війна, що поставила під загрозу всю цивілізацію, вплинула на настрій роману. Беккет звертається до тем, що характеризують його творчість в цілому: загубленості людини у світі, духовної кризи, усвідомлення себе, самотності. Уот – доволі дивний персонаж, що починає працювати у маєтку ще дивнішого героя – містера Нота. За абсурдним нечітким сюжетом письменник заховав складний ребус для шанувальників хорошої літератури – читачам самим варто здогадатися, ким же насправді є герої роману і яка причина кожного їхнього вчинку.

Ясунарі Кавабата, «Сплячі красуні. Давня столиця. Стугін гори»

Перший японський письменник, що отримав головну нагороду літературного світу (у 1968 році). Твори Ясунарі Кавабати відрізняються споглядальністю, неквапливістю та ліричністю.

У «Сплячих красунях» йдеться про незвичайний готель, в який можна прийти, аби засинати поруч з красивою дівчиною. На похід туди наважується старий Егуці. У «Давній столиці» – про сестер-близнючок, що знайшли одна одну вже у дорослому віці. «Стугін гори» – складна сімейна драма.

Кнут Гамсун, «На зарослих стежках»

Хоч у 1920 році норвезький письменник Кнут Гамсун отримав Нобелівську премію з літератури за «Соки землі», втім уваги варті і інші його твори. Наприклад, рекомендуємо прочитати останню книгу автора – «На зарослих стежках».

Гамсуна часто називають одним з найсуперечливіших письменників двадцятого століття. Норвежець у роки Другої світової війни з прихильністю ставився до Гітлера та політики Третього Рейху. Він написав низку сильних романів («Голод», «Пан», «Вікторія», «Соки землі»...). «На зарослих стежках» – автобіографічна книга письменника, у ній він пише і про політичну сторінку свого життя. Саме цей текст допомагає якнайкраще зрозуміти Кнута Гамсуна.

Кендзабуро Ое, «Особистий досвід. Обійняли мене води до душі моєї»

Видатний японський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури 1994 року. Батько Кендзабуро Ое загинув на війні; це справило значний вплив на творчість автора – у своїх романах він міркує над темою

відповідальності людини, природою насильства та нашою долею у світі, що постійно змінюється.

«Особистий досвід» – один з найбільш знакових творів Ое, адже має автобіографічні мотиви. Головний герой роману – 27-річний Птаха – постає перед вибором: стати батьком для своєї дитини з вродженою аномалією, чи втекти до Африки і відчутти справжню свободу.

«Обійняли мене води до душі моєї» – роман про проблеми лівого екстремізму. Японський письменник пропонує читачам сильну історію про Оокі Ісану – чоловіка, що називав себе повірним китів і дерев та врешті мав вирішити, на чимусь він боці у постійній боротьбі: на боці китів і дерев, чи людей.

Герман Гессе, «Сіддхартха»

Письменник та філософ з Німеччини, який отримав Нобелівську премію у 1946 році. Головним твором Гессе вважається його останній роман – «Гра в бісер». Втім, не менш цікавою для знайомства з автором є книга «Сіддхартха».

Герман Гессе захоплювався буддизмом, що вплинуло на всю його літературну творчість. «Сіддхартха» переносить читачів у часи Будди та розповідає про брахманського сина, який покидає батьківський дім, аби знайти істину. Це книга не лише для прихильників буддизму, а й для всіх, хто хоча би раз задавав собі такі вічні питання як: «Хто я? У чому сенс життя? Де шукати правду?»

Орхан Памук, «Мовчазний дім»

Турецький письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури 2006 року. Місце дії практично всіх романів автора – Стамбул. Отож, читаючи Памука, весь світ має унікальну нагоду помандрувати в це багатогранне та атмосферне турецьке місто.

«Мовчазний дім» – це пронизлива історія однієї родини.

Маріо Варгас Льюса, «Хто вбив Паломіно Молеро?»

Письменник з Перу, лауреат 2010 року. У доробку Льюси трилери, детективи, комедії, драми, історичні романи.

«Хто вбив Паломіно Молеро?» – детективна повість. У книзі описано дев'ятнадцять днів від скоєння вбивства до його розкриття. Автор використовує літературу як можливість сказати правду про хиби, які він бачить в сучасному суспільстві.

Сол Беллоу, «Гендерсон, повелитель дощу»

Американець єврейського походження Сол Беллоу здобув освіту антрополога та соціолога, встиг попрацювати журналістом, редактором та вчителем.

«Гендерсон, повелитель дощу» – захопливий роман про пошук себе. Юджін Гендерсон – багатий, який наважується піти за своїм внутрішнім голосом. Для того, щоб з'ясувати, чого хоче його внутрішнє «Я», герой вирушає у мандрівку Африкою.

Роман Сола Беллоу – мудра притча, де за екзотичними декораціями ховається історія пошуку, добра і зла, душі та призначення людини.

Яна ГРИЦАЙ

Книжковий блог Yakaboo,
<https://blog.yakaboo.ua/>
Рекомендація Чернігівської
центральної міської бібліотеки
ім. М. Коцюбинського

Лауреати по роках і країнах:

1901 Рене Сюллі-Прюдом (Франція)
1902 Крістіан Моммзен (Німецька імперія)
1903 Бйорнстєрне Бйорнсон (Норвегія)
1904 Фредерік Містраль (Франція), Хосе Ечегерай-і-Ейсагіре (Іспанія)
1905 Генрік Сенкевич (Польща)
1906 Джозуе Кардуччі (Італія)
1907 Джозеф Кіплінг (Великобританія)
1908 Рудольф Ейкен (Німецька імперія)
1909 Сельма Лагерльоф (Швеція)
1910 Паул фон Хейзе (Німецька імперія)
1911 Моріс Метерлінк (Бельгія)
1912 Герхарт Гауптман (Німецька імперія)
1913 Рабіндранат Тагор (Індія)
1915 Ромен Роллан (Франція)
1916 Карл фон Хейденстам (Швеція)
1917 Карл Гйоллеруп, Хенрік Понттопидан (Данія)
1919 Карл Шпіттелер (Швейцарія)
1920 Кнут Гамсун (Норвегія)
1921 Анатоль Франс (Франція)
1922 Хасінто Бенавенте-і-Мартінес (Іспанія)
1923 Вільям Йейтс (Ірландія)
1924 Владислав Реймонт (Польща)
1925 Джордж Шоу (Ірландія)
1926 Грація Деледда (Італія)
1927 Анрі Бергсон (Франція)
1928 Сігрід Унсет (Норвегія)
1929 Томас Манн (Німеччина)
1930 Гаррі Сінклер Льюїс (США)
1931 Ерік Карлфельдт (Швеція)
1932 Джон Голсуорсі (Великобританія)
1933 Іван Бунін (Росія – в еміграції у Франції)
1934 Луїджі Піранделло (Італія)
1936 Юджін О'Ніл (США)
1937 Роже Мартен дю Гар (Франція)
1938 Перл Бак (США)
1939 Франс Сілланпя (Фінляндія)
1944 Йоханнес Йенсен (Данія)
1945 Габрієла Містраль (Чилі)
1946 Герман Гессе (НДР/Швейцарія)
1947 Андре Жид (Франція)
1948 Томас Еліот (Великобританія)
1949 Вільям Фолкнер (США)
1950 Бертран Рассел (Великобританія)
1951 Пер Лагерквіст (Швеція)
1952 Франсуа Моріак (Франція)
1953 Вінстон Черчилль (Великобританія)
1954 Ернест Хемінгуей (США)
1955 Хальдоур Лакснес (Ісландія)
1956 Хуан Хіменес (Іспанія)
1957 Альбер Камю (Франція)
1958 Борис Пастернак (СРСР)
1959 Сальваторе Квазімодо (Італія)
1960 Сен-Жон Перс (Франція)
1961 Іво Андрич (Югославія)
1962 Джон Стейнбек (США)
1963 Георгос Сеферіс (Греція)
1964 Жан-Поль Сартр (Франція)

1965 Михайло Шолохов (СРСР)
1966 Шмуель Агнон (Ізраїль)
1966 Леоні Закс (ФРН/Швеція)
1967 Мігель Астуриас (Гватемала)
1968 Ясунарі Кавабата (Японія)
1969 Семуель Беккет (Ірландія)
1970 Олександр Солженіцин (СРСР)
1971 Пабло Неруда (Чилі)
1972 Генрік Бьолль (ФРН)
1973 Патрік Вайт (Австралія)
1974 Харрі Мартінсон, Ейвінд Йонсон (Швеція)
1975 Еудженіо Монтале (Італія)
1976 Сол Беллоу (США)
1977 Вісенте Алейксандре-і-Мерло (Іспанія)
1978 Ісаак Зінгер (США)
1979 Одіссеас Елітіс (Греція)
1980 Чеслав Мілош (Польща)
1981 Еліас Канетті (Великобританія)
1982 Габріель Гарсія Маркес (Колумбія)
1983 Вільям Голдінг (Великобританія)
1984 Ярослав Сейферт (Чехословаччина)
1985 Клод Сімон (Франція)
1986 Воле Шойїнка (Нігерія)
1987 Йосип Бродський (СРСР/США)
1988 Нагіб Махфуз (Єгипет)
1989 Каміло Села (Іспанія)
1990 Октавіо Пас (Мексика)
1991 Надін Гордімер (ПАР)
1992 Дерек Волкот (Сент-Люсія)
1993 Тоні Моррісон (США)
1994 Кендзабуро Ое (Японія)
1995 Шеймас Хіні (Ірландія)
1996 Вислава Шимборська (Польща)
1997 Даріо Фо (Італія)
1998 Жозе Сарамаго (Португалія)
1999 Гюнтер Грасс (Німеччина)
2000 Гао Синцзянь (Китай/Франція)
2001 Відіадхар Найпол (Тринідад і Тобаго/Великобританія)
2002 Імре Кертес (Угорщина)
2003 Джон Кутціє (ПАР)
2004 Ельфріда Елінек (Австрія)
2005 Гарольд Пінтер (Великобританія)
2006 Орхан Памук (Туреччина)
2007 Доріс Лессінг (Великобританія)
2008 Жан-Марі Ле Клезіа (Франція)
2009 Герта Мюллер (Румунія/Німеччина)
2010 Маріо Варгас Льюса (Перу)
2011 Томас Транстремер (Швеція)
2012 Мо Янь (КНР)
2013 Еліс Манро (Канада)
2014 Патрік Модіано (Франція)
2015 Світлана Алексієвич (Білорусь)
2016 Боб Ділан (США).
2017 Кадзуо Ішігуро (Великобританія).
2018 Ольга Токарчук (Польща).
2019 Петер Гандке (Австрія)
2020 Луїза Глюк (США).

Розстріляна література

Про що розповідає архівне фото

Наприкінці 1970-их – на початку 1980-их я чимало працював як дослідник у нашому Чернігівському обласному державному архіві. І як журналіст своєї районної газети, готуючи для неї матеріали, і як студент факультету журналістики Київського університету ім. Т. Шевченка, де вчився на заочному відділенні з 1977-ого по 1983 роки. Дипломну роботу я писав за матеріалами цього архіву, темою була місцева преса 1920-их років.

Отож, шукаючи архівні матеріали, я випадково натрапив на каталог фото. І ось у ньому, окрім кількох фото, пов'язаних із Василем Елланським (Блакитним), нашим чернігівцем, я натрапив на фото найвидатніших письменників України 1920-их років. Підпис у каталозі свідчив: *Київ, 1923 рік. Зустріч київських і харківських письменників.*

Я саме був під великим враженням від тритомника Юрія Смолича – «Розповідей про неспокій». Можна по-різному ставитися до цього письменника, апологета радянської влади і борця з «буржуазним націоналізмом». Але йому не відмовиш у літературному таланті, а головне – за цю трилогію літературних мемуарів треба йому щиро подякувати. Бо ці мемуари з'явилися друком у глибокі часи «розквіту застою», коли вільне слово було просто під забороною. Саме з цих мемуарів я та й багато моїх ровесників вперше почули деякі імена, а про інших дізналися багато несподіваного.

Звісно, Смолич багато чого не міг сказати прямо, та й хто б йому дозволив. Наприклад, пишучи про Миколу Куліша, сказав, що «на цьому його творчий шлях і обірвався». Або блискуча глава про Майка Йогансена. Про те, що не тільки творчий, а й життєвий шлях багатьох цих письменників обірвався кулею чекістів на Соловках, звичайно, сказати тоді відкрито було неможливо. Однак важливо, що для кожного мислячого читача загальний тон, висновок цих мемуарів був очевидним. Перше:

якою цікавою, розмаїтою була література 1920-их і початку 1930-их років (та ще й на контрасті з убогою тогочасною літературою і Спілкою письменників 1970-их років); друге: що ж то був за режим, який знищував усе талановите?

Тоді я зробив в архіві фотографії з цих негативів. А головну фотографію я якось приніс на лекцію з літератури в університеті. У перерві показав це фото нашому професору, котрий читав лекцію, і запропонував десь опублікувати фото, щось розповісти про цих письменників. Професор замахав руками і порадив мені заховати фото подалі, сказавши, що його ніколи в світі не надрукують.

Що ж це було за зустріч письменників? Хто і як це фотографував? Звичайно, навряд чи в Чернігівському архіві дійсно був негатив фото, тобто з оригінальної зйомки. Я нещодавно уточнив це в нашому архіві. Мені сказали, що скоріше за все це був обмін негативами, який практикується серед архівів. До Чернігова негативи потрапили у 1965-му.

На цьому дійсно унікальному фото – весь цвіт української літератури, а також представники мистецтва. Це була розстріляна література, розстріляне відродження, знищене тоталітарним комуністичним режимом. Навіть якщо хтось із цих людей і не був репресований, знищений фізично, вони були в якомусь сенсі репресовані й знищені як вільні письменники, митці. Це було складовою знищення української нації.

Ось вони, на цьому фото, ще молоді, красиві, сповнені надій та ілюзій. Тичині – ледве за 30, Рильському, Йогансену нема й того, Сосюрі взагалі 25.

У соціальному аспекті, здебільшого вихідці з простих, бідних родин, вони з ентузіазмом влилися в революційну боротьбу, воювали за соціальну справедливість. У національному аспекті однозначно сповідували українську ідею. Хоч і воювали по різні боки фрон-

ту. В армії Української Народної Республіки – це зрозуміло. Але й у лавах червоних – також, із надією, що Україна буде хоч і радянська, але незалежна.

Ось що пише нині історик Я. Тинченко: «В останні роки чомусь сором'язливо замовчують про те, що весь цвіт письменників і поетів УРСР у роки громадянської війни бився під українськими прапорами зі зброєю в руках проти більшовиків. Петлюрівськими офіцерами були Петро Панч та Андрій Головка, лихими юнаками (юнкерами) – Володимир Сосюра і Борис Антоненко-Давидович, добровольцями-кавалеристами – Олександр Копиленко та навіть 16-річний Юрій Яновський, держчиновниками УНР – Павло Губенко (Остап Вишня), Павло Тичина, Юрій Смолич... Частина з них на початку 1920 року опинилися в лавах боротьбистів і разом з ними перейшли до більшовиків. Але декого, наприклад Остапа Вишню і, за деякими даними, Юрія Яновського, червоні взяли в полон. Але петлюрівська записка в них залишилася назавжди».

На фото – грудень 1923 року. Лише рік тому був утворений СРСР, начебто як добровільний союз незалежних держав, у тому числі України. «Цвинтар розстріляних ілюзій» (В. Стус) був ще попереду...

Що ж це було за цікава зустріч видатних українських інтелектуалів? Я звернувся до Інституту літератури і мистецтва Національної академії наук України. Директор інституту – видатний український літературознавець, академік Микола Григорович Жулинський є постійним читачем моєї газети «Світ-інфо» всі роки її існування. За його дорученням науковий співробітник Інституту Олена Поліщук підготувала цю статтю. Після неї публікуємо історичні довідки про письменників, які на фото. Вони говорять самі за себе.

Петро АНТОНЕНКО

Знакова зустріч української еліти

Це фото зроблено з нагоди приїзду до Києва групи харківських письменників (В. Еллан-Блакитний, М. Хвильовий, П. Тичина, С. Пилипенко, М. Йогансен, В. Коряк, В. Сосюра).

3 грудня 1923 р. у залі театру ім. Шевченка відбувся їх літературний вечір. Саме такі відомості про цю світлину ми можемо знайти у виданні: Микола Хвильовий. Твори в п'ятьох томах, Нью-Йорк, Слово, Смолоскип, 1984 р., т. 2, с. 29. (упоряд. і заг. ред.: Г. Костюк).

Світлину зроблено у грудневому Києві 1923 року на одній із зустрічей, які того року організували «неокласики». М.Зеров такими зібраннями намагається налагодити творче спілкування між митцями, літераторами, науковцями України. Ця зустріч об'єднала «неокласиків», «Плужан», колишніх «Музагетівців» (на той час об'єднання вже розпалося) та митців харківської філії «Гарту».

Спілку пролетарських письменників «Гарт» було засновано на початку 1923 р. з ініціативи В. Еллана-Блакитного, а також В. Коряка, І. Кулика, В. Сосюри, М. Хвильового та інших. Спілка мала центральне бюро в Харкові на чолі з В. Блакитним, а також філії в Києві та Одесі. Найсильнішим був харківський осередок, до якого входили М. Хвильовий, П. Тичина, М. Йогансен, В. Поліщук, І. Дніпровський, О. Досвітній, А. Любченко, Г. Коцюба, П. Лісовий (П. Свашенко), М. Майський, П. Іванів, М. Христовий, Ю. Смолич, а згодом О. Слісаренко, М. Яловий, М. Бажан, Г. Шкурупій та інші.

У статуті «Гарту» мовилося: «В основу своєї праці спілка «Гарт» кладе марксистську ідеологію й програмові постулати комуністичної партії».

З волі В. Блакитного «Гарт» претендував на роль найадекватнішого інтерпретатора партійної лінії в культурному житті й відповідно на провідну роль у літературному й мистецькому процесі. «Гарт» об'єднав чи не найбільше число талановитих українських письменників, хоча чимдалі багатьох з них насторожувала перспектива перетворення літератури на «рупор» комуністичної партії. Внутрішні незгоди призвели до того, що в листопаді 1925 р., незадовго до смерті В. Блакитного, більшість письменників вийшла зі складу спілки, і «Гарт» після цього фактично самоликвідувався.

На відміну від інших груп, неокласики не дбали про своє організаційне оформлення і не виступали з ідейно-естетичними маніфестами. Проте їхня присутність у літературному житті була дуже вагомим, що позначилося не лише на творчому рівні, а й під час літературних дискусій 1925 – 1928 рр. До групи українських неокласиків у 20-их роках належали М. Зеров, М. Драй-Хмара, М. Рильський, П. Филипович, Юрій Клен (О. Бургардт). Вони відмежовувалися від так зва-

ної пролетарської культури, прагнули наслідувати мистецтво минулих епох, надавали перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці. Те, що неокласики прагнули впроваджувати в своїй творчості форми і методи грецького й римського мистецтва, представникам влади здалося невизнанням радянської дійсності. Тому 1935 року були заарештовані М. Зеров, Павло Филипович, М. Драй-Хмара, яких звинувачували в шпигунстві на користь чужоземної держави, в підготованні й спробі вчинити терористичні замах на представників уряду до партії і в приналежності до таємної контрреволюційної організації, очолюваної професором Миколою Зеровим. Проходив у цій справі і неокласик М. Рильський, але через деякий час був звільнений. Юрій Клен (О. Бургардт), скориставшись своїм німецьким походженням, виїхав до Німеччини на лікування і не повернувся. Зеров був розстріляний 1937 р., Филипович загинув на Соловках того ж 1937 р., Драй-Хмара помер у концтаборі на Колимі в 1939 р.

«Плуг» – спілка селянських письменників в Україні. Від 1931 р. – Спілка пролетарсько-колгоспних письменників. Ліквідована після постанови ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 року. Ініціатор створення і єдиний голова «Плугу» – Сергій Пилипенко, його активні члени – Андрій Головка, Андрій Панів, Іван Сенченко, Григорій Епій, Іван Кириченко, Олександр Копиленко, Докія Гуменна, П. Панч, І. Шевченко, В. Гжицький, Павло Усенко, Антін Шабленко, Федір Кириченко та інші. З квітня 1922 р. плужани ухвалили «Платформу ідеологічну і художню», де наголошували, що завдання «Плугу» – «...боротьба із власницькою міщанською ідеологією серед селянства й виховання як своїх членів, так і широких селянських мас у дусі пролетарської революції, залучення їх до активної творчості в цьому напрямку».

Члени «Плугу» висвітлювали життя українського села, суттєво доповнюючи таким чином однобічно-індустріальну і часом наївно-«пролетарську» орієнтацію інших літорганізацій, допомагаючи знайти своє місце в літературі обдарованій селянській молоді. З іншого боку, плужани намагалися обмежити й регламентувати «революційним просвітництвом» підхід письменника до тлумачення та обробки матеріалу, свідомо надавали творам максимальної простоти й доступності форми, брали курс на масовість літератури.

Окрім письменників, що входили до літературних угруповань «неокласиків», «Гарту», «Плугу», на цьому знімкові є також мистецтвознавці, громадські діячі.

Зустріч харківських і київських письменників, митців. Київ, грудень 1923 р.

Сидять у першому ряду (зліва направо): Максим Рильський, Юрій Іванов-Меженко, Микола Хвильовий, Майк Йогансен, Юхим Михайлів, Михайло Вериківський, Пилип Козицький.

Сидять у другому ряду (зліва направо): Наталя Романович-Ткаченко, Михайло Могиланський, Василь Еллан-Блакитний, Сергій Пилипенко, Павло Тичина, Павло Филипович, Савелій Футорянський.

Стоять у третьому ряду (зліва направо): Дмитро Загуд, Микола Зеров, Михайло Драй-Хмара, Григорій Косинка, Володимир Сосюра, Тодось Осьмачка, Володимир Коряк, Михайло Івченко, Борис Якубський.

Розстріляна література

4 **Меженко** (Іванів-Меженко) Юрій Олексійович (1892 – 1969) – видатний український бібліограф, бібліотекознавець, книгознавець, літературний і театральний критик, бібліофіл. Саме з його ім'ям пов'язане створення найбільших бібліотечно-бібліографічних установ України: Головної Книжкової палати, Всенародної (Національної) бібліотеки України (нині Національна бібліотека України імені В. Вернадського). З первісного задуму реєстрації всієї друкарської продукції в Україні і наукового її опрацювання він створив інституцію, яка може бути зразком постановки наукової роботи з книгою: Український науково-дослідний інститут книгознавства (1922 – 1936). Архівно-бібліотечний відділ, де він працював, став своєрідним літературним осередком: сюди приходили поети, письменники, мистці; тут обмірковувалися проекти літературних видань.

Літературне оточення Меженка було організоване ним у групу «Музагет» (1919 р.) Літературне угруповання поєднало митців різних напрямів, з перевагою символістів. До об'єднання входили: М. Бурачек, М. Жук, Д. Загала, Ю. Іванів-Меженко, Я. Савченко, П. Тичина, В. Ярошенко та інші. Члени «Музагету» збиралися в літературно-мистецькому клубі «Льох мистецтва», в інших місцях. Об'єднання видало одну збірку – «Музагет: Місячний літературний і мистецтва» (№ 1/3, Київ, 1919). У збірці опубліковані: вперше вірш П. Тичини «Плуг», ескізи П. Вірина, вірші Д. Загула, В. Кобилянського, К. Поліщука, О. Слісаренка, дослідження Ю. Іваніва-Меженка, стаття М. Бурачека про київських художників, твори М. Жука, Г. Журби, Л. Курбаса, І. Майдана. Автори акцентували увагу на національних особливостях української літератури. Об'єднання підготувало другу збірку, але їй не судилося побачити світ. «Музагет» перестав існувати 1920 р. Більшість його членів пізніше репресували й знищили, а об'єднання затаврували як «буржуазно-націоналістичне».

Юхим Спиридонович **Михайлів** (1885 – 1935) – художник, поет і мистецтвознавець. Восени 1917 року родина Михайліва переїхала до Києва. Він бере активну участь у художньому житті міста, його роботи експонуються на художніх виставках, його вірші друкуються у журналі «Шлях» (1917 р.), а наступного року – у видавничстві «Грунт». 1919 року його було обрано головою Київської філії Асоціації художників Червоної України. Від 1920 року Михайлів викладає в Київському вищому інституті народної освіти ім. М. Драгоманова. У ті ж роки Михайлів вів активну мистецтвознавчу діяльність. 1934 року Юхим Спиридонович Михайлів був безпідставно заарештований за звинуваченням у підготовці збройного повстання і засланий до Котласу, де у 1935-му помер.

Михайло Іванович **Вериківський** (1896 – 1962) – композитор, педагог, диригент, фольклорист, музично-громадський діяч.

Пилип Омелянович **Козицький** (1893 – 1960) – композитор, музикознавець, педагог.

Наталія Данилівна **Романович-Ткаченко** (1884 – 1933) – письменниця. У 1903 – 1906 роках жила у Львові, де познайомилася з І. Франком, там почала (1905 р.) друкувати оповідання в «ЛНВ», у якому були друковані й дальші її твори, зокрема трилогія «Мандрівниця» і подорожні записки з Галичини (1917 – 1918). З 1923 р. Романович-Ткаченко друкувала свої твори в журналі «Червоний Шлях». Член літературної організації «Плуг».

Савелій Ілліч **Футорянський** (1900 – 1925) – український композитор, диригент і музичний критик.

Олена ПОЛІЩУК, кандидат філологічних наук, науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України

Максим Тадейович РИЛЬСЬКИЙ (19.03.1895 – 24.07.1964) Його батько, етнограф, громадський діяч, економіст і публіцист Тадей Рильський, був сином поміщика Розеслава Теодоровича Рильського і княжни Трубецької. Мати Меланія Федорівна – проста селянка з Житомирської області.

Максим навчався з осені 1908 року у приватній гімназії в Києві. Деякий час він виховувався в родині М. Лисенка та О. Русова. У 1915 – 1918 роках навчався на медичному факультеті Київського університету св. Володимира, потім на історико-філологічному факультеті Народного університету. Займався самоосвітою, вивченням мов, музикою. У 1919 – 1929 роках учительював у селі, а також у Києві.

У 1920-их роках Рильський належав до мистецького угруповання «неокласиків», переслідуваного офіційною критикою. Урешті це закінчилося арештом НКВС у 1931-ому, після чого поет майже рік провів у Лук'янівській тюрмі.

Після ув'язнення творчість Рильського зазнала змін, і в збірці «Знак терезів» (1932) він проголосив активне сприйняття радянської дійсності. Однак 1947 року поета звинуватили в «буржуазному об'єктивізмі, відсутності більшовицької партійності».

У радянську добу Рильський написав тридцять п'ять книжок поезій, чотири книжки ліро-епічних поем, багато перекладів зі слов'янських та західноєвропейських літератур, наукові праці з мовознавства і літературознавства. У 1944 – 1964 роках Максим Рильський був директором Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН України. 1960 року йому було присуджено Ленінську премію, у 1943, 1950 – Державну премію СРСР.

Микола ХВИЛЬОВИЙ (справжнє ім'я Микола Григорович Фітільов) (13.12.1893 – 13.05.1933)

Народився в селищі Тростянець Сумської області в родині вчителів. Батько – дворянин, розмовляв російською, мама – напів українка–напів французька. Микола був учасником Першої світової війни. Громадянська війна сформувала в ньому переконання більшовика. У квітні 1919-ого вступив до КП(б)У.

Рядки трагічних біографій

На початку 1921 року в Харкові почав друкувати поезію і прозу. Член-засновник багатьох літературних організацій: «Гарт» (1923), «Урбіно» (1924), «ВАПЛІТЕ» (1926), ВУСПП (1927), «Проліт-фронт» (1930). Якнайповніше свій талант М. Хвильовий розкрив у жанрі оповідання.

У 1920-ті роки повністю підтримував і впроваджував у життя політику «українізації». Опублікував кілька книг памфлетів. Своєрідним їх продовженням стала знаменита стаття «Україна чи Малоросія?», яка за життя автора так і не з'явилася друком. У цих творах автор висловив вимогу перед новою українською літературою припинити наслідувати Москву й почати орієнтуватися на «психологічну Європу».

Улітку 1926 року з'явилася друком перша частина роману «Вальдшнепи», де його персонажі порушують болючі проблеми національного буття.

У 1927 році ДПУ УСРР заводить справу на Хвильового, починається стеження за ним.

В атмосфері шаленого цькування, на знак протесту проти початку масових репресій проти української творчої інтелігенції 13 травня 1933 року в Харкові, в будинку письменників «Слово», Хвильовий покінчив життя самогубством. Смерть Хвильового стала символом краху ідеології українського націонал-комунізму й кінця українського національного відродження 1920 – 1930-их.

Твори та ім'я Миколи Хвильового залишалися заборо-неними аж до останніх років існування тоталітарного режиму в Україні.

Майк (Михайло) Гервасійович ЙОГАНСЕН (28.10.1895 – 27.10.1937)

Народився в Харкові у сім'ї вчителя німецької мови, шведа за національністю. Мати – українка. Закінчив історико-філологічний факультет Харківського імператорського університету (1917).

Йогансен разом з іншими харківськими письменниками став фундатором Спілки пролетарських письменників «Гарт» (1923). 1925 р. із групою колег вийшов із «Гарту», заснував ВАПЛІТЕ.

18 серпня 1937 р. викрадений групою НКВС зі своєї харківської квартири в будинку «Слово». На допитах не приховував власних політичних поглядів.

24 жовтня 1937 р. Йогансену пред'явлено обвинувальний висновок: з 1932 р. брав участь в антирадянській націоналістичній організації, яка ставила своєю метою повалення радянської влади. 26 жовтня 1937 р. Військова Колегія Верховного Суду СРСР

винесла вирок Йогансену: за-судити до розстрілу. 27 жовтня 1937 р. письменника вбито в тюрмі НКВС СРСР у Києві.

За сімнадцять років творчої діяльності Майк Йогансен видав вісім книг віршів, десять книг прози, чотири книжки для дітей та дві з літературознавства.

Як випускник класичної гімназії Йогансен знав старогрецьку, латину, німецьку і французьку. Самотужки оволодів англійською, непогано знав скандинавські і слов'янські мови. Переклав українською твори Фрідріха Шиллера, Вільяма Шекспіра, Едґара По та ін.

Михайло Михайлович МОГИЛЯНСЬКИЙ (4.12.1873 – 22.03.1942) – літературний критик, публіцист, літературознавець. Народився в Чернігові. По смерті батька (1894 р.) родина переїхала до Петербурга.

Михайло закінчив класичну гімназію в Чернігові. Брав участь у створенні нелегальної бібліотеки гімназистів і семінаристів.

Закінчив юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету. Брав участь у роботі марксистських гуртків. Був заарештований у травні 1899-ого, кілька місяців утримувався у відомій в'язниці «Хрести». Висланий під трирічний гласний нагляд поліції до Чернігова. Дружив із чернігівцями М. Коцюбинським, І. Шрагом, А. Верзиловим.

Як адвокат брав участь у великих «аграрних» і політичних процесах у Чернігові, Києві, Петербурзі, інших містах.

У 1918 – 1920 роках у Чернігові працював у раднаргоспі, відділі народної освіти, на посаді голови видавництва «Сіверянська думка». Був активним рецензентом нових видань у журналах, автором статей з літературознавства.

1933 року був вимушений переїхати до Дніпропетровська до молодшої доньки Ірини. Її, єдину з усіх дітей, не зачепила хвиля репресій. Незважаючи на важкі часи, продовжував працювати. У Дніпропетровську написав два романи російською мовою – «Всюду страсти роковые» і «Тильда». Однак видати ці твори не вдалося. Лишався в рукописі у головний твір життя – роман «Честь».

Василь ЕЛЛАН-БЛАКИТНИЙ (справжнє ім'я **Василь Михайлович Елланський**) (12.01.1894 – 04.12.1925)

Народився в с. Козел (нині смт Михайло-Коцюбинське) на Чернігівщині, в родині священника. 1903 року сім'я Елланських переїхала до Чернігова. Тут Василь прожив до осені 1914 року, коли виїхав у Київ.

Відвідував знамениті «літературні суботи» в М. Коцюбинського. Навчався в Київському комерційному інституті, проте його не закінчив, у 1917 році з головою пірнув у революційну роботу. Вступив до партії українських есерів, став її активістом, а незабаром і головою Чернігівського губернського комітету цієї партії. Згодом став одним із керівників партії боротьбистів. Відомий поет.

Перший редактор урядової газети «Вісті» та додатка до неї «Література. Наука. Мистецтво». Заснував і редагував журнали «Всесвіт», «Червоний перець». Організатор і керівник першої спілки пролетарських письменників «Гарт».

Тяжка недуга серця, яку з раннього дитинства мав Еллан-Блакитний, призвела до його смерті на 32-ому році життя. Згодом ім'я поета було приречене на тривале забуття: його проголосили «буржуазним націоналістом», «бандитом» і посмертно винесли вищу міру покарання. Твори письменника були заборонені, а всі його товариші по партії боротьбистів розстріляні чи заслані до Сибіру.

Сергій Володимирович ПИЛИПЕНКО (22.07.1891 – березень 1934)

Прозаїк, байкар, літературний критик. Народився в Києві в сім'ї народного вчителя. До Першої світової війни вчителював у Броварах. Улітку 1914 року Пилипенка призвали на фронт. Там пройшов шлях від рядового до капітана, здобув бойові нагороди, був тричі поранений. У війську вів революційну пропаганду.

У радянський час працював як редактор партійних і радянських газет, обіймав керівні посади у видавництвах. Був членом Комуністичної партії більшовиків. Від 1922 року очолював створену ним спілку селянських письменників «Плуг».

Постановою ЦКК КП(б)У від 21 серпня 1933 року Пилипенка виключено з партії «як небільшовика за спотворення національної політики, ідеологічну нестійкість і примирливе ставлення до буржуазно-націоналістичних елементів». 29 листопада 1933 року Пилипенка арештували. Судова «трійка» 23 лютого 1934 року засудила Пилипенку до розстрілу.

Павло Григорович ТИЧИНА (23.01.1891 – 16.09.1967)

Народився в с. Піски нині Бобровицького району Чернігівщини в родині паламаря. Навчався в Чернігові в духовному училищі, духовній семінарії. Значний вплив на формування Тичини-поета мало його знайомство з Михайлом Коцюбинським.

Розстріляна література

5 1923 року переїхав до Харкова, входив до літературної організації «Гарт», а від 1927 року – до ВАПЛІТЕ, що під проводом М. Хвильового намагалася протистояти великодержавному шовінізму ЦК ВКП(б).

У 1934 році переїхав до нової столиці України Києва. В умовах тотального сталінського терору 1930-их, розстрілу одних і самогубства інших письменників, Тичина в низці «партійно витриманих» книжок поезій капітулює перед тоталітаризмом.

У липні 1941 року Тичину було евакуйовано з майже 400-ма науковими працівниками Академії наук УРСР до Уфі, столиці Башкирії. В Уфі Тичина очолював Інститут літератури імені Тараса Шевченка.

У 1944-ому вступив до ВКП(б). Попри роботу на державних посадах (від кінця війни – міністр освіти, а пізніше – голова Верховної Ради УРСР), яка забирала багато часу, Тичина видав низку поетичних збірок.

Почавши як геніальний поет, з вірою в національну ідею і відродження України, змушений був пізніше примиритися з тоталітарним режимом. Тичина не повірив у хрущовську десталінізацію і не відгукнувся на літературне відродження 1950-их – початку 1960-их років.

Павло Петрович ФИЛИПОВИЧ (2.09.1891 – 3.11.1937)

Народився в с. Кайтанівці (тепер Черкаської області) в родині священика. У 1910 – 1915 рр. студював слов'яно-російську філологію в Київському університеті. Потім викладав в університеті як приват-доцент, згодом професор.

Опублікував низку праць з історії української літератури.

Науковець європейського напрямку й українських традицій, був чужий до настанов комуністичного режиму.

Його заарештували в серпні 1935 року і засудили за належність до «шпигунсько-терористичної організації» спершу до страти, потім вирок було замінено на 10-річний термін ув'язнення.

Відбував покарання на Соловках. Вивезений звідти з великим етапом в'язнів Соловецької тюрми і страчений 3 листопада 1937 р. в урочищі Сандармох (Карелія).

Дмитро Юрійович ЗАГУЛ (28.08.1890 р. – літо 1944 р.)

Народився в буковинському селі Мілієві в бідній родині.

Після закінчення громадянської війни працював викладачем літератури, згодом науковим працівником Академії наук. Загул багато перекладав із західноєвропейських літератур.

1933 року, як члена літературної організації «Західна Україна», Загула звинуватили в націоналізмі й засудили до 10 років концтаборів. Покарання письменник відбував у Забайкаллі, потім на Колимі.

Відбувши 1943 року визначений строк, просив законного звільнення, але йому, як і іншим, відмовили. Після звістки про можливе довічне ув'язнення

Загул на важких роботах фізично ослаб і помер від паралічу серця влітку 1944 року на Колимі, в одному з таборів.

Микола Костянтинович ЗЕРОВ (26.04.1890 – 3.11.1937)

Народився в повітовому місті Зінькові на Полтавщині в багатодітній сім'ї вчителя.

У 1909 – 1914 роках студент історико-філологічного факультету Київського університету святого Володимира.

У 1918 – 1920 роках викладав українознавство в Архитектурному інституті. З осені 1923 року професор Київського університету.

Червневий пленум ЦК КП(б)У 1926 року дав негативні вказівки щодо «неокласиків», ця постановова означала заборону літературної діяльності лідера «неокласиків» Зерова.

Наприкінці 1934-ого Зерова звільнили з університету. Він був змушений шукати будь-яку працю або залишити Україну.

У ніч на 28 квітня 1935 року Зерова заарештовано під Москвою. 20 травня доправлено до Києва для слідства. Зерова звинуватили в керівництві контрреволюційною терористичною націоналістичною організацією.

Військовий трибунал Київського військового округу 4 лютого 1936 року без участі звинувачених визначив Зерову покарання – десять років позбавлення волі. Зерова і засуджених за тією ж справою відправили на Соловки.

9 жовтня 1937 року «справа Зерова та інших» була переглянута особливою трійкою УНКВС по Ленінградській області. Зерова засудили до розстрілу. Разом з багатьма іншими представниками української культури він був розстріляний у селищі Сандармох (Карелія) 3 листопада 1937 року.

Михайло Опанасович ДРАЙХМАРА (10.10.1889 – 19.01.1939)

Народився в селі Малі Канівці на Черкащині в заможній козацько-селянській родині. У 1910 – 1915 рр. навчався на історико-філологічному факультеті Київського університету. У 1918 – 1923 рр. професор Кам'янець-Подільського університету, у 1923 – 1929 рр. професор Київського медичного інституту. Потім працював в Інституті мовознавства при Академії наук. Драйхмара знав 19 мов: основні європейські, а також кілька давніх.

21 березня 1933-ого його заарештували і звинуватили в належності до контрреволюційної організації в Кам'янецькому університеті. Однак слідству забракло доказів, і 11 травня 1933-ого вченого випустили. Але ні влаштуватися десь на роботу, ні щось надрукувати опальний професор уже не міг. Другий арешт (6 вересня 1935 р.) і заслання на Колиму на 5 років не забарилися. Михайло Опанасович помер 19 січня 1939 року в ув'язненні на Колимі.

Григорій Михайлович КОСИНКА (справжнє прізвище — Стрілець) (29.11.1899 – 15.12.1934)

Народився в бідній селянській родині в селі Щербанівка на Ки-

ївщині. 1914 року вирушив до Києва на заробітки. Під час визвольних змагань Григорій перебував у повстанських загонах отамана Зеленого.

1920 року став членом літературно-мистецької групи «Гроно». Середина 1920-их років – час активної творчої праці й великої популярності оповідань Косинки серед читачів.

Публікуються нові збірки письменника: «В житах» (1926), «Політика» (1927), «Вибрані оповідання» (1928, 1929).

Восени 1929 року в публічному виступі вождь українських більшовиків Станіслав Косіор назвав Косинку буржуазним націоналістом, і вже на початку 1930-их років цензура заборонила розповсюджувати надруковану збірку «Серце». Офіційна радянська критика звинувачувала Косинку у сповіданні «куркульської ідеології» та «націоналізму».

4 листопада 1934 року письменника викрали органи НКВС СРСР.

Косинку засудили за звинуваченням у належності до організації, яка готувала терористичні акти проти верхніх російських комуністів. Військова колегія присудила Григорія Косинку-Стрільця розстріляти, що було здійснено 15 грудня 1934 року.

Косинка вважається продовжувачем традиції імпресіоністичної новели в українській літературі (М. Коцюбинський, С. Васильченко, В. Стефаник). У творах Косинки змальовуються трагічні події української революції 1917 – 1921 років.

Володимир Миколайович СОСЮРА (5.01.1898 – 8.01.1965) Народився на станції Дебальцеве на Донбасі. Батько мав французьке коріння, мати поета – за походженням сербка.

Володимир Сосюра брав участь в Українській революції, спершу в армії УНР, пізніше в Червоній армії.

Належав до літературних організацій «Плуг», «Гарт», ВАПЛІТЕ, ВУСПП. Уже в перших збірках Сосюра виявив себе найсильнішим ліриком в українській поезії своєї доби. Разом з тим, у поезії Сосюра відбилась типова для українського інтелігента 1920-их років неможливість поєднати відданість більшовицькій революції з почуттям національного обов'язку – внутрішнє роздвоєння («комунар і націоналіст»). Попри забо-

рони, у творчості Сосюри потужно пробивається мотив українського патріотизму (недрукована поема «Махно», відома лише в уривках поема «Мазепа», 1930).

На початку 1930-их років це призвело до конфлікту Сосюри з Комуністичною партією, членом якої він був від 1920 р. На тлі голодної смерті мільйонів українських селян, репресій та розстрілів діячів української культури це довело Сосюру до межі психічного розладу.

У 1948 році Сосюру відзначили найвищою тоді нагородою – Сталінською премією, але 1951-ого він знову зазнав гострих нападів критики, звинувачень у «буржуазному націоналізмі» за патріотичну поезію «Любіть Україну», написану 1944 року.

Теодосій Степанович ОСЬМАЧКА (16.05.1895 – 7.09.1962)

Народився в Куцівці (Черкащина) в селянській родині. Випускник Київського інституту народної освіти. Працював учителем. У 1930 – 1932 роках мешкав на Кубані. Виступав із критикою комуністичної ідеології та інтелігенції, що співпрацювала з владою СРСР.

Перша збірка поезій Т. Осьмачки «Круча» з'явилася друком 1922 року. Потім вийшло ще кілька збірок поезії.

Хвиля доносів у вигляді літературно-критичних статей затамувала Осьмачку: «ворог народу», «бандит». Рятуючись від репресій, Осьмачка хотів перейти польський кордон. Його заарештували й відправили у Свердловськ, потім у тюрму за звинуваченням у шпигунстві.

Очікуючи цілком ймовірну кулю в потилицю, Осьмачка симулював божевілля. Його перевели в психіатричну лікарню в Києві. Після чергових симульованих випадків відпустили. Зрештою він став переховуватися, перебував на нелегальному становищі, поки не почалася німецька окупація України.

1942 року, після дванадцятирічних поневірянь, Осьмачка прибув до Львова. Тут долучився до досить жвавого літературного життя, видав четверту збірку віршів.

Під кінець 1944 року Тодось Осьмачка, як і багато інших письменників, змушений був емігрувати на Захід. Спочатку поселився в Німеччині. В еміграції талант Т. Осьмачки з новою силою розкрився в трьох епічних прозових творах: «Старший боярин» (1946), «План до двору» (1951), «Ротонда душоубців» (1956). Видав велику книгу поезій «Із-під світу» (1954). Згодом переїхав до США.

7 вересня 1962 року Т.Осьмачка помер у лікарні Нью-Йорка.

Останнім живого бачив його Іван Багряний, як він писав, «розбитого паралічем і безпам'ятного, в ліжку витягнутого на весь зріст, суворого, як Данте. Всіма забутого і покинутого... Я тоді мало не заломився в мої вірі в українську людину, для якої і найкращі сини нації – порожнеча».

Володимир Дмитрович КОРЯК (справжнє ім'я та прізвище — Волько Давидович Блюмштейн) (14.01.1889 – 22.12.1937)

Син купця. Навчався на юридичному факультеті Харківського університету, звідки його виключили за революційну діяльність і 1915 р. заслали до Тургайського краю.

Після Лютневої революції 1917 р. повернувся в Україну.

Член УПСР від 1917 р., від 1920 р. член КП(б)У. Працював в установах Наркомосу УСРР у Києві й Харкові, в редакціях.

У 1925 – 1936 рр. професор Харківського університету.

30 вересня 1937 р. його виключили з КП(б)У як «буржуазного націоналіста». 1 жовтня Володимира Коряка заарештували органи НКВС. 21 грудня 1937 року Коряка «за контрреволюційну діяльність» було засуджено до розстрілу. Розстріляний наступного дня.

Михайло Євдокимович ІВЧЕНКО (9.08.1890 – 16.19.1939)

Народився в с. Никонівка, нині Срібнянський район Чернігівщини, в сім'ї селянина.

За розповсюдження нелегальної літератури потрапив під нагляд поліції. Учасник Першої світової війни.

На початку 1920-их років редагував сільськогосподарські журнали в Харкові та Києві. Входив до літературних об'єднань «Музагет», «Аспіс». Окремими виданнями вийшли збірки оповідань та повістей.

У вересні 1929 року письменника було заарештовано. Івченко в громаді 45 науковців, педагогів, священнослужителів, письменників потрапив до числа підсудних за сфальсифікованою справою так званої Спілки визволення України, процес відбувся в Харкові з 9 березня по 19 квітня 1930 року. Його серед дев'яти підсудних було звільнено, встановлено іспитовий термін у три роки.

Але, переживши сильну психологічну депресію, письменник довго не міг повернутися до творчості. Та й нічого не зміг опублікувати з написаного. В його архіві залишилися рукописи оповідань, повісті, кіносценарію, роману, спогадів, подорожніх нотаток.

1934 року після розстрілу й арештів багатьох українських письменників Івченко під приводом лікування виїхав на Кавказ. Працював агрономом-економістом, а з березня 1939 року викладачем англійської мови в інституті. Помер, як повідомили рідним на Чернігівщину, нібито від сибірської виразки.

Борис Володимирович ЯКУБСЬКИЙ (1889 – 1944). Народився в с. Іллінці на Київщині. Літературознавець, професор Київського інституту народної освіти, співробітник Комісії для видавання пам'яток письменства Академії наук. Автор багатьох літературознавчих праць про творчість українських письменників.

У 1939 р. під редакцією Б. Якубського були видані Академією наук УРСР два перші томи академічного повного зібрання творів Т. Шевченка з науково перевіченим текстом, варіантами й об'єктивними примітками, які згодом були вилучені з усіх бібліотек.

Український самвидав: поезія, заборонена в СРСР

У першому номері газети ми розповідали про такий феномен тоталітарного суспільства СРСР, як самвидав – нелегальне поширення літератури, яка владою вважалася «антирадянською пропагандою і агітацією», заборонялася, а за її поширення було кримінальне переслідування. Ось, зокрема, які твори ходили в українському самвидаві.

Володимир СОСЮРА

Вступ до поеми «Мазепа»

«Навколо радощів так мало...
Який у чорта «днів бадьор»,
Коли ми крила поламали
У леті марному до зорь.
І гнів, і муку неозору
Співаю я в ці дні журби,
Коли лакеї йдуть угору
Й мовчать раби...
Німий, одурений, забитий,
Невже не встать тобі від ран?
Москві та Жечі Посполитій
Колись жбурнув тебе Богдан.
А потім хтів тобі Мазепа
Від серця щирого добра...
Його ж ти зрадила і степом
Пішла рабинею Петра.
Хіба не жах: своєї зброї
Не маеш ти в ці скорбні дні...
У тебе так: два-три герої,
А решта — велетні дурні.
У тебе так: все безголов'я,
Що на багно кричить: «Блакить!»
Якби я міг, якби зумів я
Тебе, Вкраїно, воскресить...
Твої шляхи — відчай і камінь,
Така прекрасна й, мов на гріх,
Ти плодиш землю байстрюками —
Багном і гноєм — для других.
У голові твоїй — макуха!
Хіба ж ти можеш жить сама,
Російсько-польська потаскуха,
Малоросійська тюрма.
Веди ж, безумна, до загибуні
Мене на розстріли і жуть...
Ах, я люблю тебе, Вкраїно,
І сам не знаю, що кажу.
Я ж син твій, син, що йшов за тебе
На смерть і реготи не раз,
Той, що прокляв і Бога й небо,
Аби тобі був слушний час.
Я йшов кривавими житами
І знов піду, де гул і мла,
Лиш одного я хочу, мати,
Щоб ти щасливою була».

Ліна Костенко

* * *
«Заворожи мені, волхве!
Заворожи мені, волхве...»
Сидить по мавпі на зорях, на місяцях,
Респектабельні пілігрими
в комфортабельних «Волгах»
«ходять» по шевченківських місцях.
Вербують верби у монографії.
Вивчають біо- і гео-графію.
Полюють в полі на три тополі...
А цікаво, багато б із них потрапили
пройти шляхами його долі?
Давайте чесно.
Не кнопки ж ми й не педалі.
Що писав би Шевченко
в тридцять третьому,
в тридцять сьомому роках?
Певно, побувавши в Косаралі,
Побувавши ще й на Соловках,
Загартований, заграбований,
прикиданий землею, снігами,
кременем,
досі був би реабілітований.
Хоч посмертно, зате — своєчасно.
Звісило з трибуни блазеньський ковпак
збрехує слово.
Було так, було так, було так, було так...
А може, було інакше?
«Чуєш, батьку?
Чую, синку!»
Пропадали ж люди ні за гріш.
Передсмертно лявся Косинка.
Божеволів у тюрмі Куліш.
Курбас ліг у ту промерзлу землю!
Мовчимо.
Пнемось у багет.
Як мовчаням душу уяремлю,
то який же в біса я поеті?

* * *
Вирлооке сонце
сідає на чорну скелю.
З неба, гір і свободи собі збудувала
дім я.

Небосхил для людини —
якраз відповідна стеля.
Піднімеш думку — і не розіб'єш їй тім'я.
Майстрували нам стелю до млості,
до одури,
із найкращих ідей,
з настановами згідно,
знявши мірку з пресованих бовдурів
і пружинно-спіральної негідників.

Василь СИМОНЕНКО

Брама

Дикими, незаними речами
Марить брама у тривожнім сні,
Де сторожа брязкає ключами
І скриплять ворота захисні.
Привиди з кривавими мечами,
У накидках чорних, ніби ніч,
Граються безформними м'ячами —
Головами, знесеними з пліч.
Кров стіка під флегматичні мури,
Зойки захолили на губах,
Сотні літ наруги і тортури
Мертвих привертають у гробах.
Та не бачить місто в ніч похмуру,
Як сторожа, вже не при мечях,
Нову жертву кидає під мури
З тряпкою брудною на очах.

Суа

Параграфи присіли біля столу,
Примітки причаїлись по кутках,
Очима гострими підсудну проколює
Цитати із багнетами у руках.

І циркуляр дивився в окуляри,
І грілися роззяви біля гробу,
І вказівки скакали, як примари,
Із телефонних мудрих труб.

— Вона чужа, — параграфи сказали,
— Вона не наша, — мовив циркуляр.
— Нечувана, — примітки пропищали.
І в залі знявся лемент і базар.

І циркуляр на них поглянув строго,
І зал заворушився і затих...
...І роз'яли її, небогу,
В ім'я параграфів товстих.

Некролог кукурудзяному качанові, що згнів на заготпункті

Не чути голосінь. Іржавіють оркестри.
Оратори втомились від кричань.
В труні лежить не вождь і не маєстро,
А просто — кукурудзяний качан.

Труна із тупости, бездарністю оббита.
Бредуть за нею втомлені думки:
Кого оплакувати? Кого мені судити?
Кому із серця відбивать замки?

Кого трясти за петельки і душу?
Кого клясти за цю безглузду смерть?
Он знову на третій швидкості
Помер качан, і я кричати мушу,
Налитий смутком і злобою вщерть.

Качане мій, за що тебе згноїли?
Качане мій, кому ти завинив?
Качане мій, лягли в твою могилу
І людська праця, і щедроти нив.

Безсонні ночі, неспокійні днини,
Мозолі, піт, думок гарячий щем
Лягли з тобою поруч в домовину
І догнівають під густим дощем...

Прокляття вам, лукаві лиходії,
В яких ви би не шлялися чинах!
Ви убиваєте людські надії
Так само, як убили качана.

Злодій

Дядька затримали чи ввіймали —
Дядька в сільраду ескортували.
Дядька повчали і докоряли:
«Як вам, дядьку, не ай-ай-ай
Красти на полі свій урожай!
У кого ви крали?
Ви крали в себе.
Це ж просто сором красти свій труд».

Дядько понуро тім'я теребив
І смакував махру.
Дядько кліпав товстими віями,
Важко дивитись в очі ганьби,
Важко йому із домашніми мріями
Враз осягнуть парадокси доби.
«Так воно, так, — у кулак кахикав, —
Красти погано, куди вже гірш».
Рвися з горлянки свавільним
криком,

Мій неслухняний вірш.

— Чому він злодій?
З якої речі?
Чому він красти пішов своє?
Давить той клунок мені на плечі,
Хто його совісті руки зв'язав?
Дядька я вбита зневагою мушу,
Тільки у грудях клекоче гроза:
Хто обікрав, обскуб його душу,
Хто його совісті руки зв'язав?
Де вони, ті відгодовані й сірі,
Недорікуваті демагоги й брехуні,
Що в'язи скрутили дядьковій вірі,
Пробираючись у крісла й чини.
Їх би за грати! Їх би до суду!
Їх би до карцеру за розбій!
Доказів мало??? Доказом будуть
Лантухи вкрадених вір і надій.

Микола ХОЛОДНИЙ

Вмирають поети
Вмирають поети в душі,
а потім в лікарнях вмирають.
Ховають спочатку вірші,
а потім поетів ховають.

Поету копають яму.
Коли — знає тільки він сам.
В поезії білі плями,
на серці ще більше плям.

В машині, за місто, як сніг,
вивозять на третій швидкості.
Глузують із друзів їх,
немов з історичної рідкості.

Кати над труною щось мимрять...
Важка їх діймає турбота:
як тільки поети вимруть,
не стане катом роботи.

На Байкових зимних схилах
капають слези удаваних.
І сніжать поетам в могилах
на півночі зими недавні.

І білі ведмеді, ватра,
земляцьких кісток опилки...
Поетів не стане завтра —
залишаться члени Спілки.

І як нам з-під криг тоді виплисти,
і хто нас запалить, хто?!
Он знову на третій швидкості
помчало когось авто...

* * *
Сьогодні у церкві коні
ночують і воду п'ють.
Сьогодні новим іконам
прочани поклоні б'ють.

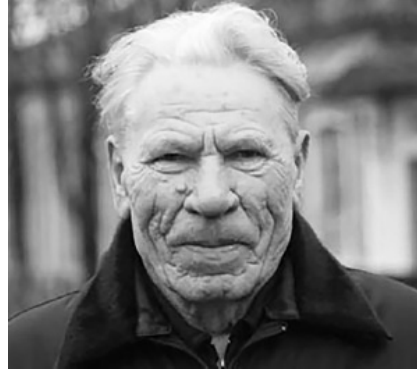
Сьогодні на дружбу вічну
посаджено кимось дуб.
Сьогодні у місті звично
сім пар розлучають шлюбу.

Сьогодні гвалтують рації
про мера шлункові болі.
Сьогодні вмирає нація,
а світ очманів на футболі.

Сьогодні комусь на згадку
подарували літак.
Сьогодні у полі дядько
гнилий підібрав буряк.

Сьогодні жива колекція
побільша по той бік ґрат.
Сьогодні у клубі лекція:
«Людина людині брат...»

Микола Адаменко: поет-патріот нелегкої долі

Микола Петрович Адаменко народився 20 грудня 1931 року в селі Загребелля Сосницького району. Український поет, філолог. Член Спілки письменників України від 1988 року. Лауреат обласних премій імені М. Коцюбинського та Б. Грінченка. Нагороджений орденом «За мужність» (2005). Політ'язень радянських тюрем і концтаборів.

Його батька в час нацистської окупації розстріляли нацисти. У Миколи і його малі сестрички Ліди було дуже тяжке дитинство, оскільки мати Наталія Михайлівна, тяжко працюючи в колгоспі, не могла самотужки прогудувати своїх дітей.

1950 року, після закінчення Сосницької середньої школи, Микола вступив на філологічний факультет Київського університету.

Незабаром став об'єктом розробок МДБ. У сейфах держбезпеки накопичувалися надіслані його знайомими оперативні донесення. Приміром, ось такі:

«Із розмов із Адаменком мені відомо, що він незадоволений колгоспним ладом, мотивуючи це тим, що його мати весь вік без просвітки ішачить у колгоспі й лишається злидаркою із злидарок».

«...Якось я зайшов на квартиру однокурсника Доценка Р. і застав там Адаменка, який читав «Сонячну машину» Винниченка. Микола Адаменко казав мені, що в Доценка читав також Єфремова «Історія української літератури...».

До цих донесень прилучені викрадені в Адаменка конспекти, чернетки віршів, приватні листи. Ці матеріали стали підставою для «політичного портрета» сина розстріляного нацистами радянського активіста як потенційного ворога сталінського режиму.

22 листопада 1952 року Микола був викликаний у Міністерство держбезпеки для «профілактичної бесіди», яка тривала майже добу. Адаменко не зрікся своїх поглядів, а відверто описав їх у своїй пояснювальній записці, що визначило його майбутню долю:

«Так, я сповідував ворожі існуючій владі погляди з багатьох проблем. Наприклад, я дуже скептично ставився до національної політики партії... Я дійшов висновку, що колгоспний лад не задовольняє потребу народу... В школах і навчальних закладах запровадити викладання тільки українською мовою... Україна повинна лишатися в федерації, але їй має бути надана повна свобода розпоряджатися своїми багатствами і культурними цінностями.»

У той час державні органи посилено готували сценарій показового політичного процесу над неіснуючою підпільною націоналістичною організацією, яка мала складатися зі студентів київських вишів. Наприкінці грудня в Києві прокотилася хвиля арештів студентської молоді.

14 січня 1953 року начальник 2-го відділення відділу 5-го управління МДБ підполковник Шишкін виніс постанову про арешт Адаменка. 18 січня Миколу заарештували в його селі Загребелля і доправили в Київ.

Слідчі МДБ прагнули зробити безкомпромісного Адаменка однією з центральних постатей містифікованого судового процесу.

На початку квітня заарештованому студентові пред'явили звинувачення, в якому констатувалося:

«Адаменко Н. П., будучи враждебно настроєним к советской власти, на протяжении длительного периода времени среди своего окружения проводил антисоветскую националистическую агитацию, возводил клевету на советский строй, колхозную систему сельского хозяйства, руководителей советского государства и Коммунистической партии».

14 травня 1953 року відбувся розгляд справи на закритому судовому засіданні під головуванням судді Грабовської за участю прокурора Утіної. Разом із Адаменком судили його однокурсників Григорія Волощука й Ростислава Доценка.

Смерть Сталіна послабила терор, але за інерцією судова система ще виносила обвинувальні вироків невинним. Того ж 14 травня 1953 року суддя винесла Адаменку обвинувальний вирок за статтями 54-10 ч. 2 та 54-11 КК УРСР і засудила до 10 років таборів і трьох років обмеження в правах. Покарання відбував у концтаборі Нироблаг (Північний Урал), працював на лісопоясі.

Лише в червні 1956 року на підставі рішення комісії Президії Верховної Ради СРСР звільнений з концтабору через відсутність злочину, але не реабілітований.

Довго не мав роботи. Деякий час працював вантажником на станції Доч Борзнянського району, потім - у рідному селі в колгоспі різноробом, обліковцем, бригадиром садово-городньої бригади.

Лише 1962 року після остаточної реабілітації його поновили в університеті на четвертий курс українського відділення філологічного факультету, заочно. Працював учителем української мови, літератури та музики в сільській школі Новгород-Сіверського району. Через 8 років переїхав у смт Сосниця, де працював учителем у середній школі ім. Доценка до виходу на пенсію.

Твори Миколи Адаменка сповнена мужності, відкритості, переживань за Україну. Але вони з відомих причин довго не друкувалися. Лише 1985 року в Києві вийшла перша поетична збірка «Повінь». Потім побачили світ ще кілька книг, серед яких 2001 року — проза (роман «Закон — тайга» і 13 новел), а 2003 року — продовження роману. Ряд книг автор підготував і видав самотужки, своєрідний «самвидав» XXI століття.

3 поезії Миколи Адаменка

«На холоднім Уралі
Туга давить на груди.
Рідні маряться далі,
Рідні маряться люди.
Відшукав горобину,
Задивився на неї,
Заспівав про калину
З України моєї...»
* * *

У світі цім ніщо не вічне
(Щось початкове, щось останнє),
Голубим щастя синтетичне,
Вважаючи його за справжнє.
* * *

На струнах космічних граємо,
Предковичні розвіюєм чари ми,
І чим більше розуму здобуваємо,
Тим більше його втрачаємо.
* * *

Життя — це споконвічне
Поле бою,
То з ворогом воюєм,
То з собою.
* * *

Є серед нас крутом'язі каліки,
Закохані в сльози без міри.
Від усіх хвороб найсильніші ліки —
Цілюща віра.
* * *

Бувають замисли у Бога
Нам незбагненні, мов дива:
Часом святкують перемогу
Ті, хто її не здобував.
* * *

На старість мудрість нам дарує
Кожна мить.
Чим більш мудрішаєш,
Тим менш душа болить.

Євген Маланюк, письменник, що завжди був проти течії

ла і для формування якої будуть потрібні ще титанічні інтелектуальні та громадянські зусилля», говорить Пахльовська.

Учасник Першої світової війни. Під час Української революції 1917-1921 служив в Армії УНР. Серед інтернованих вояків Армії УНР опинився у Польщі. 1923-го виїхав до Чехословаччини. Навчався в Українській господарській академії в Подєбрадах. Друкувався в журналі «Державна нація». У середовищі української еміграції друзями й найближчим оточенням Євгена Маланюка були Леонід Мосендз, Олег Ольжич, Олена Теліга, Олекса Стефанович, Оксана Лятуринська. 1925-го в Подєбрадах виходить перша збірка поезії Євгена «Стилет і стилос».

З 1929-го – знов у Польщі. Наприкінці II світової війни – наступна еміграція, спершу до Німеччини, а далі до США.

У своїх творах Євген Маланюк багато розмірковує про причини поразки Української Народної Республіки: «Хтось сказав, що українці не вміють шанувати своїх героїв. А там, де немає пошани до визначних особистостей, не може витворитися традиція, що грає таку велику роль у вихованні на-

ції, в накресленні її історичних завдань і шляхів... Через усю нашу історію проходить яскрава національна риса індивідуалізму, яка, на жаль, принесла більше шкоди, ніж користи, з огляду на трагічні для нас обставини... Ця риса вдалі і привела нас на чужину».

«Його теоретичний спадок – безмірно цінний поєднанням культурології й, сказати б, національного психоаналізу, – пише Оксана Пахльовська. – Маємо, з одного боку, блискучі культурологічні й літературознавчі синтези, як есе й цикли статей про Шевченка, Франка, Лесю Українку, про Мазепу й Гоголя, історичні екскурси в російську літературу. З другого – гостру есеїстику публіцистичного характеру, в якій письменник нещадно аналізує національні комплекси не лише як історик, а й як психолог, добре обізнаний з Ніцше, Бергсоном, Фройдом. Маючись погляд історика-поета, Маланюк бачив наперед – і візіонерно, і раціонально – драматичні колізії української історії».

Помер Євген Маланюк 16 лютого 1968-го в Нью-Йорку.

Український інститут
національної пам'яті

4.
По яких ще дорогах шукати
причинної долі?
Перекотиполем блукати
в яких степах?
Вітер грає веселий,
хвилюючись по роздоллю,
Від зруйнованих міст
розвіває горілий пах.

Заховала перекупка-пам'ять
всі сні глибоко,
Тільки будить горілка
на чорнім шляху в корчмі,
Ніби морок душі,
в її цвинтарно-мертвий спокій
Після чарки отрути влітає
сонячний джміль.

І ось все забуваю, все зникає в сутінні.
Зростає лише рівний профіль
і зоряний зір,
Та ще заграє глухих за плечима твоїми
тремтіння:
Всі принади твоєї страшної краси.

5.
Кожен день тут приходять
пустельний і легкий,
А ти — там, за горами й ярами гориш.
Не допоможуть ні подорожі далекі,
Ні чужа далечинь, ні весна, ні Париж.

Заспокоїти серце? Та чим же? Та як же?
Научи мене кров'ю твоїх молитов!
Не допоможе ніхто. І не буде інакше.
Із сльозами моїми змішаю питво.

Що мені телефони, версалі, експреси?
Нащо грім Аргентин? Чудеса Ніагар?
Сниться синя Синюха і верби
над плесом,
Вольний вітер Херсонщини, вітер-дудар,

Сниться гомін дубів прадідівських
та річка,
Біла хата та тепла долоня сестри...
Тільки б рідного поля
зворушлива стрічка!
Тільки б сіра солома
прабатьківських стріх!

Присуд
Ані шаблі, ані ножа
Не схрестити в останнім герці:
Та ж камінно-мертва душа,
Те ж безлюбє і чорне серце.

Вже нема хуторів і держав,
Тільки – трупи в житах, тільки – трупи
Та від хрипу кривава іржа,
Що замкнула посинілі губи

Може, скажеш – зійде! Проросте! –
Поміж ребрами хат, по дорогах
Диким зіллям займається степ
І регочеться з неба і з Бога.

Диким, древнім монгольським виттям
Необмежена тиша заводить:
Сірим попелом стало життя
Під огнем степової свободи.

Але сонце не згасло. Горить,
Незворушне, байдуже тіло,
І освітлює тишу безсилу
Летаргічних століть.

Візія
Все, що має статися, вже сталося.
День тверезий. Праця з-під ярма.
Чи ж почую, як щоденний галас
Перетне архангельська сурма?

Обагриться небосхил криваво,
Розчухнеться димна височина,
І велике мовчання, як слава,
Людське серце візьме на мечі.

Літаки закрутяться, мов листя,
Башти захитаються й падуть.
Десь зі сходу, з-поза передмістя
Білим сонцем стане Страшний Суд.

Він дихне холодне духом бурі
І змете руїни, як сміття.
Ані Божа Мати, ані Юрій
Людського не захистять життя.

І душа без стін і без оджежі
Встане перед карою Руки.
...Тільки вітер в Книзі Спостережень
Перелистуватиме віки.
12.01.1933

Будівлі дні ніхто не вирішив...
Будівлі дні ніхто не вирішив,
В очах від Вавилону – чорно.
На каторзі жорстоких віршів
Так тяжко душить слово-жорно.

Все рідше злет. Мотор задиханий,
А нерви тріпотять, як троси,
І, коли серце раптом стихне,
Нас зрадять крила альбатроса,

І не відчуємо, що страчене
Життя, від творчості криваве,
Що нам призначена двозначна,
Як поцілунок Юди, – слава.
1933

Невичерпальність
Тяжким хрестом лежать шляхи,
Ясні в нощах, вони сліпі вдень:
Рамено – з заходу на схід,
Рамено – з півночі на південь.

І так розіп'ята – віки, –
Вогонь буття не загасила.
Невичерпаний дух який!
Яка непереможна сила!

Гноблять, калічать, труять рід,
Ворожать, напускають чари, –
Здається, знищено вже й слід,
Ліш потурнаки й яничари.

І ось – Стефаник і Куліш,
Ось — Коцюбинський, Лєся – квіти
Степів страждальної землі,
Народу самостійні діти!

А то підземно загуде
Вулканом націй ціла раса,
І даром божеським гряде
Нам Прометеїв дух Тараса

Олег Зуєвський

Олег Йосипович Зуєвський (16. 02. 1920 – 27. 03. 1996) – український поет, перекладач, професор університетів у США та Канаді. Член Об'єднання українських письменників в еміграції «Слово» (1958) та НСПУ (1991). Міжнародна премія ім. Г. Сковороди (1994). Брав участь у 1-му Конгресі Міжнародної асоціації українців (Київ, 1991), читав у 1992 р. лекції у Київському університеті.

Народився в містечку Хомуць Миргородського повіту на Полтавщині. У 1931 родину Зуєвських розкуркулено: зі своїм дідом Іваном, рятуючись від переслідування, перебирається до родичів у селі Зуївці, а опісля до м. Мерфеї на Харківщині.

З 1936 по 1938 вчився в газетному технікумі в Харкові. Коли технікум реорганізовано в Інститут журналістики, у ньому продовжував навчання до початку війни.

Під час окупації працював у редакції «Миргородських вістей», де публікував свої вірші, оповідання, статті. Після друків у пражському часописі «Пробоем».

Після Другої світової війни Зуєвський опинився у таборі для переміщених осіб у Аугсбургу, де продовжував свої літературні студії в табірній періодичі «Наше життя», «Нове лицарство», «Світання», «Арка».

В еміграції з 1943 року: спочатку в Німеччині, а з 1950 – у США (Філадельфія). З 1966 – у Канаді.

У 1947 в Мюнхені вийшла перша збірка поезій О. Зуєвського «Золоті ворота, яку вітала літературна критика в особі чільних

її представників у діаспорі, зокрема Юрія Шевельова (викладача О. Зуєвського по КІЖУ).

У 1949 О. Зуєвський з дружиною змушений був переїхати до США. Як і більшість творчої інтелігенції, яка мала бажання отримати вищу освіту, мав заробляти на неї важкою фізичною працею, а увечері слухав лекції в Пенсільванському університеті. Тому друга поетична збірка О. Зуєвського «Під знаком Фенікса» з'явилась лише за одинадцять років, у тому ж мюнхенському видавництві «На горі». Здобувши ступінь доктора філософії, О. Зуєвський викладав російську мову і літературу в Фордгамському та Ратгерському університетах США.

З 1966 року – професор славістики Альбертського університету, де пропрацював понад 25 років. Помер у Едмонтоні, Канада. Перепохований у Житомирі.

Як поет пройшов шлях від традиційного українського символізму до класичної чіткості форм і різноманітної образної системи. Перекладав з німецької (Новаліс, С. Георгієв, Р.-М. Рільке), англійської (В. Шекспір, М. Дрейтон, О. Вайлд, В.-Б. Єйтс), французької (Г. Аполлінер, П. Верлен, П. Валері, А. Рембо).

У свою чергу твори Зуєвського перекладено на ряд європейських мов.

Книжкова колекція (більше 4000 томів) та архів професора Олега Зуєвського подаровані його донькою Тамарою Зуєвською науковій бібліотеці Національного університету «Києво-Могилянська академія». У 2007 році на базі матеріалів з архіву, а також укладеного бібліографічного покажчика колекції, в Києві опублікована книга «Олег Зуєвський: «Я входжу в храм...»

Поезії. Переклади. Статті. Матеріали до біографії». До збірника увійшли неопубліковані раніше тексти поезії і перекладів О. Зуєвського, наукові публікації, більшість із яких була недоступна в Україні, уривки із щоденників його дружини Людмили, спогади Петра Саваріна та Петра Одарченка. Також у Києві в 1992 р. вийшов зібрання поезій, перекладів статей, спогадів «Вибране».

Де ж дорога до тих оаз,
Де цвітуть на узбіччях маки?
Може в небі яснім для нас
По сузір'ях сплелися знаки?
Може ранком, коли в степу
Опадають холодні роси,
Перша пташка у дальню путь
Таємницю про те відносить?

Олег ЗУЄВСЬКИЙ

Одіссеї

В непевний двір, що знадуже
подвійно
Городами і пристанню ліжком,
Він заїде, крадучись,

але постій-но,

Так і весна не квапила свій крок!
Густих дерев просвічуються сіті
(Для раківниць у летові до дна?),
Бо ще садки не розцвіли на світі,
Де він схилиється біля вікна.

Казатимуть: пора твоя придбала
Найкращі справи і міцний напій,
З коштовного дарований бокала,
Що спразі був не зайвина твоєї.
Тут не соромляться гілки весняні
І ледве стоптана кругом трава,
Адже й тепер любов твоєї Пані,
Як перші сходи – чиста і жива.

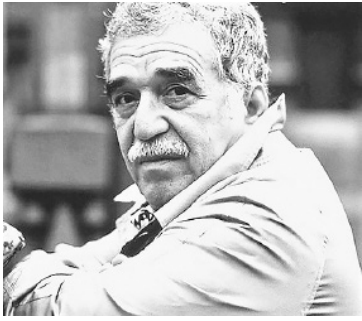
І, наче десь у полі золотому
Натомлені дбайливі косарі,
Він ще радітиме догіддям дому,
Спинившись на власному дворі.

* * *

Я вертаюсь до тих воріт,
Що пройти їх збиравсь відколю,
Та, здається, за ними світ
Не весніє, а й досі голий.

«Балада»
Увійдеш, не спиняйся ні раз –
Жовтолику, в сліпучий серпанку,
Ми зустріли твою полонянку,
І вона не боялася нас.
Ще й дарунки їй кляли до ніг,
Як ішла і ступала на килим.
Хай сміється, не плаче за милим,
Що в нерівному герці поліг. –
Так сказав не один побратим,
Кращі друзі мої і знайомі.
То ж, як хочеш, у нашому домі
Ми й тебе залюбки пригостим.
Тільки, правда, сьогодні сумна
Світла зала, що маєм для вхожих,
Служба з ранку в ній
правиться Божа,
І стоїть біля вікон труна...
Та ввійдеш – не спиняйся ні раз;
Жовтолику, в сліпучий серпанку,
Ми зустріли твою полонянку,
І вона не боялася нас.

Габріель Гарсія Маркес: тепер – сто років самотності

Здається, це Блок сказав, що людині в житті потрібно не так багато «своїх» книг, але шукати їх треба все життя, перечитавши цілі гори.

З часом усе менше шукаєш і відкриваєш щось нове, бо давно визначився з цими «своїми» книгами. Так само зі своїми письменниками. Є для мене улюблені книги у багатьох авторів. Але є і улюблені письменники, творчість яких найближча загалом, у яких читаєш будь-яку сторінку. У мене серед зарубіжних письменників – австрійці Стефан Цвейг, француз Екзюпері, американець О.Генрі й колумбієць Габріель Гарсія Маркес. І саме в нього, у Маркеса, – книга, єдина з тих, яку я прочитав тричі. По двічі прочитав «Анну Кареніну» Льва Толстого, роман «Лялька» поляка Болеслава Пруса (українською і польською мовами), але ту книгу – тричі. Це «Сто років самотності». Якщо в неофіційній і, звичайно, суб'єктивній (бо кожен назве своє) ієрархії саме Маркеса називають найвидатнішим письменником сучасності, то найвидатнішою такою книгою найчастіше називають саме його роман «Сто років самотності».

Зізнаюсь: коли я доволі вже давно вперше прочитав роман, не те що майже нічого не зрозумів, а просто сприйняв це як щось грандіозне за пеленою романтичного туману. За другим прочитанням туман поволі розвіювався, а втретє читав, уже просто купаючись у цій прозі, якнайближче сприймаючи кожне її слово і фразу. Інколи хочеться знову поринути в це, відкривши будь-яку сторінку роману.

Я назвав Маркеса колумбійським письменником. Але Маркес, народжений і на все життя «закорінений» у маленькому містечку Аркатака в глибині Колумбії, справедливо вважав себе (і вважали його) водночас людиною Латинської Америки, людиною планети Земля. Й річ не в тім, що останні кілька десятиліть він прожив у столиці Мексики. Річ у всепланетності його творчості.

Іспаномовна література, одна з найвеличніших в історії людства, дала світові багатьох видатних письменників. Один з них – Габріель Гарсія Маркес. Якщо латиноамериканську літературу, а це, окрім, звичайно, Маркеса, і Хорхе Луїс Борхес, Хуліо Кортасар, Алехо Карпентьєр, Маріо Варгас Льюса, чимало інших, вважають чи не найбільшим феноменом світової літератури ХХ століття, то феноменом у феномені є так званий магічний реалізм, найяскравішим представником якого і є Маркес. Найповніше це виявилось в уславленому романі «Сто років самотності» – з одного боку, заземленому на реаліях Колумбії ХХ століття, з іншого – насиченому буйною фантазією гарячих латиноамериканців.

Після цього роману я став читати у Маркеса все. Прочитав ранню книгу письменника «Полковнику ніхто не пише», чому

саме її автор називає кращою у своїй творчості – такими бувають вподобання письменників, і це дійсно чудова повість. Вразила повість «Хроніка смерті, про яку всі знали заздалегідь», оповідь про якесь тотальне запаморочення мешканців маленького містечка, котрі, як сомнабули, йшли назустріч дійсно всім відомій, навіть, можна сказати, запланованій загибелі одного зі своїх земляків. Усе загальне запаморочення – як це добре знайоме у хворому на тоталітаризм ХХ столітті.

Близька новелістика письменника доповнює його велику прозу. Оповідання «Старий з крилами» відоме чернігівським театралом за поставленою Андрієм Бакіровим кілька років тому на сцені театру ім. Шевченка цікавою виставою. А візьмімо оповідання «Остання подорож корабля-привида». У ньому... одне речення. Ні, це справжнє оповідання на кілька сторінок тексту, але в ньому дійсно одна-єдина крапка, в самому кінці. І це не просто якийсь формалізм, це все органічне, така форма саме цього оповідання. Втім, аналізувати, препарувати прозу Маркеса – справа невдячна, її треба читати.

Окремо скажу про прекрасний роман «Кохання під час холери». Його я прочитав одразу після публікації у нас, у другій половині бурхливих і цікавих 1980-х. Таку щемливу, проникливу оповідь про любов не просто знайти у світовій літературі, багатющій творами на цю тему. Для мене в цьому ряду – згадані вище «Анна Кареніна» і «Лялька», хоч ці два романи одного ряду за стилістикою (потужні соціально-побутові твори, через які стрижнем проходить

тема кохання), а у Маркеса – щось особливе за щемливістю, тонким візерунком оповіді. Оповідь про кохання юного Флорентіно Аріси до Ферміни Даси, яке він ніс через усе життя і якого чекав, за його висловом, «п'ятдесят три роки, сім місяців і одинадцять днів». Гімн вірності коханню!

У 2007 році в США, добившись нарешті дозволу письменника на екранізацію, що Маркес, враховуючи магію його прози, давав нечасто, роман було екранізовано. Раджу подивитися в Ютубі.

Своєрідною любовною оповіддю є й одна з останніх книг автора, повість «Записник з моїми сумними курвами» – попри епатажну назву, теж гімн любові.

Зараз, коли Маркеса не стало, мене, як і дуже багатьох людей, заскочило якесь відчуття раптового духовного сирітства. Так, письменник прожив 87 років, так, він не один рік мужньо боровся з хворобами, в тому числі двічі подолавши онкологічні захворювання. І все ж хотілося, щоб Габо, як його звали мільйони людей, був з нами якомога довше, бо без нього у світі дійсно стало самотніше. Його пам'ять спонукає нас, грішних суєтою, знову перечитувати ним написане і прочитати ще не прочитане. Я й сам ще не прочитав останніх з написаних письменником творів: роман «Про любов та інших бісів», автобіографічну трилогію «Жити, щоб розповісти про життя».

Сумно стало без тебе, Габо, холодніше і незатишніше у цьому заплутаному світі. Втішає, що насправді самотності нема, коли на землю приходять такі люди.

Петро АНТОНЕНКО

Цікаве про письменників

Франческо Петрарка. Італійського поета вважають одним із перших колекціонерів старовинних монет. Літератор ініціював нумізматичні дослідження, вважав їх дуже цінними для історії.

Вольтер. Французький поет любив ремонтувати зламані годинники. Він заснував невелику компанію у Швейцарії, що виготовляла годинники. Продукцію поет експортував у різні країни, у тому числі Францію.

Гете. Німецький поет дуже любив фіалки. Гуляючи містом Веймаром, він сіяв насіння фіалок всюди, де було вільне місце. Завдяки захопленню літератора, населений пункт ставав гарнішим. Флористи вирощують ці сорти квітів і досі, а деякі сорти називали іменами героїв творів видатного письменника.

Френсіс Скотт Фіцджеральд. Американського письменника особливо цікавили три речі: література, театр і футбол. Спортом автор «Великого Гетсбі» займався довго і серйозно, починаючи зі шкільних років. Вступивши до університету, Фіцджеральд записався до футбольної команди. Професіоналом не став, однак у студентські роки один із викладачів відкрив у юнакові інший талант – літератора.

Англійська королева, прочитавши книгу **Льюїса Керрола** «Аліса в Країні див», так зацікавилася нею, що наказала принести їй всі книжки цього письменника. Але була розчарована, тому що в інших книгах були математичні формули.

Екстравагантний американський письменник **Тімоті Декстер** видав у 1802 році книгу з дуже своєрідною мовою і відсутністю будь-якої пунктуації. У відповідь на обурення читачів, у другому виданні книги він додав спеціальну сторінку зі знаками пунктуації, попросивши читачів розставити їх у тексті за своїми вподобаннями.

У 1969 році вийшов роман французького письменника **Жоржа Перека** «La disparition». І в ньому не було жодної літери «е» – найуживанішої у французькій мові. За таким же принципом – без літери «е» – книга була перекладена на англійську, німецьку та італійську мови.

Марк Твен був винахідником. Отримав патенти на саморегулюючі підтяжки і альбом для вирізок з клейкими сторінками. Також винайшов блокнот з відірваними листочками, шафу з розсувними полицями, навіть машинку для зав'язування краваток, правда, поширення вона не набула.

Ернест Хемінгуей дуже любив кішок. В його будинку постійно проживали їх кілька, а шанувальники часто дарували йому нових.

З 1890 по 1913 роки в Англії існувала аматорська команда з крикету, в якій пограли **Редьярд Кіплінг**, **Герберт Уеллс**, **Артур Конан Дойл**, **Пелем Вудхауз**, **Джером Клапка Джером**, **Алан Мілн** і багато інших літераторів. Засновником команди був автор «Пітера Пена» **Джеймс Баррі**.

Маркес і його герої говорять до нас

Один з найвидатніших письменників світу – колумбієць **Габріель Хосе де ла Конкордія Гарсія Маркес** (народився 6 березня 1927 р., Аракатака, Колумбія – помер 17 квітня 2014 р., Мехіко, Мексика).

Навчався у національному університеті **Боготи** на юридичному факультеті. З 1954 року працював у газеті «Ель Еспектадор». Як кореспондент газети побував в Італії, Польщі, Франції, Венесуелі та США. 1959 року в Нью-Йорку в нього і його дружини Мерседес, з якою письменник прожив усе життя, народився син.

Поряд із кореспондентською діяльністю Маркес почав писати оповідання і кіносценарії. 1955 року опублікував роман «Суше листя», 1961 року – повість «Полковнику ніхто не пише», 1962 року – роман «Лиха година». Світове визнання письменнику приніс роман «Сто років самотності» («Cien años de soledad», 1967). Дуже відомі також романи «Осінь патріарха», «Кохання під час холери».

У 1982 році Маркесу було присуджено Нобелівську премію з літератури – «за романи і оповідання, в яких фантазія і реалізм, подані у світі уяви, що віддзеркалює життя і конфлікти цілого континенту».

Цитати з виступів, інтерв'ю Маркеса, а також фрази з його творів. Не будемо розрізняти, де саме говорить особисто письменник, а де – його герої, і він сам, може, й не поділяє цих думок. Усе це – світ Маркеса, цікавий, барвистий, несподіваний, мудрий.

Умій цінувати того, хто без тебе не може, і не ганяйся за тим, хто щасливий без тебе!

Люди не праві, думаючи, що, коли вони старіють, то перестають любити: на-впаки, вони старіють тому, що перестають любити.

Як шкода, що ми зустрічаємо «не тих» задовго до того, як зустрічаємо «тих».

Минуле – брехня, для пам'яті немає доріг назад.

Кожна мить життя – це можливість.

Я не ношу капелюха, щоб ні перед ким його не знімати.

Знання і мудрість приходять до нас тоді, коли вони вже не потрібні.

Він зробив для неї, здається, все, що можна, за винятком одного – забув запитав:

ти: чи здатні всі ці його старання зробити її щасливою?

Не обманюйтеся, не думайте, начебто щось, чого чекаєте і на що сподіваєтеся, буде тривати довше, ніж це бачать ваші очі.

Немає таких ліків, здатних викинути те, що може викинути щастя.

Стань кращим і сам зрозумій, хто ти, перш ніж зустрінеш людину, стосовно якої будеш сподіватися, що вона тебе зрозуміє.

Немає нічого більш схожого на самотність влади, ніж самотність слави.

Щоразу відривався від заняття і телефонував цілими днями, день за днем, поки не зрозумів, що в цього телефону немає серця.

Він говорив так, ніби серце тримає на відкритій долоні.

Люди живуть і носять одні й ті ж імена – і різні, майже карнавальні, маски. Хто відрізняє героя від зрадника, а повію від святої?

Вона володіла рідкісним даром не існувати доти, поки в ній не з'явиться необхідність.

У сімейному житті куди легше ухилитися від катастроф, ніж від прикрих дрібниць.

Головне в житті суспільства – вірити справлятися зі страхом, головне в житті подружжя – вірити справлятися з нудьгою.

Навіть у ті повні сум'яття і тугої дні, коли він, невидимий, стежив за нею і чекав відповіді на перший лист, вона завжди поставала йому в сяйві ясного дня, де, немов облите рожевим дощем, цвіло миґдалеве дерево і де завжди, будь-якої пори року, був квітень.

У біді кохання знаходить велич і благородство.

Завжди знайдуться люди, які заподіють тобі біль. Потрібно продовжувати вірити людям, просто бути трохи обережнішим.

Дивна властивість – здатність думати про минулі радощі без гіркоти і жалття.

Для цілого світу ти можеш бути лише людиною, але для однієї людини ти можеш бути цілим світом!

Краще прийти невчасно, ніж чекати запрошень.

Мудрішого від життя нічого не придумаєш.

Справжній друг – це той, хто триматиме тебе за руку і відчуватиме твоє серце.

Людина не народжується раз і назавжди того дня,

О. Генрі: новела його життя

Скільки ж це років я читаю О. Генрі? Якось у книжничному магазині на Хрещатику в Києві я надбав на такий томик у коричневій палітурці: «О. ГЕНРИ. Рассказы», видавництво «Радянський письменник», Київ, 1955 рік, 768 сторінок.

Це була та сама книга! Ну, звісно, не те, щоб саме той примірник, але рідний брат ТОГО, яким для мене почався О. Генрі. З того ж 300-тисячного (!) тиражу.

Утім, напевно ж, тоді, у 1955 році, я, семирічний, його ще не читав. Це вже пізніше, через кілька років. Принаймні добре пам'ятаю радіопередачу 1962 року. Телевізорів тоді в моєму селі Авдіївка, зрозуміло, ще не було. Не було й електрики, вона прийде лише наприкінці 1960-х. Тому д्रोнове радіо в селі було якимось феноменом. У нашій хаті його слухали, затамувавши подих, особливо довгими зимовими вечорами й особливо такі передачі, як «Театр перед мікрофоном» і подібні. Так от, 1962 року я слухав у цьому домашньому радіотеатрі інсценізацію одного з блискучих оповідань О. Генрі «Без вимислу». Саме відзначали 100-річчя від дня народження письменника. Як зараз, пригадую, як героїня оповідання, молода дівчина, наївно говорить про величезний Нью-Йорк, де зник її коханий: «Я ніколи не думала, що це таке величезне місто».

На той час я, 14-річний, уже це читав. Завдяки нашій сільській бібліотеці й бібліотекарці Проні Артемівні. Якось пізніше вона вмовила мене, старшокласника, прочитати повість Івана Франка «Перехресні стежки», і я був просто вражений: виявляється, ось так можна було написати про кохання.

Я інколи захожду до нашої сільської бібліотеки в Авдіївці, що й зараз у тому ж «фінському будиночку», який у дитинстві здавався наче більшим, а зараз – такий малий посеред центру села. Але книги тут чу-

дові, особливо старі: збережено українську і світову класику. Може, десь на полицях є і ОТА книга.

І ось усі наступні десятиліття, за які було стільки всього прочитано, як вогник, запалений у душі підлітка, тепліло ім'я цього письменника.

У чудового російського письменника Володимира Солоухіна є цікаве спостереження в його «Камінцях на долоні». Він коментує, як одна читачка в анкеті про світочів російської поезії поставила на перше місце не Пушкіна, Лермонтова, Блока, Ахматову чи Цветаєву, а поета, як говориться, другого ряду – гарного, теплого, душевного, але не з визначних геніїв. Нічого дивного, пише Солоухін, і пояснює це так. Існують письменники – гіганти, світила, котрі, як Сонце, завжди з нами. Але інколи людині хочеться, окрім Сонця, ще й зігрітися холодного зимового вечора простою в'язанкою соснових чи березових дров.

Яке чудове порівняння! О. Генрі, ніколи не числячись у когорті титанів літератури, весь час, усі ці понад сто років – у читацьких душах. Звідки ж така своєрідна магія людяності, магія душі? Щоб пошукати відповідь, перегорнімо сторінки життя письменника.

Вільям Сідней Портер, який згодом обрав собі літературний псевдонім О. Генрі, народився 11 вересня 1862 року на Півдні США, в містечку Грінсборо (штат Північна Кароліна) в сім'ї сіль-

ського лікаря. Хлопець рано залишився без матері. Батько його після смерті дружини заповів, кинув лікарську практику і махнув рукою на сина. Підліток був залишений сам на себе. У 15 років він кинув школу і вступив учнем до аптекарського магазину, де завдяки природному розвитку, ерудиції здобув професію фармацевта. У 20 років Білл вирушив до знайомих у Техас – підлікувати здоров'я і побачити світ на цій же мало обжитій території США. Він жив на ранчо, спілкувався з ковбоями та іншою строкатою публікою прерій.

Невдовзі 22-річний Білл перебрався в містечко Остін, столицю Техасу, де й осів аж на 12 років. Працював клерком, бухгалтером, касиром у банку. Багато займався самоосвітою, звідси згодом у письменника численні історичні та літературні ремінісценції. Пробував перо в техаських газетах і журналах, виявляючи неабиякий гумористичний талант.

Наприкінці 1894 року банківська ревізія виявила у касира Портера нестачу в 5 тисяч доларів – суму на той час доволі солідну. Чи то Портер проявив халатність, чи його «підставило» керівництво банку, чи взяв на якийсь час гроші для підтри-

мання видаваного ним тижневика і не встиг вчасно повернути – сказати важко. Була надія, що обійдеться без суду, але через рік з лишком, у лютому 1896 року, Портер був арештований і звинувачений у присвоєнні банківських коштів. Випущений на поруки, він не витримав психологічного тиску і втік у Гондурас, маленьку центральноамериканську республіку. За якийсь час його наздогнала тут звістка про смертельну хворобу дружини. Вільям негайно повертається в США і віддається в руки правосуддя. Його випустили до суду. Він поховав дружину. А в лютому 1898 року був засуджений до 5 років тюрми.

Каторжна тюрма в Колумбусі у штаті Огайо нагадувала фашистські концтабори, що виникнуть потім. Портер отримав полегшення через знання фармакології – його прилаштували тюремним аптекарем. Але за ці роки чутлива душа майбутнього письменника надвилася чимало людських трагедій.

В ув'язненні Портер написав перші справжні оповідання і підписав їх у майбутньому знаменитим псевдонімом. Термін ув'язнення Портеру був скорочений, і він вийшов на свободу влітку 1901 року після трьох з лишком років тюрми. Вирішивши присвятити себе літературі, Портер перебрався до Нью-Йорка і став постійним автором американських журналів.

Далі йдуть 8 років виснажливої літературної праці. Письменник цурався богеми, не заводив зайвих знайомств і старався берегти в таємниці своє тюремне минуле.

Трості останні роки життя долю Вільяма Портера зіграло давнє, ще юнацьке кохання. Після мало не 30-літньої розлуки його розшукала у велетенському місті та, котру він кохав у 18 років у маленькому провінцій-

ному містечку. Але життя завершилося трагічно. Підточений непосильною працею, непрактичний, бідний, незважаючи на солідні гонорари, письменник помер у лікарні міста 5 червня 1910 року на 48-му році життя.

Творча спадщина О. Генрі порівняно невелика. Окремо стоїть сатиричний роман у новелі «Королі і капуста». Але основне – це понад 250 новел, зібрані в кількох книгах. Новели умовно можна розділити на дві частини: більша – про Нью-Йорк, менша – про американський Захід. Інколи ці мотиви переплітаються в одному творі.

Характерна особливість новел письменника – експресія, динамічний сюжет, несподіваний фінал і, звичайно, гумор. З особливою симпатією змальовані герої нью-йоркських новел, яких письменник добре знав, будучи закоханим у це велетенське місто і його мешканців, простих людей. Ці герої – продавщиці, клерки, актори, дрібні торговці та інший люд, кого приваблювали з усієї Америки та й усього світу вогні гігантського мегаполіса в примарній надії розбагатіти, ствердитися, знайти просте людське щастя. Як часто розбивалися ці мрії і як непросто було зберегти доброту, людяність, достоїнство. Герої О. Генрі намагалися витримати удари долі, а письменник ставить до своїх героїв з неприхованою симпатією. «Так, доля нас б'є і ламає, але давайте спробуємо залишитися людьми», говорить нам письменник своєю творчістю. І, виявляється, оця гуманна нота, що пролунала на порозі непередбачуваного, негуманного ХХ століття, стала потрібна людям на багато наступних десятиліть, потрібна й сьогодні, у поки що не набагато гуманніше наше століття.

Петро АНТОНЕНКО

О.ГЕНРІ

У невеличкому районі на захід від площі Вашингтона вулиці показилися й розбилися на вузькі смужки, що називаються проїздами. Ці проїзди утворюють химерні кути й повороти. Там одна вулиця перетинає навіть сама себе разів зо два. Якомусь художникові пощастило відкрити надзвичайно цінні властивості цієї вулиці. Уявив собі, що збирач боргів з рахунком за фарби, папір та полотно, йдучи цим маршрутом, раптом стрічає самого себе, коли він уже повертається назад, не діставши в оплату жодного цента!

Отож люди мистецтва незабаром налетіли у старий чудернацький Грінч-Вілідж у пошуках вікон, що виходять на північ, гостроверхих дахів XVIII століття, голландських мансард і низької квартирної платні. Потім вони притягли туди з Шостої авеню кілька олов'яних кухлів та одну-дві жаровні й утворили «колонію».

Студія Сью і Джонсі містилася на горішці присадкуватого триповерхового цегляного будинку. Джонсі – пестливе від Джоанна. Одна ді-

вчина приїхала зі штату Мен, друга – зі штату Каліфорнія. Вони познайомилися за табльдотом у місцевому «Дельмоніко», ресторанчику на Восьмій вулиці, побачили, що їхні погляди на мистецтво, салат з листя цикорію та широкі рукави цілком збігаються, і вирішили найняти спільну студію.

Це було у травні. А в листопаді холодний, невидимий пришепець, якого лікарі називають Пневмонією, почав бродити по колонії, торкаючись то одного, то другого своїми крижаними пальцями. По Іст-Сайдю цей зарізяка розгулював сміливо, ішов швидко, вражаючи десятки жертв, але тут, у лабіринті вузьких, порослих мохом проїздів, насилу переставляв ноги.

Містера Пневмонію не можна було назвати благородним старим джентльменом. Для цього підтопаного задишкватого бовдура з червоними кулачками мініатюрна дівчина, неокривна від каліфорнійських зефірів, навряд чи була тією дичиною, на яку дозволялося полювати. Проте він напосівся на неї,

і тепер Джонсі, нездатна й поворухнутися, лежала на фарбованому залізному ліжку, дивлячись крізь невеличкі шибки голландського вікна на глуху стіну сусіднього мурованого будинку.

Одного ранку заклопотаний лікар порухом кошлатої сивої брови запросив Сью в коридор.

– У неї один шанс... ну, скажімо, з десяти, – повідомив він, збиваючи ртуть у термометрі. – І цей шанс полягає в тому, щоб вона хотіла жити. Та коли люди починають діяти в інтересах гробаря, то вся фармакопея – марнота. Ваша маленька подружка вже вирішила, що ніколи не одужає. Як в неї були наміри на майбутнє?

– Вона... вона хотіла намалювати коли-небудь Неаполітанську затоку, – сказала Сью.

– Намалювати? Дурниця! Чи нема у неї чогось такого, про що справді варто було б думати – наприклад, якогось хлопця?

– Хлопця? – перепитала Сью голосом, схожим на звук натягнутої струни. – Хіба хлопець вартий... Ні, лікарю, нічого такого немає.

– Ну, тоді це просто занепад сил, – підсумував лікар. – Я зроблю все, що тільки може наука, знаряддям якої я є. Але, коли мій пацієнт починає рахувати карети у своїй похоронній процесії, я скидаю з цілющої сили ліків п'ятдесят відсотків. Якщо вам удасться, щоб вона хоч раз спитала, який буде цієї зими новий фасон рукавів у пальтах, я зможу поручитися, що в неї буде один шанс не з десяти, а з п'яти.

Коли лікар пішов, Сью вибігла в майстерню й плакала в японську паперову серветку, аж доки та геть не розмокла. Потім узяла креслярську дошку і, насвистуючи веселий мотивчик, незалежно ввійшла до кімнати.

Джонсі, майже непомітна під ковдрою, лежала, повернувшись обличчям до вікна. Сью перестала насвистувати, подумавши, що Джонсі заснула.

Вона прилаштувала дошку й почала малюнок тушшю – ілюстрацію до журнального оповідання. Молоді художники мусять мстити свій шлях у мистецтво, малюючи ілюстрації до журналь-

них оповідань, які молоді автори пишуть для того, щоб вимстити собі шлях у літературу.

Малюючи героя оповідання, ковбою зі штату Айдахо в елегантних штанях, з моноклеєм, Сью почула тихий шепіт, що повторився кілька разів. Вона швидко підійшла до ліжка.

Очі у Джонсі були широко розплющені. Дівчина дивилася у вікно й лічила – лічила у зворотному порядку: «Дванадцять», – мовила вона і трохи згодом – «одинадцять», потім – «десять» і «дев'ять», а тоді, майже одночасно, – «вісім» і «сім».

Сью стривожено подивилася у вікно. Що там лічити? Адже перед очима лише порожнє безмежно похмуре подвір'я та глуха стіна цегляного будинку на відстані двадцяти футів. До половини тієї стіни видряпався старезний плішч, вузлуватий і підгнилий біля коріння. Холодний подих осені струсив з нього листя, й було добре видно, як майже голі галузки рослини чіпляються за потріскані цеглини.

О.ГЕНРІ

Останній листок

10 – Що там таке, серденько? – спитала Сью.

– Шість, – ледь чуто мовила Джонсі. – Тепер вони падають швидше. Три дні тому їх було майже сто. Аж голова боліла рахувати. А сьогодні вже легко. Он ще один упав. Тепер лишилося тільки п'ять.

– П'ять чого, серденько? Скажи своїй Сьюді.

– Листків. На плющі. Коли впаде останній, я помру. Я знаю це вже три дні. Хіба лікар нічого тобі не сказав?

– Таких дурниць я ще ніколи не чула, – пирхнула Сью, чудово вдаючи зневагу. – Який стосунок має листя старого плюща до твого одужання? А ти ж, капосне дівчисько, так любила цей плющ! Не будь дуренькою. Бо ж іще сьогодні вранці лікар мені казав, що твої шанси одужати, та й то скоро... стривай, як же він сказав?.. Він сказав, що в тебе десять шансів проти одного! А це майже стільки, як у кожного з нас у Нью-Йорку, коли їдеш у трамваї або проходиш повз новий будинок. Спробуй-но тепер з'їсти бульйону і дай твоїй Сьюді докінчити малюнок, щоб можна було продати його редакції і купити своїй хворій дівчинці портвейну, а собі, ненажері, свинячих котлет.

– Не треба більше купувати вина, – мовила Джонсі, не відриваючи погляду від вікна. – Он іще один полетів. А бульйону я не хочу. Залишилось усього чотири листочки. Я хочу, поки не стемніло, побачити, як одірветься останній. Тоді помру і я.

– Джонсі, любя, – сказала Сью, схилившись над ліжком, – ти можеш пообіцяти мені, що заплющиш очі й не дивитимешся у вікно, поки я закінчу роботу? Я повинна здати ці малюнки завтра. Мені потрібне світло, інакше я опустила б штору.

– А чи не могла б ти малювати в другій кімнаті? – холодно спитала Джонсі.

– Краще я побуду біля тебе, – відповіла Сью. – До того ж я не хочу, щоб ти весь час дивилась на ті дурні листки.

– Тоді скажи мені, коли закінчиш, – заплющуючи очі, попросила Джонсі, біда й непорушна, мов повалена статуя, – бо я хочу побачити, як упаде останній листок. Я стомилася чекати. Стомилася думати. Мені хочеться розслабитися, ні за що не триматися й полетіти – дедалі нижче й нижче – як один з отих нещасних, виснажених листків.

– Спробуй заснути, – порадила Сью. – Мені треба покликати сюди Бермана, щоб намалювати з нього відлюдька-золотушучака. Я вийду на хвилинку, не більше. А ти лежи й не рухайся, поки я не повернуся.

Старий Берман був художником і жив на першому поверсі під ними. Йому вже перевалило за шістдесят, і борода в нього, як у скульптури Мікеланджело «Мойсей», кільцями спускалася з його голови сатира на тіло карлика. У містечві Берман був невдахою. Сорок років тримав він у руках пензель, але й на крок не наблизився до своєї музи, щоб хоч торкнувся краю її мантиї. Він весь час збирався створити шедевр, але навіть не почав над ним роботи. Уже кілька років, як він не малював нічого, крім якоїсь мазанини – вивісок та реклам. На шматок хліба він заробляв, позуючи тим молодим художникам з колонії, які не могли платити натурникові-професіоналу. Він занадто багато пив і ще не облишив балачок про свій майбутній шедевр. Що ж до всьо-

го іншого, то це був буркітливий дідок, який нещадно знущався з усякої делікатності, в кому б вона не виявлялась, і дивився на себе як на сторожового пса, спеціально поставленого захищати двох молодих художниць у студії нагорі.

Сью застала Бермана, від якого дуже тхнуло ялівцівою, в його тьмяно освітленій комірчині внизу. У кутку стояв мольберт з підрамником, на якому було натягнуто чисте полотно, що вже двадцять п'ять років чекало перших штрихів шедевра. Сью розповіла старому про химери Джонсі та про свої побоювання відносно того, як би її подруга, легенька й тендітна, немов листок, не відлетіла від них, коли зв'язок зі світом у неї ще послабшає.

Старий Берман з червоними очима, які помітно сльозилися, галасливо виявив свою зневагу, знущавшись із таких ідіотських вигадок.

– Що, – кричав він з жахливим німецьким акцентом, – хіба ще є такі дурні, щоб умирати через листя, яке осипається з клятого плюща? Вперше чую. Ні, не хочу позувати для вашого йолопа відлюдька! Як це ви дозволяєте їй забивати голову такими дурницями? Ах, маленька бідолашна міс Джонсі! – Вона дуже хвора й зовсім знесилена, – сказала Сью, – а від високої температури ще наче й схилулася, бо в голові у неї повно всяких химер. Гаразд, містере Берман, якщо не хочете позувати мені, то й не треба. Просто я думаю, що ви гидкий старий... старий базіка.

– Ви справжня жінка! – загорлав Берман. – Хто каже, що я не хочу позувати? Ану вперед. Я йду з вами. Півгодини я намагаюся пояснити, що готовий позувати. Боже мій! Тут зовсім непідходяще місце хворіти такій гарній дівчині, як міс Джонсі. Колись я намалюю шедевр, і ми всі виберемося звідси, їй-бо, виберемося!

Джонсі спала, коли вони піднялися нагору. Сью опустила штору аж до підвіконня й знаком веліла Берманові пройти у другу кімнату. Там вони зупинилися біля вікна й з острахом подивилися на плющ. Потім мовчки перезирнулися. Надворі вперто йшов холодний дощ зі снігом. Берман у старій синій сорочці, зображаючи відлюдька-золотушучака, всівся на перекинтому догори дном чайнику, що правив за скелю.

Наступного ранку, прокинувшись після короткого сну, Сью побачила, що Джонсі не зводить сумних, широко розплющених очей із опущеної зеленої штори. «Підними її, я хочу подивитися», – пошепки наказала Джонсі. Сью стомлено послухалась.

Неймовірна річ! Цілу ніч перісав дощ і шаленів рвучкий вітер, а на цегляній стіні ще виднів листок плюща. Один-єдиний. Темно-зелений біля стебла, але з жовтизною

тління й розкладу по зубчастих краях, він хоробро тримався на галузці за двадцять футів від землі.

– Це останній, – мовила Джонсі. – Я думала, він неодмінно впаде вночі. Я чула, який був вітер. Сьогодні він упаде, тоді й я помру.

– Та бог з тобою! – сказала Сью, схилившись змученим обличчям над подушкою. – Подумай хоч би про мене, якщо не хочеш думати про себе. Що буде зі мною?

Джонсі не відповіла. Душі, яка лаштується вирушити в далеку таємничу подорож, усе на світі стає чуже. Невідчепна думка про смерть опановувала Джонсі дедалі дужче в міру того, як одна по одній слабшали ниточки, що зв'язували її з подругою і всім земним.

День повільно минув, але навіть у примірку вони бачили на тлі цегляної стіни, що самотній листок плюща тримається на своїй ніжці. А потім, коли настала ніч, знову зірвався північний вітер, знов у вікна перісав дощ, тарабанячи по низьких голландських карнизах.

Коли розвиднілося, Джонсі безжально звеліла підняти штору.

Листок плюща був ще на своєму місці.

Джонсі лежала й довго дивилась на нього. А потім озвалася до Сью, яка на газовій плитці розігрівала для неї курячий бульйон.

– Я була поганим дівчиськом, – сказала Джонсі. – Щось примусило цей останній листок залишитися там, де він є, щоб показати, яка я була протівна. Це гріх – хотіти вмерти. Тепер ти можеш дати мені трохи бульйону й молока з портвейном... Або ні, принеси спочатку дзеркало, потім обклади мене подушками – я сидітиму й дивитимусь, як ти готуєш їсти.

Через годину вона сказала: – Сюди, я сподіваюсь намалювати коли-небудь Неаполітанську затоку.

Удень прийшов лікар, і Сью, проводжаючи його, знайшла привід вийти в коридор. «Шанси рівні», – сказав лікар, потискуючи худеньку тремтячу руку Сью. – Гарний догляд – і ви виросте. А тепер я повинен навідатися ще до одного хворого, тут унизу. Його прізвище Берман, здається, він художник. Теж пневмонія. Він старий, німецький, а хвороба в тяжкій формі. Надії ніякої, але сьогодні його заберуть до лікарні, там йому буде зручніше».

Наступного дня лікар сказав Сью: «Небезпека минула. Ви перемогли. Тепер харчування й догляд – і більше нічого не треба».

А надвечір того ж дня Сью підійшла до ліжка, де лежала Джонсі, умиротворено плетучи дуже синій і зовсім непотрібний вовняний шарф, і однією рукою – разом з подушками та плетивом – обняла подругу.

– Мені треба щось тобі розповісти, біле мишенятко, – сказала вона. – Сьогодні в лікарні від запалення легенів помер містер Берман. Він хворів тільки два дні. Позавчора вранці двірник знайшов старого в його кімнаті безпорадного від страждань. Його черевки й одяг геть промокли й були холодні, як лід. Ніхто не міг збагнути, куди він ходив такої жахливої ночі. Потім знайшли ліхтар, який ще горів, драбину, перетягнуту в інше місце, кілька розкиданих пензлів і палітру, на якій було змішано зелену та жовту фарби. А тепер подивись у вікно, любя, на останній листок плюща. Тебе не дивувало, що він ні разу не затремтів і не колихнувся від вітру? Ах, сонечко, це і є шедевр Бермана, він намалював його тієї ночі, коли впаде останній листок.

Цікаве про письменників

Термін «робот» ввів чеський письменник Карел Чапек. Хоча спочатку в п'єсі він назвав людиноподібні механізми «лаборами» (від латинського labor — праця), це слово йому не сподобалося. Тоді за порадою брата Йозефа він перейменував їх у роботів. До речі, по-чеськи вихідне для цього неологізму слово robota означає не просто роботу, а важку, каторжну роботу.

Гюстав Флобер, відмовившись від усіх принад життя, зачинився в маєтку Круассе й просиджував аж до темряви за письмовим столом, багато разів переписуючи розділи роману «Мадам Боварі». «Проваджу прикре життя, позбавлене всіх радощів, – скаржився він в одному із листів, – і мене підтримує тільки моя несамолюбна затятість, часом вона плаче від безсилля, але не здається. Я люблю мою роботу любов'ю нестямною і дику, як аскет, волоссяниця роздирає моє тіло».

Деякі видатні письменники взагалі не одружувалися. Років сто років тому це вважалося великою дивиною. Вольтер, Данте, Руссо, Спіноза померли, так і не одружившись, вважаючи, що дружина тільки буде заважати їм творити, а за будинком чудово догляне і прислуга.

У кожного генія були свої способи стимулювання творчого процесу. Наприклад, французький сатирик Лафонтен полюбляв голосно декламувати рядки і рими, які щойно прийшли в голову. При цьому, розмахуючи руками і весело пританцьовуючи.

Бальзак творив, стоячи босоніж на холодній підлозі. Мабуть, охолодження мозку через ноги дійсно якимось впливає на розумовий процес, оскільки Шиллер писав свої драми, тримаючи ноги в кориті з крижаною водою.

Робоче місце письменників було всяким. Леонід Андреев робив «проект» свого робочого місця, і за ескізами тесляр виконував замовлення. Такий величезний стіл мав багато шухлядок, секретні картотеки тощо. А за розміром був просто велетенським. Вольтер полюбляв працювати, сидючи в зручному й затишному кріслі, тримаючи папери на колінах. Деякі письменники писали на маленьких столиках, майже не пристосованих до праці. Віктор Гюго працював над романами «Знедолені» і «Собор Паризької Богоматері» за крихітним хистким бюро. Генрік Сенкевич деякі розділи своїх романів написав за столиком кондитерської в Закопане.

Бальзак відрізнявся ще й пристрасстю до кави. Він випивав на день до 15 чашок цього стимулюючого напою. Перевершив його лише Вольтер – той пив до 50 чашок кави на день. Своєрідним «допінгом» кава була й для Дені Дідро, Жан-Жака Руссо, Фрідріха Шіллера.

Анатоль Франс в епоху авторучок і друкарських машинок писав гусячими перами. Прістлі понад тридцять років «записував» свої твори за допомогою друкарської машинки, а Бернад Шоу вдавався до стенографії, щоб не розгубити думок.

Якщо взяти 200 казок братів Грімм, можна помітити дивну тенденцію – жінки у них ведуть себе набагато гірше, ніж чоловіки. У казках зустрічається шістнадцять злісних матерів або мачух і всього три злісних батька чи вітчима. Злих відьом у казках братів Грімм аж двадцять три, тоді як злих чаклунів всього двоє. Тринадцять молодих жінок вбивають або зраджують чоловіків, які їх люблять, тоді, як з чоловіків на таку підлість наважується всього один. Цікаво, це говорить про те, що брати Грімм не любили жінок або яким-небудь чином відображає історичну реальність?

Оноре де Бальзак вважав, що найкращий час для роботи – ніч. Він обов'язково запалював шість свічок і сидів за письмовим столом всю ніч. Він міг працювати по 18 годин поспіль. Значить, писав не тільки вночі? Бальзак вмів «обманювати» час – щільно закривав віконниці на вікнах, засмикував штори, перетворюючи день в ніч. Крім того, письменник пив дуже багато кави – до 50 чашок в день.

Джек Лондон став першим американським письменником, що заробив своєю працею мільйон доларів. Лондон прожив всього 41 рік, зате працювати почав з 9 років – продавав газети. Ставши письменником, Лондон працював по 15-17 годин на день і за своє недовге життя написав близько 40 книг.

Друзі звернулися до Генріха Гейне з проханням коротко визначити, що таке людське життя. Відповідь була така:

– Людське життя складається з двох частин: протягом першої людина тягнеться до другої, а протягом другої тягнеться назад, до першої.

У Віктора Гюго була термінова робота. Щоб примусити себе виконати її, письменник обстриг наполовину голову й бороду, а ножиці викинув надвір. Поки відросло волосся, Гюго встиг закінчити роботу у визначений термін.

Бунін і Україна

Іван Олексійович Бунін (10 (22) жовтня 1870, Воронеж – 8 листопада, 1953, Париж) – видатний російський письменник, поет, перекладач, почесний академік Петербурзької Академії наук (1909), лауреат Нобелівської премії з літератури (1933 р.). Найвідоміші твори: роман «Жизнь Арсеньева», повісті «Суходол», «Деревня», оповідання «Господин из Сан-Франциско», «Легкое дыхание», «Митина любовь», книга оповідань про кохання «Темные аллеи», поетичні збірники.

Сумарно понад 14 років І. Бунін прожив безпосередньо на території сучасної України. Окрім того, суттєву частину свого російського життя письменник провів на українських етнічних землях північної Слобожанщини (зокрема, дитячі роки – у родинному маєтку в м. Богучар Воронежської губернії). Відчував безперервний зв'язок з Україною та її мешканцями, про що неодноразово зазначав. Перекладав твори з інших мов, зокрема з української.

Іван Бунін народився у Воронежі, куди батьки переїхали для навчання його старших братів Юлія та Євгена.

Бунін походив із давнього дворянського роду Бунявських, що бере свій початок з XV століття на Полтавщині. Рід Буніна дуже великий і розгалужений, історія його надзвичайно цікава. З роду Буніних вийшли такі представники російської культури і науки, як знаменитий поет, перекладач Василій Жуковский, поетеса Анна Петрівна Буніна, географ-мандрівник Петро Петрович Семенов-Тянь-Шанський. Буніни знаходилися в спорідненні з Кіреєвськими, Шеншиними, Гронтами, Восейковими.

Дитинство Івана Буніна пройшло в одному з невеликих родових маєтків (хутір Бутирки Єлецкого повіту Орловської губернії). Рано проявилися й артистичні здібності Буніна. Завдяки їм Бунін пізніше став чудовим читцем своїх творів.

Перша публікація Буніна вийшла 1887 року: у петербурзькій газеті «Родина» були надруковані вірші автора.

Восени 1889 року Бунін оселився в Орлі та почав працювати в редакції газети «Орловский вестник», де «був усім, чим прийдеться, — і коректором, і перекладачем, і театральним критиком...». У цей час молодий письменник жив тільки літературною працею, тяжко бідуював. Батьки допомогли йому не могли, тому що родина остаточно розорилася, садиба і земля в Озерцях були продані, а мати і батько стали жити нарізно, у дітей і рідних. Іван Бунін та його молодша сестра Марія так і не змогли через злидні закінчити навчання.

З кінця 1880-х років Бунін пробує свої сили в літературній критиці. Ним опубліковані, зокрема, статті про Т. Г. Шевченка, талантом якого він захоплювався з юності, про Н. В. Успенського, двоюрідного брата Г. І. Успенського.

Перша книга Буніна «Вірші 1887 – 1891 р.» вийшла в 1891 році в Орлі. Трохи пізніше вірші й оповідання молодого письменника з'являються й у «товстих» столичних журналах «Русское богатство», «Северный вестник», «Вестник Европы».

У 1893 – 1894 роках Бунін зазнав впливу ідей і особистості Л. М. Толстого. Іван Олексійович відвідував колонії толстовців в Україні, вирішив зайнятися бондарним ремеслом. Але в 1894 році в Москві відбулася зустріч Буніна з Толстим, що сам і відговорив письменника «опрошуватися», натомість віддатися літературі.

На початку 1895 року Бунін їде до Санкт-Петербурга, а потім до Москви. Від цього часу він входить до столичного літературного середовища: знайомиться з М. Михайловським, Д. Григоровичем, А. Чеховим, К. Бальмонтом, В. Брюсовим, В. Короленком, О. Купріним. Особливо важливими для Буніна були знайомство і подальша дружба з Антоном Чеховим, у якого він подовгу гостює в Ялті та незабаром стає своїм у його родині.

Буніна був і блискучим перекладачем. 1896 року вийшов його чудовий переклад поеми американського письменника Генрі Лонгфелло «Пісня про Гаявату».

Перша книга оповідань Буніна «На край света и другие рассказы» вийшла в 1897 році. У 1898 році виходить збірник поезії «Под небом». Ці книги, поряд з перекладом поеми Г. Лонгфелло, принесли Буніну популярність у літературній Росії.

Поезія І. Буніна завоювала особливе місце в історії російської літератури завдяки багатством, тільки їй властивим перагам. Співєць російської природи, майстер філософської і любовної лірики, Бунін продовжував класичні традиції, відкриваючи незвідані можливості «традиційного» вірша.

З початку 1900-х років починається співробітництво Буніна з видавництвом «Знание», що привело до більш близьких стосунків Івана Олексійовича з О. М. Горьким, який керував цим видавництвом.

1909 року Бунін обраний почесним академіком Російської Академії наук з розряду красном письменства. У цей час Іван Олексійович посилено працює над своєю першою великою повістю «Деревня», що стала подією в літературному житті Росії. У грудні 1911 року на Кіпрі Бунін закінчив повість «Суходол», присвячену темі вимирання дворянських садиб і засновану на автобіографічному матеріалі. Повість мала величезний успіх у читачів і літературної критики.

В Петербурзі у 1915 році виходить у видавництві А. Ф. Маркса Повне зібрання творів Буніна в шести томах.

У 1917 році Бунін з дружиною жив у Москві. Першу світову війну і Лютневу революцію письменник сприймав як страшні ознаки всеросійської катастрофи.

Жовтневу революцію Бунін рішуче і категорично не прийняв. Він відкидав усяку насильницьку спробу перебудувати людське суспільство, оцінивши події жовтня 1917 року як «криваве божевілля» і «повальне божевілля».

21 травня 1918 року Бунін виїхав з Москви до Одеси. В Одесі Бунін співробітничав в газетах, зустрічається з письменниками і художниками. Місто багато разів переходило з рук у руки, мінялася влада, мінялися порядки.

Знайшов час Бунін привітати своєю творчістю і Київ; в кінці вересня 1918 року в Інтимному театрі на літературному вечорі прочитав свої нові оповідання.

26 січня 1920 року на іноземному пароплаві «Спарта» Буніни відплили до Константинополя, назавжди залишивши Росію – гаряче улюблену Батьківщину. Бунін болісно і важко переживав трагедію розлуки з нею. До березня Бунін дістався до Парижа – одного з центрів російської еміграції.

Усе подальше життя письменника пов'язане з Францією, за винятком короточасних поїздок до Англії, Італії, Бельгії, Німеччини, Швеції, Естонії. Більшу частину року Буніни проводили на півдні країни в містечку Грас, біля Ніцци, де знімали дачу. Зимові місяці Буніни за звичаєм проводили в Парижі, де в них була квартира на вулиці Жака Оффенбахів.

Бунін не відразу зміг повернутися до творчості. На початку 1920-х років видаються книги дореволюційних оповідань письменника в Парижі, Празі, Берліні. У 1929 році в Парижі виходить підсумкова книга Буніна-поета. В основному в еміграції Бунін працював над прозою, результатом чого з'явилися кілька книг нових оповідань: «Роза Иерихона» (Берлін, 1924), «Митина любовь» (Париж, 1925), «Солнечный удар» (Париж, 1927), «Божье древо» (Париж, 1931) та інші. Майже усі твори Буніна емігрантського періоду написані на російському матеріалі.

Дев'ятого листопада 1933 року зі Стокгольма прийшла звістка про присудження Буніну Нобелівської премії. Івана Олексійовича висували на премію Нобеля ще в 1923 році, потім знову – у 1926, а з 1930 року його кандидатуру розглядали щорічно. Бунін був першим з російських письменників, який одержав Нобелівську премію. Це було світлове визнання таланту Івана Буніна і російської літератури в цілому.

У 1934 – 1936 роках у Берліні видавництво «Петрополис» випустило Зібрання творів Буніна в 11 томах.

У вересні 1939 року гримнули перші залпи Другої світової війни. Бунін засуджував наступаючий фашизм ще до початку воєнних дій. Роки війни Буніни провели в Грасі на виллі «Жаннет». Незважаючи на воєнне лихоліття, Бунін продовжує працювати. Під час війни ним написана книга прекрасних оповідань про кохання «Темные аллеи» (перше повне видання – Париж, 1946).

Наприкінці життя Бунін багато працював над книгою про А. Чехова. Письменник зібрав багато цінного матеріалу, але завершити книгу так і не встиг. Незакінчений рукопис підготувала до друку його дружина Віра Миколаївна. Книга «Про Чехова» вийшла в Нью-Йорку в 1955 році, вона містить найцінніші відомості про геніального російського письменника, друга Буніна.

Життя великого письменника закінчилося на чужині. Бунін помер 8 листопада 1953 року в Парижі, похований на російському цвинтарі Сент-Женев'єв-де-Буа під Парижем.

Бунін і Україна

У Московію рід Буніних (Бунікевських) переселився з України (тоді у складі Польщі) у XV столітті. Сам письменник дослідив, що його рід походить із Волині.

«Страна ... эта виделась мне необозримыми весенними просторами всей той Южной Руси, которая все больше и больше захватывала мое воображение и древностью своей и современностью. В современности был большой и богатый край, красота его нив и степей, хуторов и сел, Днепра и Киева, народа сильного и нежного, в каждой мелочи быта своего красивого и опрятного, – преемника славянства истинного, дунайского, карпатского. А там, в прошлом, была колыбель его...»

Таких рядків – оспівдчень у любові до своєї прабатьківщини можна знайти багато в написаному Іваном Буніном.

В Україну письменник потрапив у юнацькі роки. Подовгу жив у Харкові (1887–1889), Полтаві (1890–1894), Одесі (1898–1901 та 1918–1920), бував у Києві.

Перша поїздка в Україну справила на нього таке сильне враження, що потім він протягом 30 років систематично відвідував ці краї. Географія його подорожей Україною була дуже великою: Харків, Київ, Полтава, Одеса, Канів, Ромни, Слов'янськ, Святі Гори, Кремленчук, Катеринослав, Каховка, Нікополь, Миколаїв, Миргород, Кам'янець-Подільський, Кобеляки, Путивль, а також численні села і хутори. Бунін плавав по Ворсклі, побував на острові Хортиця, любив одеське узбережжя Чорного моря, тричі подорожував по Дніпру.

Як сам зазначав, «жадібно шукав зближення з її народом, жадібно слухав пісні, душу його». Вплив українського фольклору відчувається в його оповіданнях «На край света» і «Лирник Родион», а також у багатьох віршах. У нарисі «На «Чайке», а особливо в романі «Жизнь Арсеньева» Україна присутня як місце на землі, де письменник знайшов гармонію між вічністю й красою.

«Не могу спокойно слышать слов: Чигирин, Черкасы, Хорол, Лубны, Чертомлык, Дикое поле, не могу без волнения видеть камышовые крыши, стриженные крестьянские головы, женщин в желтых и красных сапогах, плетеных корзин, в которых они носят на коромыслах вишни и сливы ... «Чайка скиглит, літаючи, мов за дітьми плаче, сон-

це гріє, вітер віє на степу козачим...» Это Шевченко – вполне гениальный поэт!»

1890 року Бунін мандрує Дніпром. Дружина письменника В. Муромцева-Буніна згадувала:

«...говорил мне, что эти первые путешествия по Украине были для него самыми яркими, что вот тогда он окончательно влюбился в нее, в ее девушек в живописных расшитых костюмах, здоровых и независимых, в парней, кобзарей, в белоснежные дома, скрывавшиеся в зелени садов и восхищался, как всю эту необычайную красоту своей родины воссоздал в своей поэзии ... Тарас Шевченко. Признавался, что ни одна могила великих людей его так не волновала, как могила Шевченко.»

1891 року Бунін надрукував статтю «Памяти Т. Г. Шевченко». Йому належать переклади Шевченкових віршів «Закувала зозуленька» та «Заповіт», а також низки віршів Бориса Грінченка, оповідання Олексія Стороженка «Вуса».

1898 року, саме в Україні, в Одесі письменник одружився першим шлюбом із Ганною Миколаєвною Цакні (1879–1963), дочкою Миколи Цакні. 1900 року там само народився син Микола, що помер від хвороби у січні 1905 року.

Іван Бунін контактував з українськими письменниками-сучасниками Михайлом Коцюбинським, Борисом Грінченком, Іваном Франком, визнаним перекладачем і редактором «Кобзаря» І. Білоусовим, етнографом В. Гнатюком.

Твори Буніна перекладали українською Павло Тичина, Максим Рильський, Микола Зеров, Аркадій Казка, Василь Щурат, Леонід Смілянський, Олександр Ільченко, Іван Вирган, Василь Стус. Українську тему в доробку Буніна досліджували Іван Бажинов та Володимир Базилевський, а Григорій Зленко присвятив перебуванню Буніна в Україні оповідання «Вогонь зблизка» (1971).

Ось деякі українські видання творів Буніна.

«Добродій з Сан-Франциска», Харків: Книгоспілка, 1929.

«Село», Київ, Держлітвидав, 1956.

«На край світу», Київ, Державне видавництво художньої літератури, 1963.

«Зелені свята». Поезії. Тернопіль, 2009 (двомовне видання: оригінал та переклад українською).

Наталка ФУРСА

Наталка Фурса народилася 1964 року в Полтаві, але раннє дитинство провела на Ічнянщині, в с. Більмачівка, тож своєю малою батьківщиною вважає й чернігівську землю. У 1971 році сім'я перебралася на Полтавщину, на іншу гілку родового дерева, – в селище Ромодан, що на Миргородщині. Закінчила факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Працювала журналісткою у ЗМІ, редактором у видавництвах Києва та Київщини, довгий час жила у Полтаві. З 2011 року знову мешкає в Ромодані, на творчій роботі.

Автор поетичних книжок «Окрик» (Київ, 1993), «Дар Любові» (Полтава, 1997), «Страсті по Страті» (Полтава, 2000, 2001), «Необлігане небо» (Полтава, 2002), «Нічого, крім повторень» (Київ–Хмельницький, 2004), «Пилок і пил» (Полтава, 2015), а також книги малої прози «Зінське щеня» (Полтава, 2017).

Член Національної Спілки письменників України (1997) та Асоціації українських письменників (2001).

У серпні цього року в полтавському видавництві «Дивосвіт» побачила світ сьомою поетичною книжкою Наталки Фурси під назвою «...ані вирію, ані скиту...».

Перша презентація цієї книжки пройшла на початку вересня в Чернігівській центральній міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського. Ось вірші з книжки.

Чи зреклася Бога чи вкрала
у нього корону? –
Ангели крильми забивали
чорну ворону.

Ангели спілучі, аж сніжні,
пір'я не шкодуючи ніжне...
Та зробилось небо червоним,
як убивили чорну ворону.

Я не знаю їхньої правди
і знати не хочу.
Як я розпізнаю їх завтра –
в темряві ночі?

Чи на мене загляється темінь,
що згусли в крилах? –
Бо живе у домі моєму
ворона біла.

Пір'ячко спілуче, аж сніжне,
очі майже чорні, як вишні...
В світі, де вже й небо червоне,
чим спасешся, біла вороно?

Увірю чи поворожи
у час досвітній...
Шукаю рідних між чужих,
шукаю рідних.
Кров проростає крізь зело,
а тромби – множить,
і сміх роздвоєним жалом
стримить у кожнім.

Мій світе, світочку, світку
немає місяця...
Горить черешня у садку,
горить безслізною.
При ватрі вечора і дня,
при ватрі ночі.
Ніхто весну не зупиня...
Ніхто й не хоче!

Я, мабуть, наковталась снів-
димів – по комин...
Я та зима, якій в весні
немає дому.
Йй треба йти, текти в сліди
пустою кров'ю –
чи просто пам'яттю води,
що снить любов'ю...

Вода по руслу, як сліпа,
стікає в море –
і береги пече ропа,
од горя чорна!
Вода в розколині біжить –
од зіль, що квітнуть...
Шукаю рідних між чужих –
гукаю рідних...

**Із розділу книжки «...тільки
зерна, затверді в часі...»**

Нехай ніхто
не стверджує про те,
що до смаку, а що –
негодно Богу.

Це лиш зима сніг
правильно мете,
однак – то вздовж,
то впоперек дороги...

Коли здається,
що живу не так,
едивляюся у клітку
і позлітку, –
бо як літати, не розкаже
й птах,
а як цвісти, не знає
навіть квітка.

То дому,
то шляху,

то жит не толочених,
то місяця повного в небі...
Собача душа із очима
вовчими

не знає, чого їй треба.

Це ще не вибір: в скит –
чи на свободу.

Лише за це – ні нагород,
ні кар.
Не кожен, хто шукає,
скарб знаходить.

Не кожен в самоті
стягає скарб.

Хто виправдає скит –
потрапить в святці.

Хто виправдає шлях –
здобуде світ.
Бо кожен дар дарується –
за працю,
одна любов дається –
як завіт.

Ти можеш просто
вештатись без діла
і можеш сиднем висидити вік.
Яка різниця, як служив

ти тілу,
якщо воно ніколи не служило
ні серцю, ні душі, ні голові?

То ще не відчай, як усі чужі:
поплачешся і стрічному
в жилетку...

Це у близьких –
наточені ножі.
В далеких – лиш байдужість
і таблетку.

А ось ще поезії Наталки Фурси

Трави лягли в покосі –
дова в дощів коса.
Пожартував – і досить.
Далі – сама і сам.

Тіні зреклася світло.
Темін зреклася дна.
Грудень забув про літо.
Далі – один, одна.

Сірою стала просинь –
пратиму в сніжних снах...
Пожартувала – й досить.
Далі – сама й одна.

Не зрадили ні дрова, ні сірник –
зірпіли власним тілом,
і впокоїлись.

Гаряча грубка.
Майже літні сні,
в яких весь світ любили
із тобою ми.

І він любив – мене, тебе, отут,
повінчаних лиш вікнами хре-
щатими...
Та завтра я прокинусь в тлін
і студ –
і з попелу жарину вигрібати.

Знайдиш... не гасни...
я тебе... О ні! –
Усі слова згоріли! Бо лукавили...
Розтопнений на грубці
дров'яній,
не сяє в душу учорашній сніг –
хоч перед тим, як вмерти
у воєні,
полінце кожне жаром
відкривавило...

Я Вас два дні любила...
Так ліхтар
погаслий любить промін
незгасимий...

серед ночі – клена,
що світиться осіннім
сокровенням,
палкі слова стискаючи
в устах.

Ви їх не відпускали у політ –
хоча вони пекли Вам
серцевину...
Смирненне, прохолодне
і невинне,
Ви тільки сьйво віддавали
в світ.

А я ховала у в'язку пітьму
жадобу крадія
і скупість злидня...
Я Вас два дні любила –
ненаситно,
як люблять в чарі
й чадному диму!

Я знала: ненадого ця мана...
Я знала: скоро стане голо
й чорно,
і нас обох липкий туман
обгорне,
а потім поховає пелена...

Спасибі Вам за довагу
світлу зиму...
за те, що студить жар
і гріє зар...

Я Вас два дні любила –
як ліхтар
погаслий любить промін
незгасимий...

Хочеш раю – ходи по краю:
понад прірвою,
поміж датами...
Я не знала тебе й не знаю,
і ніколи всього не знатиму.

Каже ранок: не зарікайся!
Каже вечір:
у сні все збудеться...
Линва променя в ринві часу...
Лезо стежки в безодні
вулиці...

Вітер в ніч шелестить
зірками,
мокрим листом,
гілками голими...
Де та хмара,
чи де той камінь,
щоби м'яко й душі, і в голові?

Щоб заснулося і приснилось,
як із прірви виходжу
світлою...
Я не знаю, що робить тіло,
коли дух небеса облітує –
і шукає... Чого шукає
понад лжею та поміж
правдами?

Я не знала тебе... й не знаю,
і кого, і навіщо згадую...

Домінік АРФІСТ

Є у НАШОМУ Криму один дивовижний поет – надзвичайно ніжний і чутливий, болісний і... самотній. Він узяв собі своєрідний псевдонім Домінік Арфіст, а я уявляю його схимником, замуруваним у високій скелі над морем. Його Морем. І те Море, яке оточує його зусбіч, ночами озивається до того Моря, яке живе у душі цього схимника. Вони співають одне до одного і не можуть жити одне без одного, вони нерозривні. І якщо уважно вслухатися, ми почуємо МОРЕ, його переривчасте дихання, його піснеспіву й молитви... І відчуємо, що це не тільки НАШЕ, це – рідне... Слухайте...

Наталка ФУРСА

У 2016 році столичний видавничий центр «Просвіта» випустив книжку поезій Домініка Арфіста «... сонце...моє.. серце...». Її можна придбати, надіславши замовлення на електронну адресу: ukr.knyga@ukr.net.

3 моря в небо
Диптих

1
всі однакові... все однаково...
я до Тебе не дотягнусь...
нахились драбиною Якова
до розпечених моїх вуст...
я боротимусь і благагтиму
як у прірву: благослови!
і матері кожним атомом:
забери мене з мурашви
де душею тіла торгуються
у важкому золоті слів...
і вузлами в'язані вулиці
в'язні гублять і королів
голих... віміряй мого імені
потаємного простір-час...
і святі мене... і світи мені...
доки світ в мені не погас...

2
ворожила ворожка чорна:
«твоя юність – камінні жор-
на...
грані гір... і горе пригорне
доки радість не забере...
коні витопчуть в корінь зраду
подаруєш їх конокраду
засліваєш Христа заради
ні замків тобі ні дверей...»
ні води ні хліба – свободи...
з моря в небо сонячні сходи
знаком вищої нагороди
слово випуте у думки...
не для мене з долею битва
і життя шалена гонитва –
а одна-єдина молитва:
не знімай із мене руки...

лечу – над Ай-Петрі – лелека...
малеча "бєбека-мємека"
ледь чутно лоскоче крило –
і вирію як не було...

лечу – над Славутю – чайка...
і учнів замріяна зграйка
шелоче чудесні слова:
ми поруч... і пісня жива...

лечу – над Парижем – фане-
ра...
сирена... горгона... химера...
і міфи стираю з лиця –
коханця... щасливця... ченця...

лечу – над Землею – комета...
плавильня... планіда... планета...
тримаю небесну свічу –
поетові в морок свічу...

Поза межів'я
Час не лікує ран
здмухе розпростертих
сіє дурман оман –
в Бога немає мертвих...

... голову з жару – в лід
як на жертвовній страті...
... поза межею літ...
... поза межею статі...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

... голову з жару – в лід
як на жертвовній страті...
... поза межею літ...
... поза межею статі...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

жодного дня не живе –
щоб не цезати в слові...
перешивання жил...
переливання крові
в нерви гарячих струн
(опіками між пальців)
у мікробер'я рун...
поміж рядків-скитальців
душі живі горять –
(марно: своїх чи зайшлих)...
полум'я благодать –
в Бога немає зайвих...

від погляду сумного – родового
через давальний – де
дається слово

в знахідний –
де знаходяться слова
які тобою видихне орудний
і ти заледенілий і безлюдний
полинеш за мовчанням

у місцевий –
та місць нема – ти далі –
у кінцевий

у кличний – Бога кликати
в підмогу
щоб безголосу віднайшов

дорогу
життя... життю... життям...
і у житті...
і посвітив тобі у темноті...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

...граматика все забере
до грама...
все вип'є до самінького дна
і лишиться під бритвою Оккама:
рід – чоловічий...
однина...

мама ніжністю мовчить –
плаче хлопчик...
будуть гори і моря
і пригоди

душу з далеку ятрять
злі негоди
тепла мамина рука
серце гріє
і провадить малюка
в дивні мрії...

даль неспокоюм у снах
лоскотала
прійде радісна весна
як навала
і у скронях защемить
враз – довіку...

ти прокинешся за мить –
чоловіком...
підє спекою життя
і снігами
забринить серцебиттям
пісня мамі...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю мовчить –
плаче хлопчик...

під безсоння уночі
тужить дощик...
...мама вічністю

Віталій Терентійович Корж: книга життя «Еківоки»

Філімонов виконанні. Книга зайняла перше місце в номінації прози в обласному конкурсі «Книга року-2019». Ось оповідання з цієї книги.

Віталій Терентійович Корж – відомий український політичний і громадський діяч, наш земляк з Чернігівщини. Народився у селі Дроздівка Куликівського району у простій селянській родині. І хоч уже понад півстоліття мешкає в Києві, ніколи не поривав зв'язків з рідним селом, допомагає землякам, є активним членом Чернігівського земляцтва в Києві. Заслужений економіст України, кандидат економічних наук, Почесний громадянин Києва.

За плечима – наполеглива праця на залізничному транспорті, в економіці, науковому середовищі, сучасному бізнесі інтернет-технологій. Віталій Терентійович – депутат Верховної Ради України трьох скликань, бере активну участь у благодійній роботі. Він автор численних публікацій у періодиці, кількох книг публіцистики.

І ось Віталій Корж написав торік книгу прози. Це цікаве поєднання художнього і документального письма, книга оповідань, новел, етюдів, а сам автор влучно назвав їх оповідками. І книгу назвав цікаво: «Еківоки».

Книга вийшла у Чернігові, у видавництві «Десна», у гарному поліграфічному виконанні. Книга зайняла перше місце в номінації прози в обласному конкурсі «Книга року-2019».

Віталій КОРЖ

Все почалося з того, що я з'явився на світ. Серпнева ніч видалася особливо тривожною, мати не спала майже всю ніч, ще вдосвіта встала і пішла у хлів. На току (місце, де ціпами молотили жито) лежала солома, яку використовували як паливо для приготування їжі в печі, коли знаходилося хоч щось для цього. Присіла. Виявилось, що вчасно. Поки сиділа, народилася дитина. Мати повернулася до хати вже не сама.

Ніхто відсутності мами не помітив. Діти ще спали. Сіла біля столу, а пакунок – на колінах. Довго думала, що робити далі... Було шість годин дітей, тепер їх семеро. Годувати нічим. Радитись ні з ким. Чоловіка ще в кінці минулого року забрали в Чернігівську тюрму як ворога народу.

Батько – інвалід Громадянської війни. Замість правої руки – кука та ще покалічений залишок великого пальця. Але роботу різну робив на рівні з іншими. Ліва рука – ціла, а правою вправно підтримував.

Тепер при зустрічі кожний із сусідів обережно обходив нас, мов чумних. З ворогом народу розмовляти небезпечно. Вирішила так: все одно годувати нічим, то де шість, там і сьоме.

Казали потім, що малим я нікому не докучав, то і уваги на мене не звертали. Про мою появу нікому не повідомляли. Сподівались, що, можливо, Бог за-

бере до себе, то для чого зайвий галас.

В сільраду теж не повідомляли й імені не давали. Але через деякий час старша сестра Таня разом зі своєю подругою, порадившись, понесли мене до сільського діловода Павла Богомаза, і він виписав на мене «Посвідку про народження», якою я користуюсь і досі, а ім'я дівчата придумали дорогою – Віталій. З тих пір у мене з'явилась друга, «хрещена» мати – Гришенкова Оля, дуже лагідна людина, з доброю душею. Завжди мала для мене гостинця: то яблучко, то грушку, то дрібку гарбузового насіння.

Хрестили мене посправжньому значно пізніше. Цю подію я добре пам'ятаю. Поперше, я до церкви йшов сам, разом з хрещеною. Потім свідомо брав участь в усьому, що зі мною відбувалося. Після завершення всіх процедур батюшка на документі про моє народження власноруч написав: «Таїнство крещення совершал священник села Дроздовки Федор Сутановский 1942 года Июня 1-го дня». Тобто, це відбувалося при німцях. До початку війни церква була зруйнована радянською владою, а під час війни поновила свою діяльність.

Але повернімося до моєї появи на цей світ. Невдовзі випустили батька. Як це сталося? Про це він розповів, коли я вже був майже дорослим.

Я – сьомий

«Якось викликає до себе начальник тюрми і грізно питає: «Ти можеш забути, де був, що бачив, що чув? То можеш чи ні, питаю?» Я тремтячим голосом відповідаю: «Можу...» «Ще раз скажи!» «Можу» – відповідаю. Наглядач вивів мене за браму, відштовхнув від воріт, і хвртка металева з глухим грюкотом зачинилася за мною. Озирнувся – нікого навколо. Дійшов до перехрестя на вулиці Белінського. Озирнувся – знову нікого... І так багато разів озирався. Чекав на що завгодно. Надивився, наслухався різного. Могла бути і куля навздогін...»

Біг лугами, полями, болотами, повз села додому. Десь біля 45 кілометрів. Біжу, біжу і не вірю, що зі мною. Упаду обличчям донизу, нюхаю землю, траву: все так знайома, рідне. Почуття різні переповнюють груди. Хочеться кричати, що я живий, що я є. Але пам'ятаю обітницю – мовчати.

Перед очима: слідчий оскаженоло питає: «На англійську розвідку працюєш з яких пір? А на німецьку??? Ось дивись, твій сусід пише, що в тебе на городі закопаний арсенал зброї.» І показує – дійсно заява сусіда (чув, що до нього застосовували тортури раніше за мене). І такі допити з тортурами – кілька діб поспіль. Тому є що згадувати, воно все це ще перед очима.

...Нарешті батько вдома. А там – я. Сьомий!

Уперше – хліб з медом

У ранньому дитинстві не дуже переймалися, де я, що роблю, що зі мною. Бо дома на ту пору все одно поживитись було нічим. Ото я і мандрував, де завгодно. На мені сорочка до колін невизначеного кольору і фасону. Мама вручну шила сама із сірого полотна. Казали, що довго я був дуже малим, та це й ноги криві, у вигляді майже правильного кола. Люди досвідчені говорили батькам, щоб занадто через це не переймалися – ноги з часом виправляться. Так і сталося.

Так от, я із самого ранку йшов у невизначеному напрямку, і ніхто не знав, куди на цей раз помандрував. Міг опинитися в різних непередбачуваних міс-

цях. Іду-іду, відпочину десь під тином і пішов далі.

Одного разу забрів далеенько від дому і натрапив на таємничий дитячий заклад. Не пам'ятаю, як він називався, здається ні тоді, ні після у селі офіційно не було ні дитячих ясел, ні інших дошкільних закладів.

А тоді я прибився до будинку, який знаходився осторонь від хат і доріг. Зазвичай, такі будинки мали заможні селяни, яких під час колективізації безжально виселяли і депортували подалі від домівки. І от я потрапив до такого будинку.

Пам'ятаю лише, що якась жінка (добра душа) взяла мене на руки, умила і посадила серед тамтешніх дітей. Мабуть, підго-

тувалися перекусити між сніданком і обідом. Всім роздали по шматочку справжнього хліба, зверху помазаного медом. Я теж отримав такий шматочок і швидко з'їв. Але смак того хліба, а особливо меду, залишився в пам'яті досі.

Тоді вперше я скуштував справжнього хліба. А смак і запах меду переслідує мене і досі (здається гречаний). Тому гречаний мед завжди діє на мене заворожуюче.

На жаль, мені не вдалося за життя хоч щось дізнатись про цей казковий заклад і про тих дивовижних людей. Але залишився у моїй пам'яті той уявний райський куточок, як солодка, щемна примара.

Олена Терещенко народилася 5 листопада 1981 року в Чернігові. Закінчила Чернігівський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка та аспірантуру, за фахом – історик. Працювала журналістом на радіо, друкувалася в місцевих та всеукраїнських виданнях. Зараз працює в центральній міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського.

У 2012 році у Чернігові побачила світ її науково-популярна книга «Прогулянки з привидами: містичні легенди Чернігівщини». Коротка проза виходила друком у журналі «Український фантастичний оглядач», «Склянка часу», а також в антології творів учасників літературної школи «Цвіт папороті» (2019).

Лауреат Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» (2017) за поєднання для підлітків «Скарб вікінгів» та дипломант «Коронації слова-2020» у номінації «Кіносценарії» за сценарій «Мій коханий віконт».

Олена ТЕРЕЩЕНКО

Сила таланту

– Прошу, панове, зараз ви можете поставити свої запитання Його Високопреосвященству, – високий темноволосий чоловік зі шрамом на скроні зробив запрошувальний жест в бік журналістів і присів поряд із кардиналом. «Граф де Рошфор, прес-секретар» – повідомляла табличка, що стояла біля нього на столі.

Відтоді, як випробування останньої моделі машини часу були успішно завершені, медійникам ніколи не бракувало тем для репортажів. Безліч інформаційних приводів лежали просто під ногами: тільки не полінуйся нахилитися й підняти. Усе, що вимагалось від кореспондентів, які бажали працювати з минулим: отримати акредитацію, підписавши необхідні папери, зокрема декларацію «про невтручання» в перебіг історичних подій. А далі – широченне поле для діяльності. Можна робити військові репортажі з-під стін Єрусалиму, взятого в облогу хрестоносцями (це для тих, хто спеціалізувався на «гарячих точках»), можна вести світську хроніку при дворі Людовіка XV або ж відвідати прес-конференцію самого кардинала Рішельє.

Уже після перших же запитань, що пролунали під склепінням пишної зали палацу Пале-Кардиналь, Рошфор почав шкодувати, що запропонував Його Високопреосвященству провести зустріч із пресою.

– Як ви прокоментуєте звинувачення у причетності до вбивства герцога Бекінгема? – молодик із худорлявим місячим обличчям викличено дивився на Рішельє.

– У його світлості не бракувало ворогів і серед співвітчизників, а те що його вбивство прискорило падіння Ля-Рошелі й її перехід під руку його величності короля Людовіка, то на все воля Всевишнього, – Його Преосвященство побожно звів очі вгору.

Запитання, одне незручніше за інше, сипалися як із рогу достатку. Кардинал намагався зберігати спокій, відповідаючи стримано і люб'язно. Утім, Рошфор розумів, що довго так не триватиме.

– Чи правда, що ви намагалися перебурбувати Д'Артаньяна до себе на службу?

– Чи відповідатимуть мушкетери за вбивство міледі Вінтер?

– Ви видавали наказ отруїти Констанцію Бонасьє?

– Як ви ставитесь до королеви Анни Австрійської?

– Запитання від журналу «Сімейні таємниці».

Це, без сумніву, авторитетне видання представляла молода дівчина-кореспондент із пофарбованим у рожевий колір волоссям.

– Ви намагалися скомпрометувати королеву Анну в очах її чоловіка через те, що вона відмовилася стати вашою коханкою, а обрала Бекінгема?

Довгі тонкі пальці Рішельє нервово стиснули табличку, що стояла перед ним: «Арман-Жан дю Плєс де Рішельє, кардинал Франції».

Рошфор шкірою відчув, що зараз гримне гроза. Утім, Його Високопреосвящен-

ство знову опанував себе.

– Ні, – сухо відповів він.

– Це означає, що ви не намагалися скомпрометувати чи не пропонували стати коханкою? – спробувала уточнити дівчина.

Але Рошфор уже вловив ледь помітний знак від Рішельє й підвівся з місця.

– Панове, прес-конференцію завершено. На Його Високопреосвященство чекають важливі державні справи. Сподіваємось, ми задоволими вашу цікавість. На все добре!

Не зважаючи на обурений гул за спиною, Рошфор залишив залу слідом за своїм патроном.

– Це нестерпно! – кардинал міряв кроками кімнату, нервово тискаючи й розтискаючи кулаки. – Що це дівчино собі дозволяє?! Та й вона не одна така! Ви тільки подумайте, Рошфоре: жодного запитання про політику, про торгівлю, про реформи, та врешті-решт, про моє сприяння мистецтву й літературі. Ні! Ім давай лише різні непристойні факти, якісь скандали, про які я навіть сам не знаю. А вони всі впевнені, що це – частина моєї біографії. А все через цього клятого мулата! Як там його, забув...

– Дюма, монсеньйор, Александр Дюма, – поспішив нагадати Рошфор.

– Так, дякую. Ви тільки подумайте: скільки минуло часу відтоді як він написав цю злочасну книженцію, а всі й досі впевнені, що все було саме так, як він розповів. Хоча він сам зізнавався, що гвалтує історію. Але тепер з його легкої руки я на довгі роки став якимось генієм зла. І цих людей вже не цікавить, яким був справжній Рішельє!

– Що поробиш, монсеньйоре, – скрушно зітхнув Рошфор. – Така чарівна сила таланту.

– Сила таланту... – задумливо повторив Рішельє, відсуваючи важку порт'єру й визиравши з вікна.

На площі перед кардинальським палацом юрба журналістів щільним кільцем оточувала карету із королівськими ліліями на дверцятах.

– Ваша Величносте, будь ласка, прокоментуйте ваші стосунки із герцогом Бекінгемом!

– Ваша Величносте, чи пропонував вам кардинал Рішельє стати його коханкою?

– Можна не сумніватися, що її величність дасть їм ту інформацію, яку вони хочуть чути, – обернувся кардинал до Рошфора. – Хто-то, а королева Анна має неперевершений талант привертати до себе увагу.

– Тепер це називається грамотний піар, – поклавився вставити новомодне слівце Рошфор.

Кардинал зітхнув і погладив великого пухнастого kota, який, дослухаючись до людської розмови, зручно вмостився на краю стола.

Творчість слухачів Безкоштовних курсів української мови і учасників Літературної школи «Цвіт папороті»

Олександра Дідович мешкає в Чернігові. Закінчила фізико-математичний та інженерно-економічний факультети вузів. Завершила трудову біографію викладачем юридичного коледжу. На пенсії захоплюється, як майстриня народної творчості, виготовленням ляльок-мотанок, картин зі шкіри.

Слухачка Безкоштовних курсів української мови: цей волонтерський проект вже 5 років діє в Чернігові. Зараз – на базі Центральної міської бібліотеки ім. Коцюбинського.

Торік, у липні, при бібліотеці спільно з обласною організацією Національної спілки письменників України, була проведена тижнева літературна школа «Цвіт папороті» – всеукраїнський проєкт за участю відомих письменників України. Підсумком став випуск збірника викладачів і слухачів школи під цієї ж назвою «Цвіт папороті». Слухачкою школи і одною з авторок збірника була також і Олександра Дідович.

Олександра ДІДОВИЧ

Знову зима. Тихесенько з неба спускаються сніжинки. Теплий, ласкавий перший сніг! Попереду і морози, і відчуття, що в обличчя впиваються тисячі жал, і сніги, що неначе шалені коні з п'ятми кидаються в обличчя. Все це потім, а зараз просто жаль першого снігу.

Я гуляю вулицями міста і просто спостерігаю. Виявляється – це цікаво.

Біля зупинки продаються тендітні букетики квітів. Всі пробігають мимо і навіть голови не повертають. Та ось підходить середнього віку, середнього зросту чоловік і купує кілька букетиків. Ми з ним ідемо в одному тролейбусі. Він стоїть (чи висить?) в тісноті, неначе розп'ятий, і тримає під стелею тендітний смолоскип осені. Поруч сидить жінка і каже сусідці: «Воно, звичайно, легше – квіти дарувати, а хто ж буде тягати торби з картоплею...»

Я уявляю, як цей чоловік з квітами поспішає додому, а вдома дружина крутиться, наче білка, що аж спиці в колесі злились. Вона спинається, і з її очей втікає хмарка. А він простягає їй квіти і верзе щось не-сусвітне: «Пробач, що тільки квіти, картоплю принесу завтра...»

Іду вранці в переповненому тролейбусі на десятому маршруті. Як завжди, тіснота, штовхання. Молоденька, повновида кондукторка якимось чином прослизає між пасажирами в пошуках тих, хто заплатити за квиток, а не тільки покаже якесь посвідчення. Нарешті зупинка. Разом з численними пасажирами випадаю в отвір дверей. І раптом...О, диво! Літній незнайомий чоловік, трішки напідпитку (де він встиг так рано?) повертається і галантно подає мені руку. Цілий день усмішка не сходить з мого обличчя.

Заходить у тролейбус жінка і зустрічає давно знайому. Та вказала на вільне місце поряд: «Сідай, Таню, а то займуть. Вони ж не вірять, що ми втомлюємося. Якщо ми молоді, то нас втома, думають, не бере». Біля дверей стояло кілька літніх людей, мабуть, їм скоро виходити, тому Таня спокійно вместилися поряд з приятелькою.

Приятелька ж темпераментно продовжувала:

– Подумати тільки, цілий день сидять вдома, не працюють, а коли люди ідуть з роботи, вони ще й транспорт забивають. Поступайся їм місцем....

Таня заперечила:

– Галю, ти не права, подумай, скільки літніх людей ще працює на дачах, городах. Ти кажеш – «вони», а тобі ж хіба скільки років?

– Не хочеться зізнаватися, але вже сорок вісім, – тихенько відповіла Галя.

– А як твоя старша донька, Ще не подарувала онука?

– Поки ні.

– Я ще також не бабуся. Але поки що. Значить, скоро ми з тобою вже будемо «вони».

– Не уявляю. Мабуть, це жахливо.

– А що тут уявляти? Сумки стануть ще важчими, ноги втомлюватимуться ще більше, і ми будемо поглядати на більш молодих, мріяти, щоб нам уступили місце. А вони сердито відвернуть голову.

Подруга зітхнула:

– Ну, от виходить, що сьогодні «ми» ще «ми», а завтра будемо вже «вони».

По вулиці Рокосовського від ринку до «Голлівуду» завжди ходить і їздить багато людей – пішки, на самокатах, на велосипедах, на одному колесі, а ще – в інвалідних візках. Під час прогулянки я завжди зустрічала інвалідний візок, який супроводжував досить молодий, років 35-ти, чоловік. У візку сиділа гарна жінка, ровесниця своєму супутникові. Знаєте, що мене вразило? Те, що жінка виглядала щасливою! Вони так жваво розмовляли, сперечалися, сміялися! Від обох віяло щастям.

З Надійкою, так звали жінку, не просто було познайомитися. Вона не хотіла, щоб їй співчували, жаліли, і тому досить обережно впускала нових людей у своє коло друзів. Нас познайомили, поступово наше спілкування ставало все цікавішим і, нарешті, настала та хвилина відвертості, коли їй захотілося розповісти мені про себе:

– З Сергієм, – розповідала Надя, – ми познайомилися в інституті. Навчалися на паралельних курсах, але на різних факультетах. Кохання було шалене! Після закінчення вузу поборалися. Я викладала в школі, Сергій – інженер-енергетик. Чотири щасливі роки пробігли, як один день. Ми любимо відпочивати за містом, але транспорту свого не мали. Уявляєте, скільки було радості, коли нарешті купили мотоцикл! Хто ж знав, що лише на один день. Пам'ять вихоплює картинку: мчимо по мокрому асфальту, я тримаюся за Сергієві плечі, а на головах однакові помаранчеві шоломи... А далі пам'ять зупиняє мене на лікарняному ліжку. Перелам хребта. Нас кинуло на узбіччя на дерево. Сергій відбувся, як кажуть, переляком. Після лікарні почалося найважче. Сергій доглядав мене, як малу дитину. Щодня його час після роботи був заповнений одним і тим же: прибрати, купити, помити, зварити, і так два роки. Потім почали хмарки набігати. Сергій став затримуватися на роботі, інколи йому дзвонили додому. Я зрозуміла – в його житті з'явилася жінка. Його треба відпустити. Нама-

галася готувати себе до життя без Сергія. Він не зміг сам щось вирішити, довелося це взяти на себе. Намагаючись пригасити тремтіння в голосі, порадила йому відпочити, змінити обстановку.

– А як же ти? – зрадів моїй пропозиції.

– Не турбуйся, мене доглядатиме сусідка, я з нею домовилася.

Сергій весело зібрав валізу і наступного ж дня поїхав до пансіонату. Звісно, не один. Спочатку телефонував щодня, і в його голосі відчувалося піднесення. Потім, тижнів через два, в його дзвінках забриніло щось інше. Я не могла збагнути, що саме, але відчувала, що він намагається зробити остаточний вибір. Ну, що ж, йому лише 29 років. «Серьожа, любий, я допоможу тобі». Я обірвала телефонний дріт. Наступного дня увечері – знайомий поворот ключа в замку і злякані очі Сергія. Мовчки підійшов до телефону, полагодив. Ми тихенько сиділи поряд. Слова були зайвими. З того дня минуло 6 років. Чоловік, як і раніше, доглядає мене, вірніше, як і раніше, любить. І це додає мені сили. Я так хочу відужати! Обоє робимо усе для цього. І обов'язково переможемо, бо в нас є основне – Любов.

Коментарі тут зайві. Скільки б ми не говорили про всілякі сімейні проблеми, але за всім цим криється одне – нам так хочеться, щоб нас любили.

Біля підземного переходу поблизу зупинки «Україна» стоїть немолодий чоловік і натхненно, не звертаючи уваги на навколишній світ, грає на скрипці. Біля його стоптаних черевиків прилаштувався старий капелюх. У нього капують краплі дощу і мокрого снігу і більше нічого. В буденності перехожі мчать до своїх справ, до офісів, до жінок. Всі біжать, поспішають. Нашо їм скрипаль.

Я чекаю маршрутку, час їхати додому, вже добряче змерзла, але скрипка так співала, що я стала поблизу і замерла. Ряснішав дощ. Мряка накрила площу, вулицю, зупинку.

І раптом біжить маленький хлопчик. В руках у нього букетик чорнобривців. Підбіг до скрипалю, поклав букетик в капелюха, вклонився і побіг. Наче марево, розтанув у юрбі, такий кумедний, у блакитній шапочці з емблемою. Люди навколо зазмерли і неначе враз прокинулись. У капелюх поспішали купюри, монети. Люди вже не бігли, а оточили скрипалью, а він грав, грав, і на щоді – чи дощ, чи сльоза.

Дощ перестав, неначе небеса заслухались. Я поклатла до капелюха всі свої гривні. А додому я дійду пішки! Подумаєш, якихось вісім зупинок!

Петро АНТОНЕНКО

Ріка

Вони вибрили з-поміж дерев, трав і куців лози на берег ріки, на піщану косу. Людей тут, «купальників і засмагальників», майже не було. Лише на поваленому чи занесеному сюди повинню сухому величезному стовбурі дерева сиділа пара, а за кілька метрів, у воді, брѳохалися їхні трійко діток. Особливо кумедним був найменший, зовсім голенький хлопчачок. Вона дивилася на нього якимось захопленим поглядом, що він тут же помітив. І сказав іноземною, але цілком зрозумілою мовою:

– Очевісьце, ёще не хцеш биць млóдей бáбцей? Тёди гди в шишлòсьці бёндеми мיעць тáке мáле дзётко, бёндеш пúзьней мáткоу.

– А ви – бáрдзо стáрим óйцем.

– Ну куди ж мені подіти свої роки.

– Хочу бродити по воді, по цій косі.

– Вашу руку, пані! Ні, праву, ближче до моєї лівої, до мого серця, якщо воно ще є. Ми ж маємо брести проти течії!

– Так у житті цікавіше?

Вони побрели. Вона по воді, він по піску, і, може, це була єдина різниця між ними. Запитала:

– Чому вам смішно?

– Дивлюся у ваші очі, і ось вірш, білоруською:

*Над гетай пераправаю
паромнаю
Ліхтар да розных
рознасцяў ахвочы.
Такія вашы вочы бессаромныя,
Ну хто ў іх сеньня зазірнуць
захоча?*

*Як добра тут збягаюцца дарогі,
Як мы далека ад жыццёвай
прозы.*

*Я б адпусціў і вас, і вашы ногі,
Але ж і я таксама нецвярозы!*

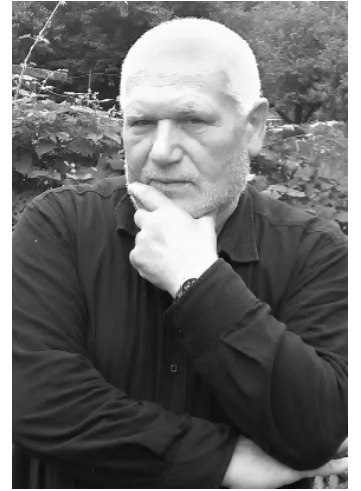
Звісно, вони не могли сьогодні захмеліти, випивши по чарчині вишневої наливки, якою Вона пригостила його й себе в кафе. Розділивши чарчину, як і належить, на три тости. Вони, ці тости, були надивовижно різноманітні, бо, звук у звук, тричі повторили ці шість слів: «За нашу зустріч у цьому світі». І ці тости були – за те, що було, а не так, як це роблять зазвичай, подаючи тости, як замовлення в ресторани, замовлення на те, що буде. Що буде – для них було другорядним, порівняно з тим, що вже було, – їхня зустріч у цьому дивному світі.

Вони святкували його день народження. Якщо рахувати за принципом «другий день свята, третій», то насправді це був 28-й день його дня народження. Але яка різниця? Тим паче, коли Вона заявила: «Я пригосаю». Йому залишилося тільки спантеличено мовити: «Взагалі-то, нормально, коли пригосає імениник. Але у ненормально нормальних буває й не таке.»

...Вона бродила, зі все більшим замилюванням широкою рікою, липневим днем, м'якою водою. Нарешті, добродилася:

– Хочу купатися.

– То в чому річ? Ах, пані не взяла купальник. Між іншим,

я пропонував. Мабуть, інколи мені варто не пропонувати, а наказувати.

– То що робити? Хочу купатися!!!

– Завжди є варіанти. У Вас їх аж два: купатися без нічого або у всьому.

Перший варіант, схоже, відпадав, бо Вона, щоправда, дещо замислившись, мовила:

– Он, за кількасот метрів, пішохідний міст, по ньому – люди. Хтось сфотографує і виставить в Інтернет. Між іншим, нас обох, поруч. Не кажучи вже, що ми тут не самі. То, може, – «в усьому»?

На Ній були: вище талії – тоненька світла блузочка, крізь яку світився чорний ліфчик, нижче – красивенькі, картаті, «в обтяжку», штанці, трохи під коліна, так що Вона зовсім їх не намочила, бродячи косою.

Схоже, Вона обирала другий варіант – «у всьому». І розмірковувала сама з собою:

– Але за годину – зустріч з другою в кафе. То як там я буду в мокрих штанах?

Про блузку не сказала нічого. А він раптом подумав, що це ще не все, що коли Вона така ж навіжена баламутка, як і він, то точно зараз гайне у воду в чому є.

Рікою промчав моторний човен. За кілька секунд на косу накопилася від нього череда хвиль, омиваючи пісок. Коли хвилі стихли, він став писати на піску її ім'я. «Хвилі від наступного човна його змиють», подумав він. І тому сам, плавно нагортаючи воду на напис, розмив його.

– Я стер Ваше ім'я з мого життя.

– Хіба це можливо?

– Звичайно, неможливо.

Він раптом помітив, що на лівому зап'ясті бракує годинника. Розшукав його в кишені джинсів, куди закинув, якимсь підсвідомо знявши з руки. Підсвідомість точніша свідомості. Він запевне хотів зупинити час: цей липневий день, цю її посмішку, цю піщану косу і буйнозелень дерев і куців, навіть цю ріку. Витяг годинника з кишені:

– Як же набридли ці годинники, цей поспіх секунд, хвилин і років. А, може, ось так?

Вона не встигла з жодним словом, як він, розмахнувшись, закинув годинника в ріку, на біструну течії.

– Ви хочете сьогодні мене добити, – злякано сміючись, мовила Вона.

– Смішний я, правда?

– Навіжений останній романтик.

– Як і Ви.

Студія «ВІАТЕЛ» – феномен української культури

Галина Криворчук і Василь Вітер

1 Проекти студії

Каталог «Континент фільму»

Веб-каталог www.continentfilm.com є Інтернет-версією і продовженням друкованого рекламно-інформаційного каталогу «Континент фільму» – каталогу українських фільмовиробників. Сподіваємося, що інформація допоможе реалізувати ваші творчі задуми або розширити можливості вашого бізнесу. Каталог поділено на розділи. В них представлено студії, фірми та професіоналів.

Цикл телепрограм

«Василь Вітер. Ретроспектива»

Чи багато сьогодні в Україні існує режисерів, які знімають кіно за будь-яких обставин? Василь Вітер знімав і знімає кіно завжди. А ще він розповідає про зйомки своїх фільмів неймовірно цікаві історії.

Ще про діяльність студії

Дистрибуція і промоція українського кіно

Студія не тільки знімає фільми, але й активно просуває їх на екрани. Прем'єрні покази в Будинку кіно і в кінотеатрах по всій Україні. Участь у фестивалях і культурних акціях. Поїздки і зустрічі з глядачами в університетах, музеях, гімназіях, знайомство з українською діаспорою за межами України. Демонстрація на загальнонаціональних і регіональних телевізійних каналах. Дистрибуція і промо. Наш девіз впродовж 20 років. «Дивіться українське кіно». Ми активно просуваємо свої фільми, а також фільми своїх колег на кіно-і телеекрани і на фестивалі в Україні та за її межами. Наш партнер по дистрибуції фірма «GgraphiTe».

Поліграфія і видавництво

З 2003 року, коли студія ВІАТЕЛ одержала державне свідоцтво видавництва ВІАТЕЛ, ми стали активно займатися і поліграфічними проектами. Фотоколекції наших фотохудожників стали основою кількох престижних настінних календарів. Спільно з «Видавництвом Горобець» ми випустили декілька наборів листівок. Ми випустили чотири поліграфічних каталоги українських кіновиробників «Континент фільму». Але найкращими зразками поліграфічної продукції стали фотоальбоми «Слово про Михайлівський Золотоверхий» та «Михайлівський Золотоверхий собор».

Дипломні роботи майстерні Василя Вітра

Василь Вітер понад 15 років викладає в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. Багато з його студентів знімають свої курсові і дипломні роботи на базі студії. Кожний курс цікавий тим, що представляє свою театральну виставу як дипломну виставу з акторської майстерності. Ми із задоволенням представляємо їх на своєму сайті. Зокрема, це вистави за п'єсами Миколи Куліша «Отак загинув Гуска» (2009 і 2017 р.), «Мина Мазайло» (2014 р.)

Музичні фільми

Одним з перших музичних фільмів, який студія «ВІАТЕЛ» створила, був фільм-концерт у місті Славутіч 1995 року. Це були репортажні зйомки концерту французької співачки Патрісії Каас. Далі були стрічка про співачку Марічку Ясиновську, кліп групи молодих музикантів з Білої Церкви. Але багато з наших документальних фільмів, особливо із серіалу «Гра долі», які присвячені музикантам, ми можемо також занести на свою сторінку «Музичні фільми».

Цикл «Про міста України»

Ми любимо подорожувати і, мандруючи, знімаємо кіно. Про деякі міста чи регіони України студія зняла окремі фільми. А деякі фільми, які наші автори знімали раніше, ми реставрували і подарували їм друге життя.

Творче об'єднання «Ательє 9»

Фільми об'єднання часто демонструються на телеканалах України, особливим успіхом вони користуються на регіональних студіях.

Творче об'єднання «ВІЛЬНІ»

Це молодіжне об'єднання – випускники майстерні Василя Вітра, які завершили навчання в КНУТК 2014 року. Студія «ВІАТЕЛ» допомогла провести прем'єрні покази їхніх дипломних вистав в Будинку кіно. Ми і далі опікуємося тим, щоб фільми молодих режисерів потрапили на теле-і кіноекрани.

Серіал «Гра Долі»

Серіал документальних фільмів (веб-сайт hgradoli.com) Автор-Ведуча Наталка Сопіт. Кінорежисери Василь Вітер, Василь Образ, Олег Туранський. Владислава Чекмарьова, Дмитрій Коваленко Кінооператор Георгій Кривошеєнко Генеральний продюсер проекту Василь Вітер.

При створенні фільмів використовуються матеріали українських архівів, музеїв. Зйомки ведуться по всій Україні, інколи і за кордоном.

Загадкові, інтригуючі історії з життя знаменитих людей, які жили на українській землі, та українців, рознесених по всьому світу.

Історії кохання. Історії сходження на олімп слави, або несподівані повороти долі. Елегантна, вишукана розповідь про маловідомі факти з життя відомих людей в українській культурі, мистецтві, науці. Багато життєвих історій розказані майже у детективному жанрі, або у жанрі розвідки.

Наталка Сопіт у Качанівці, на зйомках фільму «Тарновські», 2020 рік.

Ми відкрили у цьому серіалі нову телезірку – Автора і Ведучу Наталю Сопіт. Талант перетворив цієї молоді актриси дозволяє їй бути не лише коментатором подій, але й вести розповідь від першої особи.

Фільми демонструються по українському телебаченню, в основному 5 каналом.

Нагороди та відзнаки серіалу:

1-ше місце у конкурсі «Славні імена України» на 2-му Всеукраїнському фестивалі «Відкрий Україну» 2007 року.

Спеціальний приз «Телевізійна Єва» – за розвиток національного теле- і кіновиробництва на 2-му Всеукраїнському фестивалі «Відкрий Україну» 2007 року.

Дипломи Київського Міжнародного фестивалю документальних фільмів «Кінолітопис 2006», «Кінолітопис 2008», «Кінолітопис 2010».

Участь у Міжнародному фестивалі «Злата Прага» – 2012 р.

Приз за 1-е місце в номінації «Україна і світ» Телефестивалю «Відкрий Україну» – 2012 рік.

Спеціальний Приз і Диплом Польського консульства на V Міжнародному телефестивалі «Калинові мости», 2014 р.

Фільми серіалу «Гра Долі»

Назва, персонажі, рік випуску, кількість частин, місця зйомок.

2005 рік.

Яготинське літо. Тарас Шевченко. Черкащина, Яготин, Київ

Тася. Михайло Булгаков, Тетяна Лаппа. Київ.

Вір мені. Леся Українка, Сергій Мержинський. Київ, Волинь, Полтавщина – хутір Зелений гай.

Останній лощман. Микола Садовський. Київ, Бобринці, Кропивницький.

Обожнювана. Марія Заньковецька, Микола Садовський. 2 ч. Київ, Чернігівщина (Заньки) Кропивницький.

Зоря вечірня. Борис Гмиря. Київ, Харків. Ціна повернення. Микола Глуценко. Київ.

2006 рік.

Мовчазне Божество. Марко Вовчок. Харків. **Та, що поряд.** Іван Франко. Львів, Київ. **Соломон і Гудеде.** Шолом Алейхем. Київ, Богуслав.

Я кличу тебе. Павло Тичина. Київ, Чернігівщина (Добрянка).

Невгамовний Пантелеймон. Пантелеймон Куліш, Ганна Барвінок. 2 ч. Київ, Чернігівщина (Борзна, Кулішівка).

Незнайомка. Оноре де Бальзак, Євеліна Ганська. Київ, Житомирщина (Верхівня, Бердичів).

Німфея кандид. Михайло Максимович. Київ, Черкащина.

Врятований любов'ю. Олександр Купрін. Київ, Хмельницький.

Перетворення. Лесь Курбас, Валентина Чистякова. Київ, Харків, Біла Церква, Львів, Самбір.

Геній сміху. Микола Яковченко. Київ, Прилуки.

Таємниця кохання. Олександрія. Григорій Потьомкін, Олександра Енгельгард-Браницька. Біла Церква, парк Олександрія.

Софія – дитя кохання. Грекиня Софія, якій граф Потоцький подарував парк «Софіївку» в Умані. Тульчин, Кам'янець-Подільський, парк «Софіївка».

Княгиня Ольга. Київ, Коростень.

Сонячна людина. Оксана Петрусенко. Київ, Херсон.

Легендарне парі. Владислав Городецький. Київ.

Янгол — Демон. Михаїл Врубель. Київ.

Дуель. Василь Образцов. Київ.

Упертий українець. Володимир Вернадський. Київ, Полтавщина, Симферополь

2007 рік

Моє серце ножами проймає. Михайло Старицький. 2 ч. Київ, Полтавщина (с. Кліщинці).

Сон Аліни Костомарової. Микола Костомаров, Аліна Крагельська. 2 ч. Київ, Чернігівщина (с. Ділівці), Прилуки.

Майстер і Музи. Іван Кавалерідзе. Київ, Сумщина (с. Новопетрівка), Ромни.

Микола Лисенко. 3 ч. Київ, Чернігів.

Сумний П'єро. Олександр Вертинський. Київ. **Чемпіон чемпіонів.** Іван Піддубний. Полтавщина.

Іван Мазепа. 4 ч. Київ, Київщина (с. Мазепинці), Батурин, Біла Церква,

Суперники. Генріх Нейгауз. Борис Пастернак. Київ, Кропивницький.

Смирненки. Володимир. Василь. Платон. Левко. 4 ч. Черкащина, Мліїв, Одеса.

2008 рік

Неприборкана. Ірина Вільде. Львів, Івано-Франківськ.

Я на світі такий один. Василь Симоненко. Київ, Черкаси.

Poeta Maximus. Максим Рильський. Київ, Житомирщина.

Так ніхто не кохав. Володимир Сосюра. Київ, Харків, Донеччина (Бахмут, Третя рота).

Solo-mea. Соломія Крушельницька. Львів, Тернопільщина (Біла).

Життя в обіймах квітів. Катерина Білокур. Київщина (Яготин, с. Богданівка).

2009 рік

Богдан Хмельницький. 10 ч. Київ, Львів, Чигирин, Пилявці, Біла Церква, Берестечко, Зборів, Збараж, Хортиця.

Марко Кропивницький. 3 ч. Кропивницький, Бобринці, Одеса, хутір Затишок на Харківщині

Іван Карпенко-Карий. Тобілевич. 3 ч. Кропивницький, Бобринці, хутір «Надія».

Бистроплинний сон. Коцюбинський. 3 ч. Чернігів, Київ, Крим.

Усмішник. Остап Вишня. 2 ч. Київ, Харків.

Кохання всього життя. Микола Куліш. Херсон, Харків.

Вище неба. Сергій Корольов. 2 ч. Житомир, Київ, Одеса, Ніжин.

2011 рік

Кохання, дароване зірками. Ференц Ліст. 3 ч.

Кропивницький, Київ, Львів, Одеса, хутір Воронинці на Житомирщині

2013 рік

Ольга Кобилянська. Valse Brillante. 5 ч. Чернівці, Львів, Київ.

2014 рік

Дорога. Василь Стефаник. 5 ч. Русів, Львів, Чернівці, Київ, Коломия, Краків.

2016 рік

Михайло Грушевський. 7 ч. Київ, Львів.

2018 рік

Євген Гуцало. Куди біжить дорога. Київ, Ніжин, Вінничина.

Нові фільми 2020 року. Знято за підтримки Українського культурного фонду.

Останнє літо і зима. Тарас Шевченко. Остання подорож поета в Україну. В Качанівці він зулявся у своїх друзів Тарновських.

Тарновські. Династія меценатів, колекціонерів, збирачів старовини і покровителів митців і мистецтв XIX століття. Зйомки проходили на Чернігівщині, в знаменитому маєтку Тарновських – нині це Національний історико-культурний заповідник «Качанівка», що в Ічнянському районі.

Королева екрану. Віра Холодна. Велика актриса німого кіно Віра Левченко – дівчина з Полтави стала відомою як Віра Холодна. А прощася з нею Одеса. Про життя актриси між Полтавою і Одесою.

Євген Чикаленко. До глибини кишені. Про одного з найбагатших і найуспішніших землевласників кінця XIX – початку XX століть. Як витрачав він свої прибутки? Вкладав їх в українську культуру. Такою була любов Євгена Чикаленка до України. Він любив її до глибини своєї кишені.

Іван та Аріадна. Історія кохання відомого художника Івана Труша і доньки Михайла Драгоманова Аріадни.

Характерник. Дмитро Яворницький. Фільм про видатного українського історика, літописця запорізького козацтва.

Олександр Довженко. Загублена любов.

Зйомки ряду цих фільмів проходили на Чернігівщині: у Довженковій Сосниці, в Качанівці Тарновських. В Качанівці знімалися епізоди і фільмів про Шевченка, Чикаленка. Інші зйомки пройшли в Києві, Одесі, ряді інших міст.

Прем'єри цих семи нових фільмів пройшли на 5 каналі українського телебачення. Невдовзі і ці фільми будуть на Ютуб-каналі студії. Там же уже розміщені всі названі фільми серіалу «Гра Долі». Ось посилання на адресу в Інтернеті:

[YouTube.com/c/ГРАДОЛІ](https://www.youtube.com/c/ГРАДОЛІ)

Кіносвіт Олега Бійми: українська класика на екрані

Можна цілком зрозуміти наші українські зусилля вийти з-під ідеологічного впливу Росії, що, в свою чергу, була і залишається в полі тягіння свого попередника — комуністичного СРСР. У цьому сенсі — й певні адміністративні обмеження російської присутності в нашому інформаційному просторі.

Питання неоднозначне. У га-

ні стежки» та «Основи суспільності». Вони ґрунтуються на реаліях тогочасної Галичини, а другий роман, сімейна драма, за суттю — детектив, узагалі написано за матеріалами тогочасних судових процесів.

1993 року Олег Бійма зняв на студії «Укртелефільм» 5-серійну картину «Пастка», екранізацію твору «Перехресні стежки». У головних ролях

із провідних акторів столичного театру ім. Франка. Одну з помітних ролей зіграла Наталія Сумська. У фільмі грає також Олексій Горбунов, киянин, нині — зірка російського кіно, котрий, втім, недавно відмовився грати в російських серіалах, підтримуючи Україну і протестуючи проти російської агресії. Також знімалися Федір Пазенко, Інна Капінос, Лев Перфілов.

Уже цих двох серіалів було б немало для творчої біографії. Але за два роки Олег Бійма взявся за новий великий кінопроект. Він зняв перший український любовно-еротичний серіал «Острів любові». Це 10 фільмів, кожен зі своїм окремим сюжетом, об'єднаних любовно-пригодницьким струменем. Серіал знято за оповіданнями українських класиків.

Варто згадати, що 1993 року столичне видавництво «Довіра» видало в серії «Бібліотека журналу «Лель» книгу «Український декамерон». Означена вона була як книга перша серії — «Дияволиця» (новели, повість). Не знаю, чи було далі продовження цієї серії, чи вийшли наступні книги. Але й перелік авторів цієї книги свідчить сам за себе: Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Лесь Мартович, Ольга Кобилянська, Михайло Могилянський, Марко Черемшина, Панас Мирний, Гнат Хоткевич, Володимир Винниченко, Микола Чернявський. В основі серіалу «Острів любові» і є ця книга, хоча деякі фільми

Олег Бійма

Бійма виступив і як автор сценаріїв.

Музику до всіх згаданих фільмів написав київський композитор Володимир Гронський, постійний співавтор Бійми. Вслухайтеся в цю якусь неземну, щемливу музику, що супроводжує найбільш драматичні сцени серіалів.

Ще перед цими масштабними роботами Олег Бійма екранізував також деякі твори української класики. 1988 року він зняв двосерійний фільм «Блакитна троянда» — за п'єсою Лесі Українки. 1990 року — фільм «Чорна пантера і білий ведмідь» — за п'єсою Володимира Винниченка.

Наступна масштабна робота — двосерійний фільм «Гріх», за ще одною п'єсою Володимира Винниченка. Головні ролі зіграли Богдан Ступка і Наталія Єгорова. У ролях — Олексій Богданович, Костянтин Степанков, Ярослав Гаврилюк, Зінаїда Дехтярьова.

Вже після названих серіалів Бійма 1998 року створив фільм «Пристрасть», екранізацію повісті Марка Вовчка «Павло Чорнокріл». Одну з двох головних ролей тут зіграла 24-річна тоді молода акторка Світлана Прус, наша землячка з Прилук, нині актриса столичного театру

Ольга Сумська, Богдан Ступка, Анатолій Хостікоєв у серіалі «Пастка»

Зінаїда Дехтярьова, Олексій Богданович у серіалі «Злочин з багатьма невідомими»

зеті «Світ-інфо» за 18.02.2016 року, в публікації «Війна на екранах» я писав, що інколи цей адміністративний азарт заходить надто далеко, до заборони фільмів, у яких колись зіграли ті чи інші актори. Заборони — взагалі річ недемократична. Але деякі противники їх говорять не стільки про це, як про те, що, мовляв, нам в Україні нема чого дати глядачам взамін заборон. Це, м'яко кажучи, не так, а різкіше кажучи — лукавство, породжене тим, що українське дехто впритул не хоче помічати. А якщо хтось не помічає через незнання, це теж прикро.

Наше українське кіно е! Просто кількісно воно затулене, відтіснене лавиною російської кінопродукції, на яку наші сусіди не шкодують коштів. Відтак ми якось не помічаємо й наших нових успішних фільмів і забули про давно відзняте.

Зараз не робитиму екскурсу в глибину десятиліть українського кіно. А хочу представити творчість, здавалося б, відомого в Україні кінорежисера, фільми якого, тим не менше, чомусь нечасто побачиш на телевізійних екранах, а за жанром це якраз телефільми.

Олег Бійма народився в Києві 19 квітня 1949 року. Закінчив кінорежисерський факультет Київського театрального інституту ім. Карпенка-Карого. Відтоді працює на кіностудії «Укртелефільм», 2001 року став її генеральним директором. Заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, найвищої творчої відзнаки держави.

Так от Олег Бійма створив цілий кіносвіт екранізації української класики. І жанр більшості цих фільмів — психологічна, любовна, сімейна драма, як правило, з елементами детективу. Що ще треба глядачеві, якого вабить до екрана подібне кіно. У своїй творчості режисер зробив акцент саме на такому потужному струмені української класики. А при всіх соціальних, часто політичних мотивах українські письменники постійно ставили в центр творчості людські пристрасті, людину.

Почну цей огляд з екранізації блискучих соціально-психологічних романів (перший іноді називають повістю) Івана Франка — «Перехрес-

Кадр з серіалу «Острів любові»

Володимир Гронський

— Анатолій Хостікоєв (адвокат Євген Рафалович), Ольга Сумська (Регіна Стальська, між якою і Рафаловичем в юності було палке кохання, поки їх не розлучили, видавши Регіну за нелюба Стальського), Богдан Ступка (Валеріан Стальський, судовий службовець, через наклеп якого Рафалович колись був заарештований до в'язниці). Уже одне це блискуче тріо акторів є окрасою фільму. А в ньому також знімалися такі відомі українські актори, як Костянтин Степанков, Георгій Дрозд, Дмитро Миргородський, Лариса Кадирова, Тамара Яценко, Анатолій Пазенко.

У тому ж 1993 році Бійма екранізував і роман «Основи суспільності», знявши 7-серійний фільм «Злочин з багатьма невідомими». Графіною Олімпією Торську грає прима Львівського театру ім. Заньковецької Зінаїда Дехтярьова, яка потім не раз знімалася в Бійми. У ролі її сина, графа Адама Торського, — Олексій Богданович, тоді — молода зірка українського театру і кіно, нині — один

зняті й за іншими творами.

Назву зараз ці фільми й письменників, за сюжетами яких вони зняті. Це хоча б для того, щоб ви легко могли знайти їх в Інтернеті, на YouTube.

Фільм перший так і називається «Острів любові», за сюжетами Олександра Олеся. І наступні: «Сон» (Марко Вовчок), «Природа» (Ольга Кобилянська), «Вирок» (Марко Черемшина), «Кишенька» (Іван Франко), «Дияволиця» (Гнат Хоткевич), «Поединок» (Михайло Коцюбинський), «Заручини» (Володимир Винниченко), «Наречена» (Михайло Могилянський), «Блуд» (Євген Гуцало).

Світлана Прус

У цих фільмах зіграли українські актори Вікторія Малекторович, Нонна Копержинська, Віталій Розстальний, Олексій Богданович, Ярослав Маковійчук (його ми знаємо по роботі в Чернігівському театрі ім. Т. Шевченка), Михайло Голубович, Наталія Наум, Костянтин Степанков, Наталія Єгорова, Тарас Денисенко, Тамара Яценко, Інна Капінос, Марина Могилянська і багато інших акторів.

У всіх трьох телесеріалах Олег

ім. Франка. В інших ролях, зокрема, Сергій Романюк, Костянтин Степанков, Наталія Наум, Зінаїда Дехтярьова.

Як бачимо, режисер постійно знімав у своїх фільмах багато талановитих українських акторів, переважно театральних, але вихід на екрани був дуже важливим для їхніх творчих біографій.

...Свого часу серіал «Острів любові», знятий для нашого українського телебачення, це саме телебачення сором'язливо «крутило» поночі, інколи й о 2 — 3 годині ночі. При тому, що тема кохання там, як і в першоджерелах, новелах українських класиків, показана тактовно, талановито. Там і близько нема примітивної «полунички», тим паче вульгарності, якою нині переповнені екрани. Нині ці фільми нечасто побачиш на телеекрані не через так звану їх «еротику». Скоріше через те, що дехто й далі воліє не помічати українського кіно. Або просто по «недомислю»...

Що ж, тоді заходило в Інтернет? У кого він є.

Можна ще додати, що Олег Іванович Бійма зняв цикл документальних фільмів «Немеркнучі зірки» — кілька десятків стрічок про відомих українських митців. Серед героїв цих фільмів, зокрема, Лариса Кадочникова, Зінаїда Дехтярьова, Богодар Которович, Юлія Ткаченко, Костянтин Степанков, Анатолій Солов'яненко, Ольга Басистюк, Євген Станкович, Юрій Мушкетик, Євгенія Мірошниченко, Федір Стригун, сестри Байко, Марія Стефюк, Микола Стороженко, Раїса Кириченко, Богдан Ступка. Чи часто ви побачите це багатство на наших екранах?

Петро АНТОНЕНКО

Цікаве про українських письменників

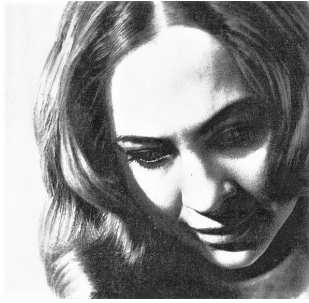
Микола Костомаров мав феноменальну пам'ять. Міг цитувати сторінки літописів, цілі акти й документи. З пам'яті виголошував великі уривки Шевченкових поезій і вірші інших улюблених поетів: Байрона, Шиллера, Гете, Максимовича. А найбільше подобалися йому українські думи, які теж знав напам'ять.

Найбільше мов серед українців знав Агата Кримський — учений, письменник, перекладач. Коли його запитували, скільки мов знає, відповідав: «Мабуть, із шістдесят, а то й більше!» У дитячі роки досконало вивчив німецьку, французьку та англійську мови. У юнацькі добре оволодів грецькою, турецькою, італійською, давньоєврейською, санскритом. Мови вивчав до кінця життя. Став ученим-орієнталістом світового рівня, спеціалістом з арабістики, тюркології та іраністики і лишив після себе понад тисячу наукових праць. Він перший доніс до українського читача безпосередньо з оригіналу східну поезію, зробив переклад цілої її антології IX — XV ст.

Іван Нечуй-Левицький мав своєрідний підхід до правопису. Не сприймав літери «і» та апострофа — писав «сімя», а не «сім'я». Стверджував: «Писати треба так, як люди говорять!» Не любив літеру «й» на кінці прикметників у місцевому відмінку, вважав, що треба писати «на зелені трави», «у сиві шапці», а не «на зеленій», «у сивій». Запевняв, що так говорить величезна частина України, бо він багато років ходить до Михайлівського монастиря і там розмовляє з прочанками, а ще охоче говорить із двірниками і з бабами, що носять молоко.

Франкові подобався одяг сірого кольору. Майже завжди носив вишивану сорочку. Любив носити нешнуровані черевики. На урочисті прийоми одягав чорний фрак. У їжі Іван Франко був невибагливий, не курич, зрідка випивав чарку далматинського вина «Злата Ріца». Був письменник завзятим рибалкою. Вудкою не любив ловити — віддавав перевагу сіткам, які сам плів. Друга пристрасть Франка — збирання грибів, що часто збігалося з його пішими прогулянками. Зовсім не любив письменник полювання.

Марко Вовчок (Марія Олександрівна Вілінська) була змішаною крові. Мати Марії походила з княжого роду Радзивілів, бабка матері була полькою-литовкою. Батько — росіянин. але мав білоруське коріння. Родина жила в Росії (Орловська губернія). Повсякденною мовою в родині Вілінських була французька.

Євгенія Яніщиц: неприручена птаха білоруської поезії

Їй завжди було непросто – в житті, у творчості. За цією начебто благополучною біографією – роки творчості в задушливій атмосфері «розквіту застою», коли кривою було кожне вільне слово, особливо якщо мовлене рідною мовою. Білоруською мовою народу з тисячолітньою історією, але мовою, що мусила відчайдушно боротися за виживання. Утім, іншою мовою, інакше, як на максимумі напруги почуттів Євгенія писати й не могла. Так і спалахнула сумною зіркою.

Трагічна смерть Євгенії Яніщиц і досі викликає багато запитань. Є різні версії подій 25 листопада 1988 року, які сталися в Мінську в недавно отриманій нею трикімнатній квартирі на вулиці Сторожовській.

Нещасний випадок. Вважають, що трагедія сталася через необережність. Мовляв, Євгенія вішала того дня випрану білизну на балконі й випадково зірвалася з нього.

Самогубство. Багато тих, хто має стосунок до вивчення життя й діяльності поетеси, допускає, що стався психологічний надриг. Дійсно, Яніщиц сама говорила про побутові труднощі, проблеми в особистому житті.

Ще 1971 року вона вийшла заміж за білоруського поета й журналіста Сергія Понизника і переїхали з ним до Чехословаччини, де той проходив військову службу. Однак цей начебто щасливий шлюб був нетривалим – 1972 року Євгенія повернулася в Білорусь, де 14 листопада народила сина Андрія й виховувала його сама. 1976 року шлюб був розірваний офіційно.

Потім у її житті була смерть батька, страшна аварія на дорозі під Могилевом, після якої Євгенія довелося довго повертатися до життя, вчитися ходити.

Убивство. Ця версія теж побутує давно. По-перше: пере-

буваючи за кордоном, Євгенія зав'язала контакти з білоруською політичною еміграцією, представниками білоруського уряду у вигнанні, що дуже стурбувало компетентні органи. По-друге: конкуренція або чорна заздрість у Спільці письменників, де Євгенію Йосипівну прогнозували до керівництва організації. А тоді такі структури мали значний вплив, у тому числі на розв'язання життєвських питань.

Утім, навряд чи 1988 року спецслужби пішли б на політичне вбивство, часи швидко змінювалися, в СРСР уже четвертий рік здійснювали Перебудову.

Але що б не трапилось 25 листопада 1988 року, це чорний день для білоруської літератури, загалом для білоруської національної справи.

До 20-річчя смерті поетеси режисер Андрій Левчик зняв фільм «На голос Музи» за сценарієм поетеси Раїси Боровикової, котра близько знала Євгенію. Літературознавець Світлана Калядка видала книгу про Євгенію «Неприручена птушка Палесса». Такою неприрученою, вільною птахою й залилася в поезії Євгенія Яніщиц.

Як самі ми – сягоння і пасля.
Вяртаючыся з болю, нібы з бою,
Галубчы ўцалелы ўспамін,
Нязбыўны мой, заручымся журбою
Зялёнаю, як раска і палыні!
Даўно няма адказу ў запытаньня,
Жывём пад знакам шанцу і бяды.
І залатой разлукаю каханьня
Апрануты асення сады.

Не воблака, а проста аблачынка...

Не воблака, а проста аблачынка
Загадава паплыве над галавою.
Смяюся я: вясёлая дзяўчынка,
Як матылёк, ляціць над кладкай той...

Як добра ёй журыцца беспрычынна!
Да твару ёй і лета, і зіма...
Усміхнуся я: яшчэ

бяжыць дзяўчынка
Па кладцы той, якой даўно няма.

«Ці ўспомніцца, ці ўспомніцца...»

Ці ўспомніцца, ці ўспомніцца
Рака і жоўты плёс?
Мяне, нібы палонніцу,
Ты цераз кладку нёс.
Я з рук не выбівалася
З тваіх, далёкі мой.
Ці то вады баялася,
Ці цемрадзі начной.
...Сплыла вада глыбокая
З рачнога рукава.
Заблытана высокая
Салодкая трава.
Там я была ўлюбёная,
Натхнёная тады,
Як чарачка разгонная,
Як вецер малады!

Да Вас

Аціхлі дрэвы і шляхі,
Каб голас Ваш змагла пануць я.
Так растапляюць лёд глухі
Вясны жаданья пануцьці.
Пастойце ж на гары крутой!
Нам усё роўна дыхаць розна.
Так белізы сваёй святой
Засармаціцца бярозка.
Я аддала сябе сама
Ва ўладу польмя і скруці.
Каторы год між нас — зіма,
Ляціць гады, як завірухі.
Сачу задумнай сірatoi
Адзін пагляд, што мілы зроку.
Пабудзьце ж на гары крутой!
Я пакланюся Вам здалёку.

Як проста ўсё,
Як хараша было!
Між намі лета буйнае ціла.
Былі лузі і звонкія ільны...
Ні роспачы,
Ні болю,
Ні віны...
Як добра ўсё было!
Як добра ўсё было!
Няўжо так хутка лета адціво?

Двое

Мастом падзелены ці зпой
Насмешкаю паромчыка?
Вясной павеяла, вясной
І першым спорным дожджыкам.

Не збыўся ясны мой прагноз:
Скразным дажджом надзелена.
Шкадую: не туды завёз,
Дзе молада і зелена.

Счакаўшыся, калі міне,
Дажджынку п'ю гаркаваю.
Іду па левай старане,
А ўсё гляджу — на правую.

Трава падскачыла, бы ў сне,
Абмытая залеваю.
Ідзеш па правай старане,
А ўсё глядзіш — на левую.

Яшчэ не збыты ўспамін...

Яшчэ не збыты ўспамін
На вуснах смагай згорклай.
Маўчу цябе святлом каліні,
Каменнямі узгоркаў.

Дубы паўсталі на дыбы.
Вартуе воўк маліну.
Ты вывучаў мяне, нібы
Далёкую краіну.

Ўспаролі урвішча грыбы.
Туман лясок ахутаў.
Ты пакідаў мяне, нібы
Перасяленцы хутар.

Салонка з хлебам на сталі,
Абрусік даматканы.
Ты зноў вяртаешся,
але
Няма мяне, каханьні!

Як доўга дождж ілье, а я не чую...

Як доўга дождж ілье, а я не чую.
Наскрозь, да ніткі, вымакла зямля.
Ніхто нам ічасных дзён
не навязчуе,

Борис ОЛІЙНИК

Народився 22 жовтня 1935 року в селі Зачепилівка Новосанжарського району на Полтавщині. Український поет, перекладач, дійсний член Національної академії наук, голова Українського фонду культури. Герой України (2005). Почесний академік Академії мистецтв України. Обирався депутатом Верховної Ради СРСР. З 1980 по 1991 роки обирався депутатом Верховної Ради УРСР 10-го і 11-го скликань. Депутат Верховної Ради України 1 – 4 скликань (1992 – 2006). 1958 року закінчив факультет журналістики Київського університету ім. Т. Шевченка. Працював журналістом у газетах і журналах Києва. З 1976 по 1991 роки – секретар Спілки письменників України та СРСР. Один із фундаторів Українського фонду культури, незмінно з 1987 року і незмінно його очолював.

Борис Олійник зупинив будівництво промвузла в Каневі, що загрожувало успальниці Т. Шевченка. Ще у Верховній Раді УРСР виступив проти зведення мосту через Хортицю, що змусило урядовців відкласти реалізацію наміру. Був одним із тих, хто через пресу заблокував будівництво АЕС у Криму і під Чигирином та каналу Дунай – Дніпро, через який пішов би в Україну весь бруд Європи.

На початку липня 1988 року на ХІХ конференції КПРС у Москві Борис Олійник, зупинившись на сталінському терорі 1937 року, цілком неочікувано для присутніх завершив цю тему так: «А оскільки в нашій республіці гоніння почалися задовго до 1937-го, треба з'ясувати ще й причини голоду 1933-го, який позбавив життя мільйони українців, назвати поіменно тих, із чиєї вини сталася ця трагедія».

Автор понад 40 книг, віршів, есе, статей, які друкувалися в Україні, республіках СРСР, перекладалися багатьма європейськими мовами. Лауреат Державної премії СРСР (1975), Державної премії України ім. Т. Шевченка (1983). Помер у Києві 30 квітня 2017 року.

Парубоцька балада

Ще не раз ти, Чураївно,
Скрикнеш чайкою осінню,
Коли я політ твоїм вікном
На коні, як ворон, чорнім
Пролечу красивим чортом,
Хрещений весільним
рушником.

Ех,
до тієї Чураївно,
Що клялась від третіх півнів
Рушники послать
мені до ніг,
Та
до тієї... до такої,
Що як поведе рукою –
Скрипка заголосоць
під смичком

Та
до тієї, до другої,
До тієї... та не такої.
Під чийм же, коню,
ми вікном?!

За рікою тільки вишні...

За рікою тільки вишні...
Тільки вишні... тільки вишні
Та дорожа за тумани утіка.
І ніхто мене не чує,
і ніхто мені не пише,
І ніхто мене не жде і не гука.

Це тому, що цього ранку

з-над ріки умовним стуком
Вірний дятел мені вістку
переслає,

Що, мовляв, на видноколі
засвітилася розлука,
Що печаль до мене плине
в два весла.

Це тому, що за рікою

тільки вишні... тільки вишні,
А у річці скаламучена вода.
Це тому, що цього ранку
ти на берег мій не вийшла
І не вийдеш – мені дятел
передає.

Це тому, що в цьому світі

загубитися не важко
Між провулків, віражів
і вітражів.

Це тому, що інші встигли
обіграти всі ромашки, –
А мені тепер на серці ворожить?

Це тому, що мені в серці

поселася тиха мука,
Це тому, що... це тому,
що...
це тому,
Що на обрії моєму
засвітилася розлука
І розтала у вишневому диму.

«Прьедзь у край мой цікі...»

Прьедзь у край мой цікі,
Тут продкаў галасы,
Тут беляы буслікі
І мудрыя лясы.

Хапае на Палессі
І сонца, і вады.
І што ні двор – то песня,
Што вёска – то сады.

Па травах светла-шызых
Мы прайдзем ля ракі,
Дзе, мякочы бялізну,
Вядуць сваё жанкі.

І будзе песня слета
Пра ічасце і бяду,
І будзе падаць лета
Ў гулліваю ваду.

Прьедзь у край мой цікі,
Тут продкаў галасы.
Тут беляы буслікі
І мудрыя лясы.

Любоў мая...

Вы безь мяне ляціце, самалёты.
Вы безь мяне імчыце, цяганкі.
...Любоў мая, ты песня, і маркота,
І сьпелы бор, і вольны гон ракі.

Балючы век. Надвор'я перамена:
Яшчэ лісток ня ўпаў – а сьнегапад.
Ды скрыпачка зь дзэсятага калена
Пяе ў душы на блаславёны лад.

Усё вастрэй – радні маёй прагалы,
Агеньчык дрогкі з маміных акон.
Ды завьзняць вясельныя цымбалы
І жаркім вокам гляне ў сэрца конь.

Пяе віхор, пяе лісток апалы,
Пяе зямля курганьняў і удоў.
Любоў мая, ты скрыпка,
і цымбалы,
І шаргункі — над грывамаі гадоў.

Ты пакліч мяне. Пазаві...

Ты пакліч мяне. Пазаві.
Там заблудзімся ў хмельных травах.
Пачынаецца ўсё з любові —
Нават самая простая ява.

І тады душой не крыеі
На дарозе жыцця шырокай.
Пачынаецца ўсё з любові —
Першы постых і першыя крокі.

Прыручаюцца салаўі,
Там дзе выбеглі ўдаль канава.
Пачынаецца ўсё з любові—
Адчужэнне і боль і нянавісьць...

Ты пакліч мяне. Пазаві.
Сто дарог за маімі плячыма.
Пачынаецца ўсё з любові.
А інакш і жыць немагчыма.

Ты цяпер немагчыма далёка.
Вырву з градаў палыні і асот.
Але воран – калючае вока –
Прабівае душу навывіт.

Захінуся шалёнаю сьцюжай,
Завяжу вязалочкам кутас.
Чорны воран над белаю ружай:
О, які фантастычны кантраст!

Я сачу, як пялёсткі зьятаюць,
Як заходзіцца вецер сьпяляі,
Рызыкаўна праз боль праступаюць
Кіпці ворана, ружы шыпы.

Адкажы, да чаго б гэта, дружа,
Кружыць, сну разараўшы кілім,
Чорны воран над белаю ружай,
Як над выстылым сэрцам маім.

Журбу на лісце раскладу
(Хай з ветрам разлятаецца),
Пакуль ідзеш – і я іду,
І шлях мой не канчаецца.

І хай злятае на траву
Разлука пазалотаю.
Пакуль жывеш — і я жыву
Любоўю і пяшчотаю.

Я дыханнем цябе абаўю,
Зберажы гэты промень і лета,
І жаноцкую рэўнасць маю,
За якой — чысціна на паўсвёту.

Я не кінуся ічасця шукаць,
На самоце галубіць паталя.
Буду мудра і светла маўчаць,
Як бярозка між чыстага поля.

Бібліотека імені Коцюбинського почала проєкт «Клуб книгомандрівників» представленням газети «Струна»

2 – Назвіть ваших улюблених письменників. На кого хотіли бути б схожим?

– Ні на кого. Я назву кілька, без рейтингу, однаково їх ставлю. Але застереження: це письменники, творчість яких мені подобається в цілому. Та в інших письменників є твори, які для мене вище, ніж будь-що у названих. Отже: Гоголь, Чехов, Бунін, О. Генрі, Маркес, Цвейг, Екзюпері, Леся Українка – її драма-феєрія «Лісова пісня» для мене шедевр європейської, може, й світової літератури. Вище будь-чого у тих письменників. Далі є ще твори у інших письменників, які я дуже високо ставлю. Новелістика українська. Коли я в університеті навчався, пройшов це все. Там імен безліч: кінець XIX – початок XX століття. Коцюбинський, безумовно.

– Відоме пояснення Василя Стуса «Лісової пісні» своєму синові. Як би ви коротко визначили суть чи мету, ідею «Лісової пісні»? Що для вас там основне?

– Воля. Якщо одним словом. Воля. Я ще класиків прочитав. В «Живому трупі» у Толстого говорить: «Це не свобода, а воля». Або ще є відомий вірш: «На світі щастя нема, та є спокій і воля». От для мене «Лісова пісня». Воля, вільна людина. Але це порух до волі, якої людина, мабуть, ніколи не досягне.

– А який ваш улюблений літературний герой?

– Бравий вояк Швейк. От, Гашек в сімці цю не увійшов, хоча теж – Гашек, Чапек, Ян Неруда: я чеську літературу люблю. Але герой – бравий вояк Швейк.

– Чим він вам близький?

– Це людина, яка якраз вільна. Вільна від маразму оточуючого життя. Іде Перша світова війна, це ж жахіття. Плюс догніває ця Австро-Угорська імперія, клаптикова, і в цьому жахітті, вибачте на грубом слові – дурдомі, виявляється, також можна бути вільним від оцього всього. Прикинувшись ідіотом, як Швейк. Ну, ясно, що він грає. Грає ідіота. Але нехай навіть таким способом – бути вільним. Це блискучий персонаж світової літератури. Недарма йому і пам'ятник у Перемишлі стоїть.

– А улюблена героїня?

– Не знаю навіть. Хоча дуже багато в тих книжках, які читав, супер героїнь, але не беруся одну визначити. «Звіяні вітром» Маргарет Мітчелл, там Скарлет О'Хара. Етель Ліліан Войнич, яка не тільки «Овод» написала, є у неї ще прекрасні англійські романи з англійськими героїнями. Врешті-решт, у названому мною романі «Перехресні стежки», там героїня Регіна з такою трагічною долею, але прекрасний образ Франко виписав. Багато, але одну я не беруся виокремити.

– Я знаю, що ви дуже критично ставитеся до сучасної української літератури, але переконана, що все-таки у вас є авторитети і серед сучасних українських письменників.

– Дивлячись що тоді назвати сучасним? Якщо те, що сьогодні ося друкуються, це сучасне. А рік, два, п'ять, десять років тому? Треба, мабуть, брати останні три десятиліття, час незалежності. Я читав, безумовно, Андруховича читав, Євгенію Кононенко, сподобалося. Якщо я назву – Ліна

Костенко, сучасна це література? Це поза часом, віком і простором. Дуже потужна поезія – Вінграновський, Борис Олійник. У прозі я не дуже розбираюсь. Тим паче, у нас повна фемінізація. Якщо сто років тому на десять класиків було дві жінки, три, то зараз на десять, ну, не знаю, чи класиками їх назвати, чи рейтингівих, тиражованих, два чоловіки і вісім жінок. Це окреме явище, яке треба аналізувати.

– У своїй журналістській діяльності вам доводилося спілкуватися з письменниками, брати у них інтерв'ю? Які зустрічі вам найбільше запам'яталися?

– Доводилося. І в «Сіверщині» коли працював, то всеукраїнська газета все-таки була. А коли я 8 років у Києві відпрацював, у центральній газеті Товариства «Просвіта» – «Слово Просвіти», це 2006 – 2014 роки, то по роботі і спілкувався, і брав інтерв'ю у багатьох достойних письменників: Іван Драч, Павло Мовчан, Юрій Мушкетик. Борис Олійник.

– Якщо раніше голос письменника був дуже авторитетним, сама творчість письменника в суспільстві, його соціальна відповідальність були значимими, по зараз все менше чути їх голоси, і все менше вони стають авторитетними? Як ви можете це пояснити?

– Тут я бачу дві причини. Одна – що книга не домінує зараз у інформаційному просторі. Потужний іде наступ радіо, телебачення, інтернету. Книжці треба воювати за місце в медіапросторі. Але й друге варто сказати: тут вина й самих письменників. Вони давно вже не володарі дум. Нехай задумуються самі над тим, що вони пишуть? І як можна бути володарем, коли за 10 років людина видає 15 книжок. Тому винні й самі письменники, які здрибніли.

– А ви особисто як письменник відчуваєте соціальну відповідальність за ті процеси, які відбуваються в суспільстві? І чи ваше слово, творчість спрямовані на виховання українців?

– Я ніколи не вважав себе письменником, максимум – літератором, який вийшов із журналістів і зараз є журналістом. Так, я видав три книги, але можна сказати, що й одна. Тому що перша книга «Бабине літо» увійшла в другу книгу «Свіча». А ця книга повністю увійшла в книгу «Стріла», плюс там ще дещо. Я ніколи не просився в Спілку письменників, там і так тісно. Тому я просто літератор, але, безумовно, це не знімає відповідальності з мене. Раз я пишу, і це літературні твори, я їх видаю, то маю відповідати за це. Я не хотів би бути проповідником, повчати людей своїми творами. Дай Боже, щоб я зробив такий зріз, віддзеркалення життя, і цього, думаю, достатньо.

– Ваше життя йшло і проходить у дуже буремний період. Які сторінки української історії ви б хотіли актуалізувати у своїй творчості?

– Щодо періодів. Є один вірш, я його бозна-коли прочитав. Це Олександр Кушнер з Пітера, процитую в оригіналі: «Времена не выбирают, в них живут и умирают». Тому ми живемо в тих часах, у які нас вкинуло провидіння. І не варто бідкатися, що часи якісь не такі, от якби туди мене посунали чи туди пересунули. У всіх часах треба пробувати бути собою, людиною.

– Свого часу ви почали видавати журнал «Чернігів». Вас можна вважати частиною чернігівського літературного процесу.

– Цей журнал і досі виходить. І це добре, не в кожній області такий є. 1992 рік: ми, тобто письменники, журналісти, при «Просвіті» створюємо Літературну спілку «Чернігів», реєструємо журнал «Чернігів». Весною 1993 року видаємо перший номер, того ж року ще один. Я був першим редактором журналу, цих двох номерів. Але наприкінці 1993-го обласна «Просвіта» призначила мене редактором газети «Сіверщина», і Михайло Ткач, який очолював Спілку, логічно став редактором журналу. По-

ховича. А в якості передмови – уривок з його судової справи, яку Володимир Шкварчук подивився і зробив виписку в архіві обласного управління Служби безпеки. Потім ми і в «Сіверщині» широко представили Тереховича.

– Про це багато дискутують: чому Україна по сьогодні не має лауреата Нобелівської премії?

– Як Україну загалом ще мало знають у світі, таку велику державу за територією і населенням, так і наше слово у світі дуже мало знають. І більше знають завдяки діаспорі, спасибі їй, яка понад 70 років радянського режиму, будучи в еміграції, три покоління, ну, по-перше, самі емігрували, величезна кількість, починаючи від Івана Багряного, і вони берегли наше слово, виходили газети, журнали, діяли видавництва. Спасибі їм, що світ почув про нашу літературу. А ми тут не дуже старалися, і за радянської України, і ось уже три десятки років за незалежності. Треба просування, переклади, видання українських книг за кордоном. Імена достойних Нобелівської премії були і є у всіх на слуху: Іван Багряний, Василь Стус, Ліна Костенко.

– Де черпаєте натхнення?

– В поезії музиці. Дуже вдячний бібліотеці, яка торік, у жовтні і грудні, провела тут два мої творчі вечори. А мої колеги Олег Головатенко і Сергій Кордик записали ці вечори, і у Ютубі є ці записи. Я радий, що свого часу ми з Олегом і Сергієм разом працювали в команді газети «Сіверщина».

У моїй газеті «Світ-інфо» всі 9 років її виходу багато літературно-мистецьких публікацій. Все йшло до того, що я колись створю таку нову газету. Причин дві. Перша – літератури мало в обласній пресі, друга – непогано, коли з'являються нові українські газети. Бо в останні роки вони лише зникають, особливо в гуманітарній царині.

– Газета дуже цікава. Які у вас критерії відбору публікацій?

– Найкраще. А географічно – це Чернігівщина, Україна, світ. Обов'язково – діаспора. Загалом же – від класиків до нинішніх авторів.

– Слухачі нашої торішньої Літературної школи «Цвіт папороті» запитують, чи будете друкувати початкуючих авторів?

– Звичайно. Але критерій один – рівень. Ну, не може бути індульгенції, поблагки через те, що це молодняк, то зробимо скидку і друкуємо. Чи хороша людина, тому друкуємо. Але для читача це, по-перше, невідоме, по-друге, нецікаве. Йому потрібен рівень. Тому молоді нехай конкурують, не боятися. Там, у цьому збірнику «Цвіт папороті», виданому за підсумками школи, є дуже гарна проза і поезія.

– А планку, рівень ви визначаєте?

– Звичайно, я. Як і по газеті «Світ-інфо». Я є засновник газет, говорючи юридично – власник. Але, безумовно, маю орієнтуватися на думку, смаки, читачів.

– Епатажні твори, що не збігаються з вашими вподобаннями, друкуватимете?

– Обов'язково. Щось мені, може, не дуже подобатися, але такі вподобання авторів.

Запитання від Олега Головатенка.

– Ви маєте вирішувати кілька проблем. Перше – це друковане видання, яким зараз важко розвиватися. Друге – це некомерційне видання. Третє – ви поєднуєте функції менеджера і творця газети. Як це вдасться?

– Це звичайна річ у видавничій справі. Друковані видання хоронити рано. Сумарний передплатний тираж обласних і районних газет Чернігівщини – близько 150 тисяч, майже кожна друга сім'я щось передплатує, тільки місцеве. А ще ж і всеукраїнські видання. І в США, де колись я був на стажуванні, і в Польщі, де постійно буваю вже 25 років, при шаленому розвитку інтернету існує добре розвинена преса, особливо місцева.

Мої видання, звичайно, ще збиткові. Я шукаю кошти на дотування газет. Спасибі, є добрі люди, допомагають без жодних умов щодо публікацій того чи іншого. І треба взагалі подякувати добродійникам, які щиро допомагають газетам, бібліотекам, книговидавництву. А приклад моїх скромних газет свідчить, що видавати їх реально. Тому звертаюся до колег, спонсорів: створюйте, починайте нові видання.

тім журнал перейменували в «Літературний Чернігів», і Михайло Михайлович, честь йому і хвала, тягне цей журнал і досі.

Але літературна тема, яка була в місцевих газетах, все зменшувалася, і зараз, на жаль, її в наших обласних і районних газетах, а це близько 40-ка видань, найбільших до людей, майже нема.

– Ви пам'ятаєте, кого друкували у першому номері журналу?

– Там було до 20-ти авторів. І теми були різні: була й екологія, медицина. Мій добрий товариш, вічна пам'ять, Сергій Ілліч Богдан, наш відомий лікар, друкував статтю на грані медицини, народознавства. Була публіцистика Володимира Шкварчука. І, звичайно, літературні твори. Ми надрукували вірші Налії Галковської, яку чомусь довго не друкувала місцева преса.

А ще ми відкрили читачеві забороного раніше автора Леоніда Тереховича з села Кучинівка тоді Щорського району. Це зараз вийшла його книга, вийшов документальний фільм про нього. Людина дуже складної долі. У 1992 році, в 49 років, помер такою смертю загадковою. Двічі побув в ув'язненні, з політичних мотивів – писав антирадянські вірші. Мені Павло Повод, журналіст обласного радіо, передав зошит віршів Тереховича, яких ніхто не бачив. І ми в журналі дали велику публікацію Леоніда Тереховича.

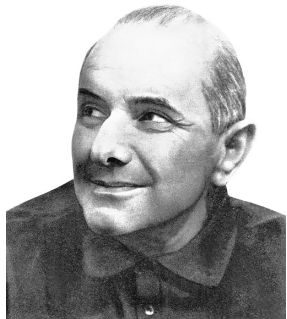
– Як виникла ця ідея створення нової газети «Струна»?

– Ідея давня, ще коли ми видавали газету «Сіверщина», особливо наприкінці 1990-х – на початку 2000-х, коли газета була на піку популярності, мала дуже великий тираж, кошти. Ми тоді хотіли створити такий медіа-холдинг. Вдалося створити лише дочірню обласну газету для дому, для сім'ї «Біла хата». А ще найближче підійшли до створення молодіжної газети при «Сіверщині». Адаже у нас два роки виходила в газеті молодіжні сторінка «Експресія», ми видали навіть два випуски такої окремої газети. Але далі, на жаль, не пішло, забракло коштів.

– Петре Яковичу, ви постійний читач нашої бібліотеки. Що в найближчих планах прочитати?

– Стільки хочеться прочитати! Зараз читаю Ремарка, «Три товариші». Читаю дуже цікавий двотомник «Історія мого сучасника» – українця по батькові і поляка по матері Володимира Короленка, там багато про Україну. Багато хочеться перечитувати. Скажімо, роман Болеслава Пруса «Лялька» читав українською, потім в оригіналі – польською. Хочу прочитати вашого земляка Неуча-Левицького деякі речі. У нього ж не тільки Кайдашиха та баба Параска, є ще цікаві романи, повісті. А мова – так це щось таке неймовірне!

Станіслав Єжи Лець Афоризми

Станіслав Єжи Лець (пол. Stanisław Jerzy Lec), справжнє ім'я Станіслав Єжи де Туш-Лець (Stanisław Jerzy de Tusch-Letz); (06. 03. 1909, Львів – 07. 05. 1966, Варшава) – польський поет, філософ, письменник-сатирик і афорист

Заповітна мрія папуги: повторювати самого себе.

Бідна Земля, всі наші тіні падають на неї.

Коли плітки старіють, вони стають міфами.

А, може, ми тільки чийсь спогад?

Штани протираються навіть на троні.

Ну, припустимо, проб'єш ти головою стіну. І що ти будеш робити в сусідній камері?

Боягузи повинні мати владу, інакше їм боязно.

Хочеш співати в хорі? Спершу придивися до палички диригента.

Щоб видертися нагору, треба скласти крила.

З нулів легко зробити ланцюг.

Кожна мітла поступово змитається сама.

Іноді, тільки зійшовши зі сцени, можеш довідатися, яку роль ти грав.

Ось страж закону – охороняє його так ідеально, що ніхто не може скористатися.

Влада частіше переходить з рук у руки, ніж з голови в голову.

Іноді жорстка позиція є наслідком паралічу.

Коли хамелеон при владі, кольори змінює оточення.

Ще нікому не вдалося побороти брехню збрехню правди: побороти брехню можна тільки ще більшою брехнею.

Обережно: коли ти в блиску слави, у твоїх ворогів перевага – вони підстерігають у затінку.

Найчастіше вихід там, де був вхід.

Усе в руках людини, тому їй треба якомога частіше мити.

Боюся янголів, вони добрі, погодяться бути і дияволами.

У раю має бути все – і пекло теж!

Межі раю і пекла рухливі, але завжди проходять через нас.

У рік достатку голосно сурмлять: напевно, він по-рожній.

Золотий фонд української естради

Десятки розповідей про композиторів, поетів, співаків, ансамблі, популярні в минулі десятиліття й сьогодні. Тексти багатьох улюблених пісень, аудіо- та відеозаписи. Все це – на чудовому сайті <http://www.uaestrada.org> – «Українська естрада», який усіляко рекомендуємо читачам. Саме з цього сайту пропонувані матеріали.

Дмитро Гнатюк

Видатний український співак Дмитро Гнатюк народився в с. Мамаївці, що на Буковині, в сім'ї простих селян 28 березня 1925 року.

Восени 1946 року Дмитро став студентом Київської державної консерваторії. 1951 року почав працювати солістом столичного оперного театру. Гнатюк виконав більше ніж півсотні складних і великих оперних ролей. Серед них – Султан у «Запорожці за Дунаєм», Еней в «Енеїді», Остап у «Тарасові Бульбі», Фігаро в «Севільському цирюльнику», а також у виставах «Богдан Хмельницький», «Війна і мир», «Загибель ескадри», «Пікова дама», «Іоланта», «Травіата», «Демон», «Аїда», «Ріголетто», «Трубадур», «Весілля Фігаро», «Кармен», «Абесалом і Етері»...

Дмитро Гнатюк знаходив час і для концертної та гастрольної діяльності. У репертуарі Дмитра Михайловича були сотні творів українських композиторів – С. Воробкевича, С. Гулака-Артемовського, М. Леонтовича, М. Лисенка, О. Нижанківського, Д. Січинського, зарубіжних – О. Бородіна, М. Глінки, С. Рахманінова, М. Римського-Корсакова, П. Чайковського, Р. Вагнера, Дж. Верді, А. Дворжака, Дж. Россіні, Ф. Шуберта.

Нікого не могли залишити байдужим виконання ним популярних народних пісень «Гандзя», «Із сиром пироги», «Іхав козак за Дунай», «Мав я раз

дівчиноньку», «Ніч яка місячна», «Ой кум до куми залицявся», «Ой у полі три криниченьки».

1960 року в репертуарі Дмитра Гнатюка з'явилася знаменита «Пісня про рушник» Платона Майбороди на слова Андрія Малишка.

Потім були гастролі десятками країн усіх континентів.

У 1975-ому Дмитро Гнатюк закінчив державний інститут театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого за спеціальністю «режисер». Того ж року став режисером державного (тепер – національного) академічного театру опери та балету ім. Шевченка. З 1988 року – головний режисер цього театру.

У 2005 році удостоєний звання Героя України. Окрім творчо-мистецької роботи, на його плечі лягали й адміністративні клопоти, громадська діяльність. Тричі обирався депутатом до Верховної Ради СРСР, мав мандат і народного депутата України (1998 – 2002).

Помер 29 квітня 2016 року в Києві.

Жанна Боднарук

Народна артистка України, співачка, президент благодійної організації «Фонд сприяння розвитку естрадного мистецтва «Співай, Україно!».

Народилася 17 січня 1967 р. в місті Івано-Франківську. Згодом батьки переїхали до Галича. Дівчинка-вундеркінд у п'ять років грала на піаніно та співала.

У 1979 році сім'я переїхала до Чернігова. Батьки Жанни – музиканти: тато, нині покійний, Боднарук Любомир Мирославович – хормейстер, заслужений діяч мистецтв України, був організатором і керівником академічного камерного хору ім. Д. Бортнянського обласної філармонії; мама – Боднарук Любов Федорівна – музичний редактор Чернігівського обласного телебачення.

У Чернігові Жанна вступила до музичного училища ім. Л. Ревуцького по класу фортепіано, яке закінчила 1986 року з червоним дипломом. На четвертому курсі училища вона стала солісткою джаз-оркестру, оскільки захоплювалася джазом, диско.

Зоряний час прийшов у 1991 році на другому Всеукраїнському фестивалі «Червона рута», де вона стала найкращою. Згодом, після закінчення Київської державної консерваторії ім. П. Чайковського по класу фортепіано, Жанна працювала солісткою державного естрадно-симфонічного оркестру України (1994 – 1996 рр.), здобувала перемоги в усіх тодішніх українських фестивалях.

Далі – успішні виступи на фестивалях в Білорусі, Польщі, США. Їй аплодували Нью-Йорк, Париж, Ліон, Брюкс-

сель, Мюнхен, Прага, Варшава, Братислава, Мінськ, Кишинів і, звичайно, рідна Україна.

1996 року найважливішою життєвою подією став шлюб з Анатолієм Карпенком, композитором та аранжувальником, продюсером творчого об'єднання «Скарб». 1997 року в Жанни й Анатолія народився син Андрій.

Від 2009 р. – доцент кафедри естрадного співу Національного університету культури і мистецтв.

Творча палітра Ж. Боднарук різноманітна: від поп-фольку до блюзу, року, джазу; від народної пісні до лірико-патріотичної.

Вийшло у світ багато альбомів Жанни Боднарук. У них звучить музика на вірші М. Вороного, Т. Шевченка, Л. Українки, Л. Костенко, Б. Олійника.

Життєвий і творчий тандем із Анатолієм Карпенком – композитором і аранжувальником більшості її пісень, продюсером студії «Скарб» – дає відмінні результати.

Творчі колективи Чернігівщини

Капела бандуристів імені Остапа Вересая: 10-річчя

Капела бандуристів Чернігівського обласного філармонійного центру, яка носить ім'я нашого земляка, видатного українського кобзаря Остапа Вересая, створена у 2010 році з ініціативи її керівників – заслуженої артистки України Раїси Борщ та заслуженого працівника культури України Миколи Борща, за підтримки Головного управління культури, туризму та охорони культурної спадщини облдержадміністрації. Художнім керівником капели була призначена викладач-методист Чернігівської музичної училища ім. Л. М. Ревуцького, заслужена артистка України Раїса Миколаївна Борщ. Директором та хормейстером капели було призначено старшого викладача цього училища, заслуженого працівника культури України Миколу Митрофановича Борща.

За штатним розкладом капела має 35 артистів – бандуристів (співаків), 10 артистів оркестру (струнно-смичкові та дерев'яні духові). Капела за типом – мішана (це перший професійний колектив в Україні такого типу). Мішана капела за своїми можливостями може виконувати твори, різні за жанром: від простої обробки народної пісні до складних за формою творів світової та вітчизняної класики, інструментальні твори, хорові твори а-капела.

Ось, зокрема, які твори є в репертуарі капели, у більшості з них – оркестровка й аранжування керівників колективу.

Євген Адамцевич, «Запорожський марш», українські народні пісні «Бандуристе, орле сизий», «Ой під горою», «Ішов козак», «Пусту, мати» (записана на Чернігівщині), «Поза котом зелененьким», «Грицю, Грицю до роботи», пісні Георгія Майбороди «Якщо ти любиш», «Гаї шумлять», стрілецька пісня «Ой у лузі червона калина», а також Гр. Китастий – «Виший, виший», М. Лисенко – «Весільний марш» та хор «Слава», П. Ніщинський – «Закувала та сива зозуля», І. Шамо – «Зачарована Десна», О. Білаш – «Повторись у віках», С. Гулак-Артемівський – «Арія Андрія з хором» із опери «Запорожець за Дунаєм».

За 10 років діяльності капела з успіхом виступала в багатьох концертах, на фестивалях, святах на Чернігівщині, загалом в Україні, за кордоном. Капела успішно пропагує українську класичну і сучасну музичну культуру.

З усіх питань стосовно замовлення концертів капели звертайтеся за телефонами +38 (0462) 699-479, 699-629, 676-819.

Медаль з рідної Білорусі – письменниці з Прилук Лілії Черненко

Дуже приємна новина надійшла від Спілки письменників Республіки Білорусь. Член Спілки письменників України і Білорусі Лілія Василівна Черненко з Прилук нагороджена пам'ятною медаллю видатного білоруського письменника, просвітителя Кирила Туровського, встановленою Гомельським відділенням Спілки письменників.

Ось витяг з рішення про нагородження:

«За створення висококачественної творчої патриської гучання, активні уділи у міжнародних проєктах Гомельського абласного аддзялення ГА «Саюз письменнікаў Беларусі», папулярызацыю творчай спадчыны беларускага і агульнаславянскага свята і паэта Кірылы Тураўскага, класіка і сучасных беларускіх аўтараў за межамі Рэспублікі Беларусь узнагароджаны памятным медалём «Кірылы Тураўскі. Асветнік. За ўклад у літаратуру» ...

ЧАРНЕНКА-БАНДАРЭВІЧ Лілія Васільеўна, паэтэса, член Саюза письменнікаў Беларусі (г. Прилуки, Чарнігаўская вобласць, Украіна).»

Коментар Лілії Черненко: «Як приємна, што має земляки, сябры па пяру мяне не забываюць: не так даўно - медаль Багдановіча, а цяпер вось - Кірылы Тураўскага».

